פני משה על תלמוד ירושלמי מגילה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי מגילה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-מגילה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 15
הלכה ה 17
הלכה ו 20
הלכה ז 22
הלכה ח 23
הלכה ט 29
הלכה י 37
הלכה יא 41
הלכה יב 48
פרק ב 51
הלכה א 51
הלכה ב 53
הלכה ג 56
הלכה ד 59
הלכה ה 60
הלכה ו 61
הלכה ז 62
פרק ג 64
הלכה א 64
הלכה ב 67
הלכה ג 69
הלכה ד 71
הלכה ה 72
הלכה ו 73
הלכה ז 74
פרק ד 77
הלכה א 77
הלכה ב 83
הלכה ג 83
הלכה ד 84
הלכה ה 88
הלכה ו 90
הלכה ז 91
הלכה ח 92
הלכה ט 92
הלכה י 93
הלכה יא 94
הלכה יב 95

פרק א

הלכה א

מתני' **מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר**. פעמים בזה ופעמים בזה כדמפרש ואזיל: **כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר**. דכתיב על כן היהודים הפרזים עושים את יום ארבעה עשר ומדפרזים בי"ד ש"מ מוקפין בט"ו דאמר קרא בזמניהם זמנו של זה לא כזמנו של זה וכיון דלא רמז לך הכתוב זמן דמוקפין אימת ואשכחן בקרא ט"ו לשושן מסתברא שהמוקפין יעשו כשושן ודקאמר מימות יהושע נפקא לן מג"ש פרזי פרזי כתיב הכא היהודים הפרזים וכתיב ביהושע לבד מערי הפרזי מה להלן מימות יהושע אף כאן מימות יהושע ותיקנו שהמוקפין מימות יהושע שאע"פ שאין להם חומה עכשיו יקראו בט"ו כמו שושן כדי לחלוק כבוד לא"י שהיתה חריבה בימי מרדכי ואסתר ושיקראו כבני שושן ויחשבו כאלו הם כרכין המוקפין אע"פ שהם חרבים עתה כדי שיהיה לזכרון לא"י בנס זה ולפי שיהושע התחיל להלחם בעמלק תחלה וכתיב כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע לפיכך הזכירו מימות יהושע:

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ועיירות גדולות בי"ד והיינו כולי עלמא א"כ היכי משכחת לה שקורין בי"א ובי"ב וי"ג וקאמר דמשכחת לה בכפרים שאין להם ש"צ שיקראו להם מגילה ונתנו להם חכמים רשות להקדים קריאתן ביום הכניסה שהוא יום שני בשבת שלפני י"ד או בחמישי בשבת שבלאו הכי הן מתכנסין בעיירות לקרות בתורה כתקנת עזרא וצריכים שיקרא להם אחד מבני העיר לפי שהם אינם בקיאים כל כך ומפני שהן מספיקין כל השנה כולה מים ומזון ביום הכניסה לבני עיירות הקילו חכמים עליהם להיות שומעין מקרא מגילה ביום הכניסה ולא יצטרכו לחזור וליכנס שם ביום הפורים לשמוע מקרא מגילה בעשרה. ומצאו חכמים רמז לדבר זה מן המקרא דכתיב להיות עושים את ימי הפרים האלה בזמניהם ואי לא תקון מרדכי ואסתר אלא י"ד וט"ו הכתובים במקרא לימא קרא בזמנם מתי בזמניהם אלא ש"מ מזה עוד שני זמנים אחרים חוץ מאותן הכתובים במגילה וי"ג לא צריך קרא לרבויי שיהא ראוי לקריאה לפי שעיקר הנס בו היה שבו נקהלו למלחמה להנקם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מדינות וע"כ דלא איצטרך לרבות אלא י"א וי"ב ואין לומר דרבי קרא ט"ז וי"ז של אחר הימים הכתובים במגילה דהא אמר קרא ולא יעבור:

גמ' **ר' אילא וכו'**. לפרש לזמנים הללו מרמז הכתוב:

מה ת"ל בזמניהם. בזמנם מיבעי ליה:

רבי יונה ורבי יוסי. פליגי בהא לר' יונה הכתוב בעצמו מרמז שתיקנו להם בתחלה עוד זמנים אחרים כזמנים המפורש בכתוב ור' יוסי קאמר שהכתוב ניתן לדרוש להחכמים והם שקבעו להם להזמנים שאינם מפורשין:

ואלו הן וכו'. הזמנים בין הכל:

ולא יעבר כתיב. קרי ביה לא יעבר מלשון עיבור כלומר להוסיף עוד להלן:

ר' יצחק בר נחמן בשם שמואל. קאמר הכי לא יעבר מיבעי ליה וכתיב ולא יעבר לדרוש ולא יותר להוסיף בזמנים:

שמואל בר נחמן וכו'. קאמר מהכא דכתיב כימים אשר נחו בהם ימים אין כתיב וכו' ללמד תן ימים אחרים כנגד ימים המפורשים והן י"א וי"ב כנגד י"ד וט"ו:

או י"ב וי"ג. וי"א מנלן:

יום י"ג יום מלחמה היה. שנקהלו לעמוד על נפשם ביום זה שהיתה הגזירה ובאו להלחם על אויביהם וכתיב כימים אשר נחו והוא מוכיח על עצמו שלא היה בו ניחא הלכך לית לן לרבויי לי"ג:

מעתה. הואיל ולא היה בו. ניחא אל יקראו בו וקאמר ק"ו הוא אם תקנו חכמים לקרות לפניו וכן לאחריו קורין ובו אינן קורין בתמיה:

או אינו אלא תשיעי ועשירי. ומשני כימים וכו' שהן סמוכין לימים המפורשים:

ואם ימים וכו'. כדלעיל:

ובלבד וכו'. מתחלת החודש עד חמשה עשר כשר הוא לקריאה ולא מט"ו ולהלן דאמר ר' אבהו וכו':

הדא דאת אמר. שמקדימין לקריאת המגילה דוקא אבל לעשות סעודה וכו':

ויהיו אלו. הקודמין לסעודה ואלו המפורשין לקריאה או איפכא:

נזכרים ונעשים. כתיב נזכרים וכו' הכל ביום אחד:

זאת אומרת. מדדרשינן הכל מדקדוק המקראות הללו ש"מ שמגילת אסתר ניתנה להדרש וכלומר שברוח הקדש נאמרה ולא כסיפור מעשה בעלמא שאין מדקדקין בה וכדר' חלבו וכו':

מגילה שמסר שמואל לדוד. לבנין הבית וצורתו ניתנה ג"כ להדרש שלא יוסיף ולא יגרע:

זו המסורת. שמסר לו בכתב:

מכאן שניתנה להדרש. דהשכיל משמע להשכיל ולדקדק בה:

ולמה לית אנן אמרין. ללמוד מזה שניתנה ברוח הקדש דכתיב בהדיא כל אשר היה ברוח עמו:

אמר ר' מנא. דמזה יכילנא לומר מהו ברוח ברוח פיו שאמר לו ג"כ בפה ואין לנו רמז ביותר אלא מדכתיב מיד ה' זו רוח הקדש:

חלקו כבוד לא"י וכו'. כדפרישית במתני':

ויקראו הכל בחמשה עשר. על אותן שבא"י פריך אם בשביל לחלוק כבוד לא"י קורין בט"ו כשושן שנעשה בו הנס א"כ יקראו אף אותן שאינם מוקפין מימות יהושע בן נון כשושן בט"ו:

ישיבה ישיבה. נאמר כאן היושבים בערי הפרזות ונאמר ביהושע כל יושבי ההר מן הלבנון וגו':

ויקראו הכל בארבעה עשר. על אותן ערי הפרזות שבא"י עכשיו פריך שאע"פ שהיו מקדם למוקפין דהא ילפת ישיבה ישיבה וא"כ נאמר שצריך שיהו מיושבין עכשיו כמו בימות יהושע:

ר' יודה בר פזי דרש פרזי פרזות. ולדידיה לא קשיא מידי שאותן שהיו פרזות בימות יהושע הן שנקראו ערי הפרזות וקורין בי"ד אבל אותן שהיו מוקפות בימות יהושע אע"פ שחרבו ונעשו פרזות קורין בחמשה עשר:

ונאמר להלן. בביאת הארץ בימי משה ויהושע לבד מערי הפרזי הרבה מאוד:

תני. בתוספתא ריש מכלתין ר' יהושע בן קרחה אומר המוקפין מימות אחשורוש:

א"ל ר' יוסי בר' יהודה וכי מה ענין שושן הבירה לבא לכאן אם משושן הבירה וכו'. כלומר וכי מה ענין ללמוד מהמוקפות מימות אחשורוש אם משושן הבירה אתה למד שהיתה אז מוקפת חומה והא על שושן הבירה גופה קשיא וכדגריס בתוספתא בהדיא שכך א"ל ר' יוסי בר' יהודה היכן מצינו לשושן הבירה שהיא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון דהא ודאי מימות יהושע בן נון בעינן כדילפינן מג"ש וא"כ מעתה הוה קשיא בשושן הבירה אל יקראו בט"ו ושאר כל המקומות שנודע שהיו מוקפות מימות יהושע אותן שיקראו בט"ו אלא ע"כ שאני שושן הבירה וכדמסיים בהתוספתא אלא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה וכלו' לתנא דמתני' מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין מימות יהושע למוקפין מימות אחשורוש ועיר ועיר לחלק בין שושן שנעשה בו הנס בט"ו לבין שאר עיירות ולאידך כדלקמן:

הא תלתא תניי. נמצינו למדין דשלשה תנאים הן חלוקין בדבר תנייא קדמייא דהתוספתא וכתנא דמתני' מימות יהושע בן נון הדבר תלוי ותנייא אחריא והוא ר' יהושע בן קרחה סבר מימר מימות אחשורוש הדבר תלוי ותנייא אחרייא והוא ר' יוסי בר' יהודה סבר מימר עיר מכל מקום וכלומר בעיקר הדבר מודה רבי יוסי בר' יהודה לר' יהושע בן קרחה

שהמוקפין מימות אחשורוש קורין בט"ו כשושן וכדמסיים ואזיל נמצאת אומר ר"י בן קרחה ור' יוסי בר' יהודה שניהם אמרו דבר אחד בזה דתרוייהו ס"ל שהמוקפין מימות אחשורוש קורין בט"ו אלא שזה למד מטעם אחד דבמה מצינו משושן הוא למד וזה ר' יוסי בר' יהודה לא למד במה מצינו וכדמקשה עליה אם משושן הבירה את למד וכו' אלא מטעם אחר הוא למד מיתורא דקרא עיר ועיר ודריש ליה עיר מכל מקום אע"פ שלא נעשה בו הנס הואיל ומוקפות מימות אחשורוש הן קורין בט"ו:

ותני כן. בתוספתא שם דדריש ג"כ לעיר ועיר. ולדרשא אחריתא דמכאן למדנו דהסמוך לכרך והנראה עמו הרי הוא כיוצא בו וקורין בט"ו:

לא אמר אלא כגון הא חמתה. כלומר לא תאמר לפרש כגון הדא חמתה שכל הנראה עמה נידון כחמת עצמה וקורין בה בט"ו דהא ליתא שהרי טבריא נראה וסמוך לחמת היא ואעפ"כ מספקא לן בה כדקאמר לקמן חזקיה קרי לה בי"ד ובט"ו וכו' פרט לטבריא שהים חומה לה וא"כ הוה קשיא ותיפוק ליה שהיא סמוך ונראה לחמת אלא לא קאמר כגון הדא חמתה אלא לומר על עצמה שהיא מוקפת חומה מימות יהושע וכדמייתי לה מקרא דיהושע מן הדא וכו' חמת היא חמתה שאנו קורין אותה וקחשיב לה בערי המבצר והאי קרא ביהושע בגבול בני נפתלי וכן הא דלקמן ויהי גבולם מחלף וכו':

רקת וכנרת. כתיב שם רקת זו טיבריא וכנרת זו גינוסר:

התיב ר' לוי. מי מצית אמרת כנרת זו גינוסר והכתיב בדברים ולראובני ולגדי נתתי מן הגלעד וגו' הערבה והירדן וגבול מכנרת ועד ים הערבה וגו' וזה הוא בעבר הירדן ששם היו נחלתם והפסוק הראשון בגבול בני נפתלי הוא שנאמר ומעתה אם נאמר שני גינוסריות היו כלומר שני כינרת או שנאמר לא היו שנים ממש אלא שני אכטוניות כלומר חלקת המקומות שנקראו על שם כך שהן מגדלות קנים נקראין כנרים כגון בית ירח וכו' וה"נ זה שבעבר הירדן נקרא על שם זה שבגבול בני נפתלי א"נ של גבול בני נפתלי נקרא על שם כינרת שבעבר הירדן וכדמשמע מדלקמיה:

איתא חמי. ומתמה הש"ס על הא דקחשיב הכא כנרת אצל רקת ומשמע שכנרת ג"כ קורין בה בט"ו משום שסמוך ונראה לרקת זו טבריא היא דהא אמרת על כנרת חרב הכרך וכו' וא"כ אין הטעם אלא הואיל וסמוך לטבריא היא:

בא וראה בו אינו קורין. בטבריא עצמה אין קורין בט"ו בלבד וכדחזקיה דלקמיה ובחוצה לו קורין בט"ו בתמיה. ומסיק ואזיל דהא חזקיה מספקא ליה וקרי לה בטבריא בי"ד ובט"ו משום דחשש לה להאי דתני ר"ש בן יוחי דדריש בענין בתי ערי חומה ואיש כי

ימכר וגו' פרט לטבריא שאין לה חומה ממש אלא שהים חומה לה וא"כ מיגלי לה היא כשאר עיירות שאינן מוקפות חומה או דילמא הא מיהת מיגניא היא כהמוקפות חומה:
ר' יוחנן. לא ס"ל כהאי דחזקיה אלא קרי לה בטבריא בט"ו בכנישתא דכיפרא שאמר הדא היא יקרא דטברייא קדמוניות שהיתה נבנית כאן במקום שהיה הבה"כ הזה ולא חשש להדא וכו' גבי בתי ערי חומה דשאני מקרא מגילה לפי שקל הקילו בקריאתה ואף במקום דמיגניא היא כמוקפת חומה חשיבא לענין מגילה:
דתנינן תמן. בפ' בתרא דערכין כל שהוא לפנים מן החומה וכו' וכלומר הרי דמצינו דאף בדין בתי ערי חומה מחשבינן הכל שהוא לפנים מן החומה כבתי ערי חומה שהן שלשה חצירות של שני שני בתים ומכיון שהן לפנים מן החומה דין אחד להם ואף על פי שאין להם חצירות כל כך וה"ה נמי לענין מקרא מגילה בט"ו:
מגבת ועד אנטיפרס וכו'. כתוב לעיל בפ' בתרא דתענית:
אפי' מאה אינן. וכי כל כך מועטות הן:
קרייה מסייע לר' יוסי בן חנינה. שלא מנה אלא הסמוכות לספר וכדמצינו המקרא שכתוב בבני נפתלי ויהי גבולם וגו' ואגב מפרש השמות שהן נקראים עכשיו בימיהם:
לוד וגיא החרשים וכו'. פסוק הוא בד"ה א' ח' ובני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לוד ובנותיה:
ולמה לא אמרן. נמי ואונו אם בגין דכבר כתיב שם והא כתיב ג"כ לוד ואפ"ה איתאמרת בשם רבי אלא בגין דכבר תנינן לה בפ' בתרא דערכין דקחשיב התם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון יורפת הישנה וגמלה וכו':
והכתיב ובני אלפעל וגו' הוא בנה וגו'. והיאך אמרת מימות יהושע הן:
בימי פילגש בגבעה חרבה וכו'. דאלו מערי בנימין הן ושכן הכתוב מיחסו שם על שבט בנימין ומפני שחומותיהן נראות חדשות לפיכך העיד ריב"ל בשם רבי שבכלל מוקפות מימות יהושע בן נון הן וקורין בהן בט"ו:
לוד ואונו הן הן גיא החרשים. גיא החרשים כולל שתיהן הוא:
ר' חלבו וכו'. גרסינן להא בפ"ק דשקלים בהלכה א'. וגו' דהתם עיקרית דברישא גריס שם סתם הכל יוצאין בי"ד שהיא זמן קריאתה לכל העולם. ובתר הכי מייתי על האי דקתני שם במתני' נמי בט"ו קורין את המגילה בכרכין ופריך לא כן א"ר חלבו הכל יוצאין בי"ד בין עיירות ובין כרכים ומשני לא בא אלא ללמדן שכל המצות הנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון. כלומר דלא קאי ר' חלבו אלא אמתני' דלקמן בפרקין קראו את המגילה בחדר הראשון ואח"כ נתעברה השנה קורין אותה באדר השני ועל כה"ג

הוא דקאמר הכל יוצאין בי"ד הואיל וכבר קראו בראשון וללמדך שהמצות נוהגות גם באדר הראשון:

לא מסתברא לשעבר. כלומר לא מסתברא דלא אמר הכי אלא לשעבר והיינו בדיעבד שמשום שנוהגות ג"כ באדר הראשון הלכך וכבר קראו אותה בראשון הכל יוצאין בחזרת הקריאה בשני בי"ד אבל לבא. לא דלא מסתברא לומר שאף להבא ג"כ והיינו שאפילו לכתחלה הכל יוצאין בי"ד והא תני מקום שנהגו לקרותה שני ימים קורין אותה שני ימים בי"ד ובט"ו וכדמפרש לקמיה:

א"ל אוף אנא סבר כן. דלכתחלה לא:

א"ר מנא ויאות. דודאי כך הוא שהרי אלו משקראו בי"ד אם חוזרין וקורין בט"ו שמא אין שומעין לו בתמיה וכלומר דודאי הא דקתני מקום שנהגו לקרותה שני ימים קורין היינו אלו הקוראין בי"ד ורוצין לחזור ולקרותה בט"ו קורין דמה איכפת בכך יקראו ולא יברכו על הקריאה אבל אלו שהוקבע להן ט"ו פשיטא היא שצריכין לקרות לכתחלה בזמן הקבוע להן. ר' חלבו דקאמר הכל יוצאין בדיעבד וכגוונא דאמרן הוא שאם כבר קראו באדר הראשון ואח"כ נתעברה השנה שחוזרין וקורין בשני ואם הכל קראו בי"ד יצאו:

אם אומר את כן וכו'. כלומר ואם אתה אומר דאף לכתחלה הכל יוצאין אם קראו בי"ד נמצאת אתה עוקר זמן כרכים בידך שהוקבע להם ט"ו ולא י"ד אלא ע"כ כדאמרן:

נחמן בריה דר' שמואל. דריש שמחה וששון כתיב מכאן שהן אסורין בהספד בי"ד וט"ו משתה וי"ט כתיבי בהאי קרא מכאן שאסורין בתענית ובעשיית מלאכה:

זימנין סגין. ישבתי לפני ר' שמואל בר נחמן אביך ולא שמעית מיניה הדא מילתא לדרוש שיהא אסורין במלאכה:

אמר ליה. נחמן:

וכי כל מה דהוה אבא שמיע ליה אנת שמיע מיניה. אתה לא שמעת זה ממנו אבל הוא אמר שכך הוא מקובל מרבו:

מילתא דרבי פליגא. על זה דקאמר ר' שמואל בר נחמן שאסורין במלאכה דרבי היה מפרסם עצמו לעשות לפני רבים באלו שני ימים בשנה. שהיה רוחץ בי"ז בתמוז בחמין ונטע נטיעות בפורים דס"ל שמותרין במלאכה:

בכל מקום שכתוב. במגילת אסתר י"ט לא תמצא כתיב בזה המקרא וקיבל עליהם אלא מעצמן עשו כן בשנה הראשונה שהגיע להם הבשורה טובה כדכתיב בהאי קרא ובכל מדינה ומדינה וגו' מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום

טוב וכל מקום שכתוב וקיבל אין כתיב י"ט אלא כתיב וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות וזהו כדכתיב לעיל מיניה לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות וגו':
וכאן כתיב י"ט וכתיב וקיבל. בלשון תמיה בפסוק זה ובכל מדינה וגו' שאתה דורש י"ט כתיב ביה ומי כתיב שקיבלו עליהם לעשות י"ט לעולם:
משפחה ומשפחה מדינה ומדינה וגו'. כתיב ודריש רישיה דקרא רמז על זמן בני הכפרים מדינה ומדינה וכו':
לית הדא אמרה שאסור בעשיית מלאכה. וכי לאו ש"מ מזה שבני י"ד ובני ט"ו אסורין במלאכה בימים שלהם ולפיכך בני הכפרים שמקדימין וקורין ואין י"ד וט"ו ימים שלהם כדדריש מרמז הכתוב הן הן שמספיקין להם מים ומזון בימים האלו:
א"ל אין מן הדא. אתה בא להכריח לאו מילתא הוא ולית ש"מ כלום שהרי חולו של מועד הוא אסור בעשיית מלאכה בדבר שאינו אבוד ורואין אנו שהכפרים מספיקין וכו' ודבר זה לאו כלום דכדי שיהא להם פנאי קאמרינן להכין להם מה שצריכין ואין בהן משום מלאכה אלא לית לך בענין עשיית מלאכה בפורים אלא כהדא דרבי דלעיל דס"ל שמותרין במלאכה:
ולא עזרא. שהיה לאחר זמן מרדכי ואסתר הוא שתיקן שיהו קורין בתורה וכו' ואת אמרת מרמז הכתוב של מגילת אסתר שיהו הכפרים מקדימין וקורין בימי הכניסה לפי שמתאספין לקרות בו בתורה ולא הטריחו חכמים להתכנס עוד בי"ד וכי מרדכי ואסתר שקדמו מתקינים על מה שעזרא עתיד להתקין אחר זמן:
א"ל. לא היא דאין אנו אומרין שמרדכי ואסתר התקינו להם כך אלא מי שסידר את המשנה וראה תקנת חכמים לחלק בזמנים הללו סמכה להמקרא משפחה וכו' לומר שמכאן סמכו חכמים לומר שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

הלכה ב

מתני' **כיצד**. משכחת לה פעמים בי"א וכו':
חל להיות. י"ד בשני וכו':
חל להיות בשלישי או ברביעי וכו'. הרי כאן הכפרים קורין בי"ג או בי"ב:
חל להיות בחמישי וכו' בו ביום. דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן:
חל להיות ע"ש כפרים וכו' ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. שאין קריאת המגילה בשבת שגזרו חכמים שמא ילך אצל הבקי לקרות ויטילנה בידו ויעבירנה ד' אמות בר"ה ואם יאחרנה עד אחר השבת הוה ליה י"ו וכתיב ולא יעבור ואע"פ שכשחל ט"ו בשבת קורין בני הכרכים בארבעה עשר מכל מקום אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת

שהוא חמשה עשר דבקריאת התורה לא חששו חכמים וכמו שקורין בתורה בכל שבת דליכא למיחש שמא יטלטל כל הספר תורה בשביל הפרשה של יום וסעודת פורים כשחל בשבת יש חילוק דיעות אם עושין אותה בארבעה עשר שבו קורין את המגילה או שמאחרין אותה עד לאחר השבת והכי משמע הכא בגמרא ולכולי עלמא אין עושין אותה בשבת לפי שאינה ניכרת שהיא לסעודת פורים אלא בשביל כבוד השבת:

חל להיות אחר השבת וכו'. זה חסר כאן בנוסחת המשנה:

כפרים. מקדימין ליום הכניסה. וזהו אחד עשר והא דאמרינן בכפרים שמקדימין ליום הכניסה זה דוקא בזמן שהיו ישראל שרויין על אדמתן ושלוחי בית דין יוצאין להודיע מתי קדשו ב"ד החדש ומתי הפסח נקבע אבל בזה"ז שהעם מסתכלין בקריאת המגילה ומונין ממנה ל' יום לפסח אם יקדימו הכפרים קריאתן הרי יעשו פסח לסוף ל' יום של קריאה ונמצא אוכלין חמץ בימים אחרונים של פסח לפיכך אין קורין עכשיו את המגילה אלא בזמנה לעיירות בארבעה עשר ולמוקפין בחמשה עשר:

גמ' **כל הן דתנינן וכו'**. קמ"ל דכולהו דתנינן חל להיות משכחת לה שחל ארבעה עשר להיות בהן בזמן שלא היו משגיחין על הדחיות ולא כדר' יוסי דלקמן:

מתני' אמרה כן. דקתני בשני וכן בשבת ומוקפות חומה למחר וא"כ חל להיות אי"ד קאי:

אמר רבי יוסי לית כאן חל להיות בשני וכו'. ולא גרסי' להו במתני' דלא משכחת להו שחל י"ד להיות בהן שאם י"ד אדר בשני בשבת א"כ צומא רבא בחד בשבא ואם חל בשבת צומא רבא בערובתא דשבת ואנן לא עבדינן שבת ויוה"כ כהדדי כדאמרינן בר"ה:

הלכה ג

בעון קומי ר' זעירא. הקשו לפניו בני הישיבה:

איתא חמי. בא וראה אם חל להיות לכרכים יום שלהן בשבת וזהו כשחל י"ד בע"ש שהכרכין קורין בע"ש אמרינן כדתנינן במתני' שקורין הן עם העיירות בו ביום וכשחל להיות לעיירות יום שלהן בשבת אמרינן שהעיירות מקדימין ליום הכניסה עם הכפרים ולא אמרינן שהעיירות יקראו בע"ש כמו בהכרכין כשחל יום שלהן בשבת א"כ משמע דאמרי' כשנדחו מיומן ידחו ליום הכניסה. והשתא קשיא אמאי לא נימא נמי בכרכין כן שכשחל ט"ו בשבת ידחו ליום הכניסה ולא והיו קורין בע"ש:

אמר ר' לא. זהו ר' אילא היינו טעמא דלא אמרי' בכרכים שידחו ליום הכניסה ומפני כבוד כרכין הוא:

שלא יאמרו ראינו כרכין ועיירות קורין כאחת. כלומר שנדחין הכרכין ליום הכניסה כשחל יום שלהן כמו. שנדחין העיירות כשחל י"ד בשבת שזה אין כבוד להכרכין שיהו

שוין בענין הדחייה כמו העיירות אבל מה שקורין הכרכין עם העיירות בע"ש כשיום שלהן בשבת זה לא כלום הוא דהואיל ובשבת א"א לקרות וכן לאחר השבת שהוא י"ו אי אפשר להן לקרות אלא בע"ש עם העיירות ולא דחינן להו יותר ואנן לא קפדינן אלא שלא ידחו הכרכין ביום שנדחין העיירות כשצריכין הן לדחות:

מעתה. אם מטעם מפני הכבוד שבני הכרכין חשובין הן מבני העיירות ומפני שהן קורין בט"ו כמו בשושן שנעשה בו הנס מעתה נימא נמי בכפרים ועיירות בדחייה כן דכשחל י"ד בשבת אמרינן דכפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ואמאי ונימא לא ידחו העיירות ליום הכניסה שלא יהא אומרין ראינו כפרים ועיירות קורין כאחת ובודאי בני עיירות חשיבי מהכפרים. דמיהת קורים בזמן המפורש בהכתוב אלא דנימא דבכה"ג יהו עיירות קורין בע"ש וכמו הכרכין כשחל ט"ו בשבת:

מעתה חל להיות בשני וכו'. כלומר ותו דכשחל י"ד בשני או בחמישי דאמרי' כפרים ועיירות קורין בו ביום הא נמי קשיא דאמאי קורין כאחת אלא דנימא דכשחל י"ד בשני יהו הכפרים מקדימין ליום הכניסה שלפניו אע"ג שהוא עשירי דהיא גופה קשיא למה לא תיקנו גם להעשירי וכן מיום הכיניסה ליום הכניסה יקדימו מפני כבוד העיירות דכל מה דמצינו למיעבד שלא יהו קורין עם הכפרים כאחת ניעבד:

חל להיות בחמישי וכו'. וכן כשחל י"ד בחמישי יקדימו הכפרים להשני שלפניו. וכשחל בשבת יקראו העיירות בע"ש כדאמרן וקשיא לטעמא דר' לא:

אשכח. ברייתא דתני כפרים ועיירות וכרכים קורין כאחת ולא שכולם קורין כאחת ביום אחד קאמר דהא לא משכחת לה בשום פעם דאם חל י"ד בע"ש אין העיירות צריכין להיות נדחין אלא קורין בו ביום והמוקפין הן שנדחין שא"א לקרות בשבת ואם חל י"ד בשבת אז העיירות הן שנדחין אבל המוקפין קורין למחר אלא דה"ק דהאי תנא ס"ל דלא כטעמא דרבי אילא להא דמפרש להתנא דמתני' שחששו משום כבוד הכרכים שלא יהו שוין יחד להעיירות כשאירע להן שהן נדחין וכדפרישית משום דלא ס"ל לא כהתנא דמתני' ולא כטעמיה אלא דס"ל דכשם ישאם חל י"ד בשבת שאין משגיחין על כבוד העיירות שלא יהו קורין עם הכפרים ביום אחד ואמרינן הכפרים והעיירות מקדימין ליום הכניסה כך אם אירע הדחיה להכרכין שחל י"ד להיות בע"ש וט"ו בשבת והן צריכין שידחו מקדימין ג"כ ליום הכניסה וקורין עם הכפרים ביום אחד וזהו דקאמר כפרים וכו' קורין כאחת וכלומר כמו דאשכחן שהכפרים ועיירות קורין כאחת כך לפעמים הכפרים והכרכין קורין כאחת וזהו הת"ק דהתוספתא כדלקמן:

וההן תנייה. והאי תנא דלקמן:

לא נסב אפילו לבירייה. כלומר לקח לו דרך לעצמו ואף לא כהתנא ברא דאמרן אשכח תני וכו'. בירייה הוא ברא בלשון הש"ס הזה ודוגמתו תמצא בריש פ' כיצד צולין תנא ברייה וכן בהרבה מקומות. והאי תנא רבי הוא כדמייתי ליה לקמן. והכי תנינן בתוספתא פ"ק חל להיות בע"ש כרכים המוקפין חומה מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום רבי יוסי אומר אומר אני שלא יקדמו בני כרכין לבני עיירות אבל קורין עמהן בו ביום חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע"ש ומוקפין חומה לאחר שבת רבי אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות גדולות ממקומן ידחו ליום הכניסה. זו הוא גי' התוספתא. והכא גריס אליבא דרבי דקאמר כולהם ידחו ליום הכניסה כלומר דלא כהת"ק והוא התנא ברא דס"ל כל הנדחה ליום הכניסה הוא נדחה ובין העיירות כשחל י"ד בשבת שהן נדחין מיומן נדחין ליום הכניסה וכן המוקפין כשחל י"ד בע"ש והמוקפין הן שנדחין מיומן ליום הכניסה הן נדחין ואין קורין עם העיירות בו ביום וא"כ לדידיה אשכחן שלפעמים הכרכים קורין קודם להעיירות וההן תנא דהוא רבי לא ס"ל הכי אלא דקאמר כולהם ידחו ליום הכניסה והיינו כשהכרכין נדחין הן מיומן שחל י"ד בע"ש והכרכין נדחין מזמנן אז גם העיירות נדחין עמהן ליום הכניסה וכדמפרש ואזיל לטעמיה:

דאית ליה שלא יקדמו וכו' דאית ליה כל שהוא נדחה וכו'. כלומר דס"ל לרבי הא והא שצריך שלא יקדמו הכרכין להעיירות אלא כמו בכל שנה שהעיירות קודמות להכרכין ואית ליה נמי דכל הנדחה ממקומו בדין הוא שידחה ליום הכניסה הלכך אף על גב דבכה"ג העיירות אינן צריכין שיהו נדחין שהרי יכולין לקרות בע"ש מ"מ מכיון שהמוקפין ע"כ צריכין שיהו נדחין וכל הנדחה ליום הכניסה הוא נדחה ואם אתה אומר שהעיירות יהו קורין בזמנם בע"ש יקדמו הכרכין להעיירות והואיל ואי אפשר אמרינן דבכה"ג אף העיירות ידחו ממקומן וכולם יהו מקדימין ליום הכניסה:

רבי אומר וכו'. השתא מייתי ליה לההן תנייא דקאמר שהוא רבי וסברא בפני עצמו הוא דס"ל דאית ליה וכו' דאית ליה וכו' וכדפרישית:

היך עבדין עובדא. כחד מהני ד' תנאי דפליגי כדאמרן:

אמר ר' יוסה. לעובדא הלכה כסתמא דמתניתא ואם חל י"ד בע"ש עיירות ומוקפין קורין בו ביום ואין המיקפין נדחין ליום הכניסה:

בעון. הדר בעו בני הישיבה לפני ר' זעירא אסיפא דקתני במתני' חל להיות בשבת וכו' ואמאי עיירות מקדימין ליום הכניסה הא כמה דאת אמר תמן בבבא שלפניה חל להיות ארבעה עשר בערב שבת שחל להיות לכרכים יום שלהן בשבת קורין הן בע"ש עם

העיירות ואין נדחין ליום הכניסה ונימא נמי אם חל להיות לעיירות יום שלהן בשבת יקראו בע"ש ולא ידחו ליום הכניסה:

אלא מתניתא כתרין תנייא. זה הכל מסקנת דברי בני הישיבה הן כלומר מי נימא דלא מיתוקמא מתני' אלא כתרי תנאי ומי ששנה זה לא שנה זה וכדמסקו ואזלו:

תנייא קדמייא. זה מה שהתחלנו לפלפל בו בהסיפא בחל י"ד להיות בשבת הוא סבר מימר כל שהוא נדחה ממקומו ידחה ליום הכניסה. ותנייא אחרינא זה ששנה הבבא שלפניה חל להיות ע"ש סבר הוא מימר כל שהוא נדחה ממקומו לא ידחה ליום הכניסה אלא ליום שיכול לקרות בו ולפיכך כאן שהמוקפין נדחין ממקומן שאינן יכולין לקרות בשבת קורין הן בע"ש עם העיירות:

אמר לון. ר' זעירא לא היא אלא כן אמר רב חד תנייא הוא ששנה לשתי הבבות והכא טעמא אחרינא איכא דמפני מה אמרו כשחל י"ד בע"ש וחל להיות לכרכים יום שלהן בשבת שקורין הן בע"ש עם העיירות דאמר ר' חלבו לעיל ריש פרקין הכל יוצאין בדיעבד בי"ד שהוא זמן קריאתה לרוב העולם ומכיון דבדיעבד הכל יוצאין בי"ד הכא דלא אפשר להן לקרות ביומן קורין אף לכתחלה בו ודכוותה נמי בסיפא בחל להיות לעיירות ליום שלהן בשבת נדחין הן ליום הכניסה ואין קורין בע"ש ונמי מדר' חלבו דאמר לעיל יום י"ג יום מלחמה היה והוא מוכיח על עצמו שלא היה בו ניחא ובדין היה לא לקרות בו דבימים אשר נחו כתיב אלא מק"ו הוא דמרבינן ליה כדלעיל ומכיון שמן הדין אינו יום ראוי לקריאה ואין עליו רמז מהכתוב הכא שאין העיירות יכולין לקרות ביומן נדחין הן ליום הכניסה ולא בע"ש שהוא יום י"ג ויום הכניסה שהוא י"ב יש לו רמז מהכתוב כדאמרינן לעיל דמרבינן י"א וי"ב מבזמניהם או מכימים:

אשכח תני. אידך דס"ל אם חל י"ד בשבת כפרים קורין בע"ש וכו' והטעם דאינו בדין שיהו העיירות וכפרים קורין כאחת ביום אחד וכהאי סברא דלעיל גבי הא דר' אילא ואיפכא ליכא למימר דס"ל להאי תנא כל הנדחה נדחה ליום הכניסה וכיון דהכא העיירות נדחין ממקומן ליום הכניסה הן נדחין:

היך עבדין עובדא. בהא דפליגי תנאי בחל י"ד בשבת:

אמר ר' יוסה לית אפשר. שיהא חל י"ד בשבת וכדאמר ר' יוסה לעיל בריש הלכה לית כאן חל להיות בשבת דא"כ צומא רבא יחול בערובתא דשבתא וזה אי אפשר:

ואין אפשר. ואם בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה היה אפשר זה ולא היו משגיחין על הדחיות א"כ הלכה כסתמא דמתני' בחל בשבת:

כל שאמרו ידחה ממקומו בלבד בעשרה. דהואיל וקורין אותה שלא בזמנה אין קורין אלא בעשרה:

ואנן חמיין רבנן. דנהגי לקרות אפי' ביחיד ושלא בזמנה:

ר' אבונה בשם רב אסי. קאמר נמי כדרב יהודה:

ר' חנניה אמר. פליגי אמוראי בזה:

מתיב וכו'. לדידך שאפי' ביחיד א"כ למה בני הכפרים מתאספין ליום הכניסה להעיירות לקרות עד שהוא במקומו יקרא ביחיד ויכול לקרות ביום שירצה:

אמר. ליה רבי סלקית מתניתא אחד עשר וכו'. בתמיה וכי אתה רוצה לסלק להמתני' ולבטלה דקחשיב לימים הללו ונלמדו מהכתוב ומסתמא כשתקנו הזמנים בעשרה תקנו ומה שאני אומר אפי' ביחיד היינו על כל מה שאמרו ידחה ממקומו הוא דקאמינא:

הלכה ד

מתני' **איזו עיר הגדולה כל שיש בה עשרה בטלנין**. כדקאמר בגמרא שבטלין ממלאכתן לבית הכנסת והן מתפרנסין משל צבור כדי להיות מצויין תמיד בשעת התפלה בבהכ"נ:

באלו אמרו. במגילה אם חל זמן קריאתה בשבת וכן בתרומת שקלים דמשמיעין על השקלים באחד באדר אם חל בשבת מקדימין ולא מאחרין וכן אמרו בגמרא:

אבל זמן עצי כהנים והעם. כמו שנשנה לעיל בפ' בתרא דתענית וחל אחד מהזמנים בשבת וט' באב שחל בשבת וכן שאר התעניות וכן חגיגה אם חל י"ט בשבת ואינה דוחה שבת להביא שלמי חגיגה וכן הקהל את העם שהיה המלך קורא משנה תורה וכל העם חייבים לבא לשמוע ולהביא נשיהם וטפם כדכתיב וזה אי אפשר בשבת כדקאמר בגמרא משום בימה שהיו עושין להמלך ואי אפשר לעשות מקודם שזמן הקהל ביום א' דחול המועד כדתנן בפ"ז דסוטה וח"א לעשותו בי"ט כל אלו מאחרין ולא מקדימין. ובכולהו אינך טעמא דאכתי לא מטא זמן חיובייהו וט' באב דאקדומי פורענותא לא מקדמינן:

אע"פ שאמרו. במגילה מקדימין לקרותה מותרים אלו הימים הקודמין בהספד ותענית:

ובמתנות לאביונים. מי שנתן בימים הקודמין י"א וי"ב וי"ג מתנות לאביונים יצא ידי חובתו אבל משלוח מנות אין נוהג אלא ביום הסעודה והיא בזמנה דוקא כדאמרינן בריש פרקין:

אמר ר' יהודה וכו'. וכבר כתבנו במתני' דלעיל דבזמן הזה אין קורין אותה אלא בזמנה בי"ד לעיירות ולכפרים ובט"ו למוקפין:

גמ' **תני וכו'**. כדפרישית במתני':

שאין אנו צריכין לתלמודינו. להתפרנס מן התורה לפי שיש לנו פרנסה משל צבור:

תני בברייתא:
כפר שאין בו עשרה. להיות מתכנסין בו בב' וה' לקרות בתורה:
תקנתו קלקלתו. קלקלה שאין בו עשרה היא תקנתו ונעשה כעיר לקרות בי"ד:
ותרומת שקלים. כדפרישית במתני':
סעודת ר"ח. שהיו נוהגין לעשות ביום שקדשו החדש כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין:
וסעודת פורים. אם חל בשבת מאחרין לאחר השבת לעשות הסעודה ולא מקדימין:
ויעשו אותן בשבת. אם הזמינו הכל מלפני השבת:
א"ל וכו'. את ששמחתו תלויה בב"ד. כלומר ימי משתה ושמחה באותן הימים הוקבעו על ידי שקבלו עליהם לעשות וב"ד שבאותו הדור הסכימו לכך יצא זה יום השבת וכן ר"ח עצמו שמחתו תלויה בידי שמים היא שע"י שהיום שבא ונצטוינו מן השמים עליה ויש רמז ג"כ מהכתוב על השלש סעודות בשבת וכן ר"ח נצטוינו לקדש החדש וע"י כך עושין הסעודה:
מגבת פורים. מה שגבו לצורך עניים הוא לפורים שישמחו בו היום וכדאמר ר"א ובלבד שלא ישנה ממנה העני לדבר אחר ואפי' לקנות רצועה למנעלו ה"ז אינו צורך פורים:
אין משנין במעות פורים. שגבו לצדקה אין משנין לצדקה אחרת. ופריך הא שאר כל המעות שגבו לצדקה זו משנין לאחרת הרי לאותה צדקה היא שגבו אלא כך היא כל המעות עד שלא ינתנו לגזברין לשם כך וכך את רשאי לשנותן משניתנו וכו' וכדאמרינן לקמן פ' בני העיר בסוף הלכה א' אבל מעות פורים לעולם אין משנין:
מה ראה זמן עצי כהנים וכו'. הובא לעיל בפ' בתרא דתענית בהלכה ועיין במקום המצויין שם עד ולא משלימין:
ובתשעה באב וכו' בדין היה וכו' טובים השנים מן האחד. לעיל בפ' בתרא דתענית בהלכה וע"ש:
ובחגיגה. מנלן שאינה באה בשבת:
כתוב אחד אומר וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסיף וגו'. משמע שבי"ט שקרוי חג ואתה קוצר והרי כתוב אחד אומר כל מלאכת עבודה לא תעשו בי"ט הא כיצד וכו':
שבשעה שהוא חל בחול אתה חוגג. מביא חגיגה ושובת ממלאכה ובשעה שי"ט חל בשבת ואי אפשר להביא חגיגה למחר אתה חוגג להביא חגיגה וקוצר ומתקיים הכתוב וחג הקציר שנקרא חג ומותר לקצור בו:
ובלבד שיבליע לעיסתה. על חולו של מועד קאי דהא כתיב שם גם וחג האסיף ואתה צריך לדרוש ג"כ שאם חל י"ט בשבת למחר אתה חוגג וקוצר ואוסף והוא חול המועד

ובלבד מה שצריכה האשה שיבליה לעיסתה לצורך המועד ולא שהותר לעשות מלאכה בו כימות החיל:

כהדא דתני להן אינש וכו'. גריס להא לעיל ריש פ' מקום שנהגו וע"ש:

ובהקהל. ומפני מה אין זה בשבת:

מפני התקיעה. שהיו הכהנים תוקעין להקהיל את העם ואין תקיעה בשבת:

מפני הבימה. שהיו עושין להמלך דאלו מפני התקיעה הרי אינה אלא משום שבות ואין שבות במקדש:

ויעשו אותה מאתמול. קודם י"ט:

שלא לדחוק את העזרה. ימים שנים ושלשה אם יקדימו לעשותה קודם י"ט שהקהל היה בא' של חול המועד:

מתניתא דר"מ וכו'. האי סוגיא כולה עד לא בדא הלכה כסתם גרסינן לה לעיל בפ"ב דתענית ומתני' דרבי מאיר דקאמר על מתני' דהתם קאי ומייתי לה אגב הא דלקמן וע"ש:

רבי יודן נשייא שלח לר' הושעיה רבה חדא עטם. חתיכה אחת של בשר ולוג אחד של יין:

שלח. ר' הושעיה ואמר ליה קיימית בנו ומתנות לאביונים דזה דבר מועט הוא מהנשיא:

חזר ושלח ליה. ר' יודן נשיא:

חד עיגל גדול וחד גרב. חבית דחמר שלח ליה ר' הושעיה עכשיו קיימת בנו ומשלוח מנות איש לרעהו:

תני מקום שמסתכנין קורין אותה בי"ד. זו היא גירסא נכונה שמצאתי. כלומר שישראל מסתכנין בדתיהן מהאומות אין מקדימין כלל אלא קוראין הכל בי"ד:

ר' יוסי בעי. על זה אם במקום שמסתכנין א"כ אל יקראו אותה כל עיקר מפני הסכנה:

הלכה ה

מתני' **קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה**. אחר כך שראו ב"ד לעבר השנה חוזרין וקורין אותה באדר השני בזמנה. הכי מסיק בגמרא ולפירושא דמתני':

אין בין אדר הראשון. מסיק בגמרא התם חסורי מחסרא והכי קתני אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים וכן משלוח מנות שאלו אין נוהגות אלא באדר השני הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ובסדר הפרשיות לא איירי הכא ובאדר השני הן שנוהגות:

גמ' **מתניתא כשעיברו ואח"כ קראו אותה**. אם עיברו מקודם וקראו בראשון וקמ"ל דחוזרין וקורין בשני מאחר שלא יצאו בקריאת הראשון שכבר נתעברה השנה אבל אם קראו אותה בראשון ואח"כ נמלכו ב"ד ועיברו השנה לא בדא אמר שצריך לחזור

ולקרותה בשני מפני שבשעת קריאתה אכתי לא נתעברה ויוצאין י"ח בקריאה של הראשון:

מתניתא וכו'. ומהדר הש"ס דלא היא דמתני' לא אמרה כן דמשמעות לשון המשנה לא כך היא אלא דה"ק קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה אח"כ אעפ"כ קורין אותה באדר השני משום דאיגלאי מילתא למפרע שלא יצאו י"ח בקריאת פעם הראשון:

הזאת השנית. כתיב ומה ת"ל עוד השנית אלא מכאן וכו':

לא דיינו הצרות הבאות עלינו. מחמת הקנאה:

הדא היא דכתיב וכו' השנית. שלא קבלו עליהם עד אגרת השנית ולא נפקא לן מזה שיקראו עוד בשני:

זאת. זו תורה שכתוב שם מעשה עמלק:

זכרון אלו הנביאים וכו'. מה שכתוב בשמואל:

אלו הכתובים. ומגילת אסתר נרמז בזה כדכתיב בה ומאמר אסתר קים דברי הפורים האלה ונכתב בספר כלומר שנרמז בהספר שכתוב בפ' עמלק:

ולא יסף. לא פסק:

הלכות. שבתורה שבע"פ שנאמר הליכות עולם לו אל תיקרי הליכות אלא הלכות:

לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים. באדר שקורין המגילה קורין בשקלים מקודם וזהו באדר השני כדדריש ר' אבהו מדכתיב בכל שנה ושנה להיקשא:

כדי לסמוך גאולה. של מרדכי ואסתר לגאולת ניסן דאי מהיקשא בלחוד אימא מה כל שנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך לשבט קא משמע לן:

אותה השנה. שהפיל אותו הרשע הגורל ונעשה בה הנס היתה מעוברת והיו בה שני אדרים וכדכתיב ומחדש לחדש ומעשה הנס בשלשה עשר לאדר השני. אדר הראשון תוספת וכו'. איזה משני האדרים הוא העיקר וחבירו נקרא תוספת על השנה הראשון או השני וכדמפרש ואזיל מה הנ"מ ביניהון:

שני כבשי עצרת ביניהון. הא דנקט כבשי עצרת והרי הנ"מ דמפרש לענין עברה שנתו של הכבש שייך בכל הכבשי קרבן היינו טעמא משום דלא מצינו בכל כבשי קרבן שהן שנים או יותר שיהו מעכבין זה את זה אלא בשני כבשי עצרת בלבד כדתנן בפ"ג דמנחות שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה אבל בשאר הקרבנות לא מצינו זה וכדתנן בהדיא בפ"ד שם התמידין אינן מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא המוספין מעכבין זה את זה לא הקריבו כבש בבקר יקריבו בין הערבים וא"כ לפי פשטא דסתמא דהמתני' אין לנו במקום שנאמר שני כבשים בני שנה שיהו מעכבין זה את זה

אלא בשני כבשי עצרת בלבד והואיל והנ"מ דמפרש אם נולד הכבש בט"ו אדר שנה שאינה מעוברת וכו' א"כ באלו המעכבין זא"ז מצינו שאפילו אם אחד מהן נפסל מחמת שעברה שנתו נפסל גם השני שהרי מעכבין זא"ז ואינו יכול להקריבו אם אין לו אחר כדי לזווגו הלכך נקיט כאן כבשי עצרת וכן משום דעיקר הבעיא היא בשני אדרים איזה מהן נקרא תוספת נקט נמי הגוונא דהנ"מ נולד בט"ו באדר וכו' ואע"ג דאם נולד באדר בין כך ובין כך נפסל הוא לשנה הבאה בעצרת משום דהא ממילא שמעינן דלענין כבשי עצרת נמי שייכא אותה הנ"מ גופה דאם אמרינן אדר הראשון תוספת שנה ארוכה היא מי"ג חדשים ואם נולד הכבש בז' או בח' בסיון בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה המעוברת א"כ כשר הוא להקריבו בעצרת שעדיין בתוך שנתו הוא אבל אי אמרינן אדר השני הוא תוספת וא"כ סתם שנה י"ב חדשים הוא ולא יותר ונפסל הכבש הזה מלהקריבו בעצרת שהרי מז' אייר עברה שנתו:

שנה ארוכה היא. מיום ליום עד ט"ו אדר השני שהשנה של י"ג חדשים היא אבל אין תימר אדר השני תוספת אין לו אלא עד ט"ו אדר הראשון שהיא שנה של י"ב חדשים מיום שנולד וכבר עברה שנתו ונפסל מלהקריבו אח"כ:

מתניתא אמרה כן. ממתני' דפ"ז דעדיות שמעינן דאדר הראשון תוספת ובשנה מעוברת מחשבין י"ג חדשים להשנה דתנינן תמן הן העידו שמעברין את השנה כל אדר ואפילו אחר הפורים א"כ הדא אמרה אדר הראשון הוא תוספת ועדיין עומדין בשנה זו ויכולין לעברה דאם תאמר אדר השני תוספת ובי"ב חדשים כלתה השנה קשיא לא קיים על שתא ומעבר לה הרי אין עומד בשנה זו שבסוף אדר כבר עברה השנה והיאך מעברינן לה בתמיה:

תרין איגרין. שכותב הנשיא להגולה להודיע להן שעיברו את השנה:

מ"ד תלתין יומין אדר הראשון תוספת. שהוא מלא והוא כתב מוספה על שתא מ"ד וכו' ומהדר הש"ס אין מן הדא לית ש"מ כלום דהא אמר ר' יעקב וכו' לעולם שני חדשים אלו מעוברין ומליאים עושין אותן עיבר וכו' ולכתחלה אדר סמוך לניסן לעולם חסר ומדקאמר ולא עיבר את השני מה שעשה עשוי א"כ אם עיבר את השני ולא עיבר הראשון ג"כ מה שעשה עשוי ואין ראיה מהני תרין איגרין:

תני רשב"ג אומר וכו'. כתוב היא לעיל בפ"ק דשקלים בהלכה א' וכן הא דתמן תנינן וכו' עד סוף הלכה גרסינן התם לעיל מינה וע"ש:

הלכה ו

מתני' **אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד**. בפ"ה דביצה קאמר בגמרא דמתני' ב"ש הוא דאמרי אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את הס"ת לר"ה כיון שאין בהם צורך אוכל נפש אבל הלכה כב"ה דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך ואיכא נמי מילי אחריני שאסורים בשבת ומותרין בי"ט כגון משילין פירות דרך ארובה בי"ט אבל לא בשבת ועוד יש ביניהן כדקחשיב הכא בגמרא:

אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם. כלומר שבת עיקר זדונו בידי אדם שמיתתו מיתת ב"ד ויה"כ עיקר זדונו בהיכרת ומיהו אם התרו בו ולקה בידי אדם פטור מכרת כדתנן סוף מכות כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן:

גמ' **תני בשם ר' יהודה וכו'**. זה מפורש לעיל בפ"ה דביצה בסוף הלכה ב' עד להעביר שמנונית שעליה וכן הא דאבתרה אילין אינון וכו' כתיב שם לעיל מינה עד אצ"ל בי"ט וע"ש:

אין בין שבת ליה"כ וכו' מתניתא דר' נחוניא בן הקנה וכו'. גרסינן להא לעיל בפרק ז' דתרומות בהלכה א' וכן בפרק אלו נערות בהלכה א':

הא בתשלומין שניהן שוין. אם עשה דבר שיש בו תשלומין שוין הן לפטרו מן התשלומין כדמוקי לה כר' נחוניא בן הקנה שהיה עושה יה"כ כשבת לענין לפוטרו מתשלומין דקים ליה בדרבה מינה:

מחוייבי כריתות כמחוייבי מיתות ב"ד. ומפרש מה נפק מן ביניהון מאי נ"מ אי אמרינן יה"כ כשבת או חייבי כריתות כחייבי מיתות ב"ד:

נערה נדה ביניהון. אם אנס נערה נדה איכא בינייהו אי מיחייב קנס או לא וכן אף אחות אשתו ביניהון דלר' נחוניא בן הקנה יה"כ כשבת בדוקא קאמר משום דדמיין אהדדי שאין להן היתר לעולם לאפוקי נערה נדה יש לה היתר לאחר איסורה וכן אחות אשתו לאחר מיתת אשתו ולדידיה חייב עליהן קנס:

על דעתיה דר"ש בן מנסיא. הכי הוא דמדמי להו מה שבת שיש בה כרת במזיד בלא התראה ואף יה"כ יש בו כרת וכן נמי אלו נדה ואחות אשתו שיש בהן כרת פטורין מן התשלומין:

מכות וכרת מה אמרין בה אלין תנייא. אלו תנאים ר' נחוניא ור"ש מה אמרו אצל מלקות וכרת אי לדידהו אין מלקות אצל כרת כשם שאין תשלומין במקום כרת או לאו:

אמר ר' יוסה צריכה לרבנן. מספקא להו לרבנן בבית המדרש אליבא דהני תנאי:

ולמה לא שמיע להו מן הדא. ברייתא דר"ש בן יוחאי שאין מכות אצל חייבי כריתות:

מה כרת שנאמר בשבת אין מכות אצל כרת. דלא משכחת לה מלקות אצלה שאם התרו בו חייב סקילה ואם לא התרו בו חייב כרת ומלקות אין בה משום דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו וה"נ ס"ל בחייבי כריתות שאף אם התרו בו פטור ממלקות דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא:

מה צריכה ליה כר"ש בן לקיש. כלומר אליבא דר"ל דלקמן הוא דאיכא לספוקי ואם יש מכות אצל כרת או לא:

ברם כר' יוחנן אם מכות אצל מיתה יש לו כל שכן מכות אצל כרת. כדלקמן:

דאיתפלגון. בהא אם יש מלקות בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד:

אם התרו בו לשם אותו ואת בנו. ולא התרו בו משום ע"ז לוקה דאין כאן מיתה:

ר"ש בן לקיש אומר אפילו התרו בו לשם אותו ואת בנו לבד אינו לוקה מאחר שאלו התרו וכו'. כך הוא בתרומות ובכתובות דמאחר שאלו התרו בו משום ע"ז היה נסקל ואינו לוקה דקים ליה בדרבה מינה ה"נ אפילו לא התרו בו משום ע"ז הואיל דבהך איסורא איכא ביה צד מיתה לא לקי והשתא אליבא דרשב"ל הוא דמיבעי לן אם דוקא במקום שיש בו מיתת ב"ד הוא דפטור ממלקות או אף במקום כרת אבל אליבא דר' יוחנן דמחייב מלקות במקום שיש בו צד מיתת ב"ד לכ"ש דמחייב מלקות במקום שיש בו כרת דלא חמירא כמיתת ב"ד:

א"ל. דלא היא דאפילו כר' יוחנן צריכה ליה דאכתי אף לר' יוחנן איכא לספוקי בהך מלתא דתמן גבי אותו ואת בנו לשני דברים יש כאן מלקות משום אותו ואת בנו ומיתה משום ע"ז והואיל ושני איסורין הן איכא למימר דמש"ה ס"ל דהיכא דאתרו ביה משום אותו ואת בנו בלבד דיש בו מלקות משום דלאו בפ"ע הוא ובאותו לאו אין בו מיתה:

והכא. מאי דקא מיבעיא לן לדבר אחד שיש בו לאו וכרת הוא דמיבעיא לן והלכך אפילו לר' יוחנן נמי איכא למימר דכשם שאין מלקות ותשלומין בלאו אחד כן נמי אין למלקות וכרת בלאו אחד:

ע"ד דרשב"ל וכו'. האי מילתא התם הוא דשייך בתרומות ובכתובות ואגב מייתי להא נמי הכא. ואהתם דלעיל קא מהדר דלר"ל דס"ל חייבי מלקות אפילו לא התרו בהן פטורין מתשלומין מוקי התם למתני' דתרומות ולמתני' דאלו נערות כר"מ דאמר לוקה ומשלם א"כ מאי איכא בין אילין תנייא שהן רנבה"ק ור"ש בן מנסיא דלעיל לבין אילין רבנן דפליגי אדר"מ הא לכולהו חייבי כריתות פטורין הן מן הקנס ואפי' במקום שאין כאן מלקות דאלו לר' יוחנן איכא בינייהו חייבי כריתות שלא התרו בהן למלקות כדמוקי התם לעיל אליבא דרבנן דר"מ דמתני' דתרומות ודכתובות בשלא התרו דחייב בקנס וכן

בתשלומין אבל להני תנאי ר' נחוניא ור"ש בן מנסיא לעולם פטור הוא אלא לרשב"ל קשיא מאי בינייהו ומאי קמ"ל אליבא דהני תנאי:

לאוים לא כריתות. איכא בינייהו כלומר במקום דאיכא חייבי לאוין בלחוד ואין אצליהם כרת כדמסיק ואזיל:

ר' יודן אמר הבא על הממזרת אית ביניהון ר' חנניא אמר אף המצית גדישו של חבירו בי"ט אית ביניהון. דבאלו אין כאן אלא לאו ולהנך תנאי הבא על הממזרת חייב קנס דאין כאן כרת ולרבנן דר"מ פטור ואפילו לא התרו בו לרשב"ל וכן המצית גדיש חבירו בי"ט שאין בו כרת אלא לאו דלהנך תנאי משלם הוא דאין מתחייב בנפשו ולרבנן דר"מ פטור הוא הואיל ואיכא לאו דאית ביה מלקות:

מעתה אלו נערות וכו' דלא כרבנן. לר"ל דמוקי מתני' כר"מ אי נימא דבדוקא הוא ולא אתיא המתני' כלל אליבא דרבנן דלדידהו לא משכחת קנס אפילו בחייבי לאוין גרידא:

אמר ר' מתניה תיפתר דברי הכל. כלומר רישא דמתני' דאלו נערות מצינן לאוקמי אפילו כרבנן ובממזר שבא על הממזרת מיירי שמותר בה ומשלם קנס באונס ומהו דתימא הואיל ופסולי קהל נינהו לאו בני קנסא הן קמ"ל:

ואשת אחיו. דקתני התם דיש לה קנס ופריך לאו יבמתו היא בתמיה דהא ע"כ לאחר מיתת אחיו מיירי ומת לאחר שאירסה דאכתי נערה בתולה היא דאם לא מת אשת איש היא ואם לאחר שנשאה מת בלא"ה לא מצית אמרת דא"כ לאו בחזקת בתולה היא אלא ודאי כדאמרן ומיהת זקוקה לו מן האירוסין ואם כן מה כרת ומה קנס שייך בה:

תיפתר שהיה לאחיו בנים. מאשה אחרת ואינה זקוקה לו וחירס את זו האחרת ומת ובא אחיו ואנסה דאם לא מת בת סקילה היא ואין כאן קנס כדלעיל:

הלכה ז

מתני' **אין בין המודר הנאה מחבירו**. שנדר שלא יהנה ממנו בשום ענין:

לבין המודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל. שחמור מודר הנאה שאסור ליכנס בתוך של חבירו. וכן כלים שאין עושין בהן אוכל נפש אסור למודר הנאה להשאיל ממנו ומודר מאכל מותר ואם הן כלים שכיוצא בהן משכירין באותו מקום אסור אף למודר מאכל כדתנן ריש פ"ד דנדרים לפי שזה היא הנאה המביאה לידי מאכל שאם לא היה זה משאילו מחסר בה שוה פרוטה וזה הנאת מאכל היא שהרי ראויה אותה פרוטה לקנות בה מאכל:

אין בין נדרים לנדבות. נדר האומר הרי עלי עולה והפרישה ונאבדה חייב באחריותה דכיון שאמר עלי כמאן דטעין אכתפיה דמי ונדבה האומר הרי זה עולה אם נאבדה אינו

חייב באחריותה שהרי לא קיבלה עליו אבל לענין בל תאחר זה וזה שוין דכתיב כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה אשר דברת בפיך הרי נדר נדבה אמורין בענין:

גמ' **הא דבר וכו'**. גרסינן להא בריש פ"ד דנדרים דפריך אהא דקתני כלים שאין עושין בו אוכל נפש מותר למודר מאכל הא דבר שעושין בו אוכל נפש אסור ואמאי ולא ממאכל נדר בתמיה ולמה יאסר בכלים אפילו עושין בו אוכל נפש:

כיני מתניתין. כן מיירי מתניתין אין בין וכו' דמכיון שהוסיף ואמר הנאת מאכלך עלי אסר על עצמו כל הגורם ומביא לידי מאכל:

ותניי דבי רבי. בהדיא כן:

שאין מהנין את האוכל. שאין מתקנין בהן המאכל אלא שמכניסין בהן המאכל בלבד:

לפסין וקדרות אסור. שמתקנין בהן המאכל:

לטחון לו. חטים ולדרוך ענבים אסור שהנאה קרובה המביא לידי מאכל הוא:

לקצור. לו ולבצור צריכה. זה מיבעיא לן לפי שהנאה רחוקה היא:

הניית מאכל מהו. כלומר הנאה לצורך מאכל כגון קורדום לבקע עצים:

תני. בברייתא אבל משאילו קורדום והוינן סברין מימר שאפילו בקורדום של ביקוע מותר ואע"פ שהיא לצורך מאכל ודחי לה הש"ס דתיפתר בקורדום של ניכוש שמנכשין בו השדה דהנאה רחוקה היא ולא מיקריא לצורך מאכל אבל קורדום של ביקוע לית ש"מ כלום:

ההן זוסטה. חגורה בלשון יוני והיא עשויה כמעשה רשת מכיון שהיא מרחיק החיטין ועשויה נקבים נקבים ויכול לחזור ולנפות בה הקמח אם אסור להשאיל דכמי שהיא נפה דמיא. ולא איפשיטו הני בעיי ולחומרא:

וחזר ואמר הרי זה. אם כמבטל דבריו הראשונים הוא ואינו חלה עליו אלא נדבה:

ר' חיננה בעי. הקשה על הבעיא דר' חמא דלא מסתברא אלא די דה כלומר אלא אם היא כך שאם אמר בתחילה הרי זה וחזר ואמר הרי עלי א"כ איסור חמור שהוא נדר חל על איסור קל והרי הוא נדר אבל אין איסור קל שהוא נדבה חל על איסור חמור ומכיון שקיבל עליו בנדר אינו יכול לחזור ולעשותו נדבה:

הלכה ח

מתני' **אין בין זב הרואה שתי ראיות**. בין שהן ביום אחד או בשני ימים רצופים:

לרואה שלש. ג"כ הדין בין שהוא רואה שלש ראיות ביום אחד או בשלשה ימים רצופין או ראה שתים היום ואחד למחר אין ביניהם אלא קרבן שהרואה ג' ראיות חייב בקרבן לכשיטהר מזובו ואין הרואה שתי ראיות טעון קרבן אבל לעשות משכב ומושב שלו אב

הטומאה ואפילו לא נגע בהן וכן לענין ספירת שבעה משיפסוק מזובו שצריך למנות שבעה נקיים קודם שיטבול זה וזה שוין:

אין בין מצורע מוסגר. שטעון הסגר שבעה כדכתיב והסגירו הכהן שבעת ימים:

למצורע מוחלט. שהחליטו הכהן וטמאו לגמרי:

אלא פריעה ופרימה. אבל לענין טומאה ולשילוח מן המחנה זה וזה שוין:

אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט. כך היא בנוסחת המשנה בבבלי. ולנוסחא דהכא כלליהו בבבא חדא:

אלא תגלחת וצפרים. דגבי תגלחת וצפרים כתיב והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע זה המוחלט יצא מוסגר שצרעתו תלויה בימים שאפילו נרפא צריך להיות מוסגר שבעה ימים אבל לענין טהרה וכיבוס בגדים זה וזה שוין דבטהר מתוך הסגר נמי כתיב וכבס בגדיו וטהר. ואע"ג דאיכא ביניהן נמי קרבנות אשם ולוג שמן מיהו הכא ביום רפואתו הוא דקתני ולא איירי בקרבנות שהן בשמיני:

גמ' **אמר ר' יודה בר פזי דר"א היא**. מתני' דקתני דזב בעל ג' ראיות הוא דטעון קרבן ובעל ב' ראיות פטור מהקרבן וזה בלבד הוא שיש ביניהן כר"א דמסכת זבים היא דאתיא דתנינן שם בפ"ב בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה וכו' משום שאינו מטמא מחמת אונס דכתיב זב מבשרו ולא מחמת אנסו וקתני התם בסיפא ראה ראיה ראשונה בודקין אותו והיינו לענין צירוף הראיות שיהא טעון קרבן שאם ראה הראשונה באונס אינה מצטרפת עם השלישית לקרבן אבל מצטרפת היא עם השניה לטומאה שאם ראה השניה שלא באונס אע"פ שהיתה ראשונה באונס עושה משכב ומושב וטעון ז' נקיים וביאת מים חיים דכי כתיב מבשרו ולא מחמת אנסו בראיה שניה היא דכתיב אבל ראשונה איתקש לשכבת זרע דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה שכבת זרע מטמא באונס אף ראיה ראשונה של זב מטמא באונס:

בשניה בודקין אותו. לטומאה ולקרבן. ובשלישית אין בודקין אותו לא לטומאה ולא לקרבן שאף אם ראה אותה באונס הרי הוא בעל ג' ראיות וטעון קרבן. ר"א אומר אף בשלישית בודקין אותו מפני הקרבן דס"ל שאף בשלישית אם היא מחמס אונס אינו טעון קרבן והשתא קאמר דמתני' דידן כר"א הוא דאתיא ברם כרבנן א"כ יש עוד ביניהן שהשניה אם היא באונס טהור והשלישית אף באונס טמא דלהכי קאמרי רבנן בשלישית אין בודקין אותו ולר"א שפיר היא דאתיא דאמר אף בשלישית בודקין אותו שאף הג' אם היא באונס לאו ראייה הוא ואין ביניהן אלא קרבן אם תרוייהו שלא באונס הוי:

אמר ר' יוסה אין לית היא דרבנן. אם המתני' לא אתיא כרבנן כדקאמרת א"כ ולא אוף דר"א לית היא אתיא:

דהא תני אמר ר"א לא לסותרו אמרתי. שאם ראה השלישית באונס שיסתור את הזיבה ולא תצטרף עם השניה לטומאה דמודה אני שהוא טמא זיבה אפי' אם ראה השלישית באונס ולא אמרתי אלא שלא יביא קרבן ומעתה אפי' לר"א לא אתיא המתני' דאכתי קשיא ליתני שיש ביניהן שהשניה אינה מטמאה באונס והשלישית מטמאה אפי' באונס:

לא אמרתי שאינו זב לסתור זב. סיום דברי ר"א הוא וכופל את דבריו שלא אמרתי זה שלא יהיה טמא זיבה ויהיה סותר את זיבתו ולא יהיה טמא שהרי ראה מיהת שתי ראיות א"נ י"ל דה"ק וכן לא אמרתי לסתור זב והיינו שאם בתוך ספירת שבעה נקיים חזר וראה שדינו שסותר וצריך לחזור ולספור ולא אמרתי שראיה באונס אינה סותרת דמכיון שהוא נזקק לזיבה אין בודקין אותו ואפי' ראיה באונס סותרת היא:

הואיל לסתור לא אמרתי אלא שלא יביא קרבן הדא אמרה דברי הכל היא. ודברי ר' יודן בן פזי הן שהשיב לר' יוסה שהקשה לו דאם לא אתיא המתני' כרבנן אף כר"א לא אתיא וכדאמרן והשיב לו דרך שאלה ואלא מאי כמאן אתיא המתני' אם לא כמר ולא כמר ואם נפשך לומר דהואיל וכך היא א"כ נימא דמתני' כד"ה אתיא ולא נחית התנא דמתני' למנות לזה דלא נקט אלא מה שביניהן לענין הקרבן. א"נ יש לפרש בניחותא והכל דברי ר' יוסה הן דהואיל וכן דר"א אמר לא אמרתי וכו' וא"כ לא מצינו לאוקי המתני' לא כמר ולא כמר שפיר טפי נימא דמתני' כד"ה אתיא והתנא לא קחשיב אלא דמה ביניהון לענין הקרבן:

אין תימר וכו'. סתמא דהש"ס היא דדחי לה דודאי כר"א לא אתיא המתני' דאי כר"א אכתי קשיא דאליביה דר"א יש ביניהן בהסתירה גופיה וניתני כך השניה בסתירה ולא בקרבן כלומר אם ראיה השניה באונס היא סותרת הזיבה דהשניה אינה נחשבת כראיית זיבה כדדרשינן מבשרו ולא מחמת אנסו וכן לא לקרבן דאינה מצטרפת לג' ראיות להיות חייב בקרבן והשלישית בסתירה ובקרבן כלומר שוין בה ענין הסתירה וענין הקרבן שאינה סותרת הראיות הראשונות אפי' היא באונס וכדקאמר ר"א בהדיא לא לסותרו אמרתי וכו' וכן לא לענין הקרבן שעיקר הבדיקה בשלישית שאם ראה באונס אינו מביא קרבן והשתא בהסתירה גופה יש ביניהן דהשניה בסתירה היא וכדאמרן והשלישית לא בסתירה היא וקשיא לר"א ליתני במתני' כן וא"כ לא אתיא המתני' כר"א:

על דעתיה דר"א ראה שתים בשופי וכו'. כלומר דהדר קאמר הש"ס דאף כר"א מצינו לאוקמי המתני' דאיכא למימר דהא דקאמר לא לסותרו אמרתי היינו אם ראה ראיה

ראשונה בקושי ועל פי אונס דבראיה ראשונה אין חילוק לענין טומאה בין בלא באונס בין באונס ומצטרפת עם השניה אם היא שלא באונס והשלישית אם היא באונס וכדלעיל ולענין טומאה אבל אם שתי ראיות הראשונות היו בשופי שלא באונס אפשר דלר"א אם ראיה השלישית בקושי סותרת הראשונות וכן אינה מביאה קרבן וטעמא דמילתא דמכיון ששתים הראשונות בשופי היו צריכה גם השלישית שתהיה בשופי כדי שיהיו שלשתן שוות בהזיבה והשתא לא תיקשי דאי מתני' כר"א ניתני שהשניה סותרת הטומאה אם היא באונס והשלישי' אינה סותרת להטומאה אף שהיא באונס דכיון דלפעמים משכחת לה שהשלישית ג"כ צריכה שתהיה בשופי וסותרת להטומאה אם היא בקושי לא מצי למיתני הכי דלא קחשיב התנא אלא דבר שלעולם היא ביניהן והיינו בסתם זיבה שבשתי ראיות לאו בר קרבן הוא כלל לעולם ובשלשה ראיות בר קרבן הוא אם הן שוות וכדאמרן שגם הראשונה צריכה שתהי' שלא באונס לענין חיוב קרבן:

מתניתא. דקתני אין בין מצורע מוסגר וכו' בשני בני אדם מיירי דלא תימא לפרש באדם אחד והיינו שאם נולדה לו בהרת ואין בה סימן טומאה מחיה או שער לבן ודינו להסגיר עד אם יראה הכהן שנולד לה סימן טומאה ואם בשעה שהוא רוצה להסגירו נולד לו סימן טומאה דינו שהוא מוחלט וכדתנן בפ"ז דנגעים בהרת ואין בה כלום בתחלה ובסוף שבוע ראשון יסגיר וכו'. עודהו מסגירו או פוטרו ונולדו לו סימני טומאה יחליט הלכך קמ"ל דהמתני' לא איירי בכה"ג אלא בשני בני אדם מיירי זה מוסגר וזה מוחלט וכדמסיים ואזיל מתני' אמרה כן דהכי משמע מדקתני מצורע מצורע בתרווייהו א"כ הדא אמרה וכו' ועוד דמוכרח הוא דאין באדם אחד ובגוונא דאמרן א"כ ניתני אין בין בהרת גדולה והיינו כשנולדו לו סימני טומאה בעודהו מסגירו והיא נקראת גדולה שיש בה סימן טומאה לבין בהרת קטנה והיינו כשאין בה סימן טומאה ונקראת בהרת קטנה שאינה אלא להסגר ומדלא קתני הכי ע"כ דבשני בני אדם אנן קיימין במתני':

היך מה דאת אמר וכו'. השתא מפרש דגם הסיפא דאין בין טהור מתוך הסגר וכו' נמי בשני בני אדם מיירי וכדמיירי ברישא דהאי בבא:

פרחה בו מתוך הסגר. שפרחה הצרעת בכולו והרי הוא טהור בזה כדכתיבי קראי ואם פרוח תפרח הצרעת וגו' כלו הפך לבן טהור הוא ודריש בספרא פ' תזריע בפרשה ג' פ"ח אין לי אלא פריחה מטהרת אלא לאחר חליטת מחיה וכו' מנין וכו' ופריחת הסגר ת"ל וטהר הנגע טהור לרבות את כלן והשתא פליגי בה הכא אם זה שטהר מחמת שפרח בכולו מתוך הסגר טעון צפרים כשאר מצורע ביום שנרפא מצרעתו או לא:

מתניתא. ברייתא בספרא פרשת מצורע בפרשה א' דדריש לקרא והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע. מן הצרוע להביא את שפרחה בכולו שיטעון צפרים:

והלא דין הוא. ולמה נאמר מן הצרוע מיותר ולרבות והלא מדין ק"ו אנו למדין זה:

מה אם מי שטיהר ואין סימני מטמאיו עמו. זהו שאר מצורע שנרפא לגמרי מצרעתו והלכו לו סימני טומאה ממנו טעון הוא צפרים מי שטהר וכו' וזהו שטיהר מחמת שפרחה בכולו והרי סימני טומאה עמו שאע"פ שעכשיו נטהר הוא מחמת הפריחה מ"מ הפריחה עצמה סימן טומאה היא אם בתחלה פרחה בכולו או אם היא מן הטהרה וכדתנן בריש פ"ח דנגעים. הפורח מן הטמא טהור מן הטהור טמא וגזירת הכתוב כך היא א"כ אינו דין שיהא טעון צפרים:

והלא שעמד בו שני שבועות יוכיח. שהדין בו שאע"פ שלא הלכו סימני טומאה ממנו אלא שעמד הנגע בעיניו טהור כדכתיב וראה הכהן ביום השביעי שנית והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן והאי ולא פשה או אם לא פשה פירושו כדדריש לה התם ואינו טעון צפרים א"כ אף אתה אל תתמה וכו' לפיכך ת"ל מן הצרוע להביא את שפרחה בכולו שיהא טעון צפרים. ע"כ מה ששנינו בספרא:

אם אומר את וכו'. והשתא מסיים להא דקאמר דמהאי ברייתא למדנו סייעתא לר' יוחנן שהטהור בפריחה מתוך ההסגר שהוא טעון צפרים שאם אתה אומר שלא יהו טעון צפרים קשיא ויתביניה מפריחה גופה וכי לא מוטב להשיב פריחה על פריחות וכו'. כלומר למה ליה לבעל הברייתא לאהדורי כהפירכא דקאמר והרי שעמד בו שני שבועות יוכיח והלא היה יכול לומר והרי פרח מתוך הסגר יוכיח שאע"פ שסימן טומאה עמו נטהר ואינו טעון צפרים ושפיר טפי למיפרך מפריחה על פריחה מדפריך מעמידה על פריחה אלא ודאי דפשיטא ליה לבעל הברייתא שהפורח מתוך הסגר טעון הוא צפרים וכר' יוחנן הלכך לא מצי למיפרך מפריחה על פריחה:

אמר ר' חנניה חברון דרבנן. דתו אשכחן בהאי מתניתא דספרא דמסייעא לר' יוחנן דכן מצינו תניא מתיב לחבריה תנא אחד משיב לחבירו על האי פירכא דקאמר והלא שעמד בו שני שבועות יוכיח וכו' ואין טעון צפרים אף אתה אל תתמה וכו' והשיב לו תנא אחד דלאו פירכא היא אם אמרת בזה שאינו טעון צפרים לפי שאינו נזקק לחליטה שהטהור מחמת שעמד בו הנגע שני שבועות ולא פשה ולא פרחה בכולו שוב אינו נזקק לחליטה וטהור לגמרי הוא כדכתיב בהאי קרא וטהרו הכהן מספחת הוא וגו':

תאמר בזה. שנטהר מחמת שפרח בכולו הרי מצינו בפריחה שהוא נזקק לחליטה כדתנן בריש פ"ח דנגעים מן הטהור טמא והיינו שאם בתחלה היה מוחלט מחמת סימן טומאה

שבו והלך לו הסימן טומאה ופטרו הכהן וכן הדין בנגע שעמד בו שני שבועות ופטרו אם לאחר הפטור פרחה בכולו טמא הוא והואיל ונזקק להחליט יהא טעון צפרים והשתא מהאי דברי התנא נמי סייעתא לר' יוחנן שכל שטהר מחמת הפריחה טעון הוא צפרים:

אמר ר' יעקב בר אחא סופה. כלומר סיפא דמתני' דידן מסייעה לר' אלעזר דפליג וס"ל שאינו טעון צפרים דקתני בפשיטות הטהר מתוך הסגר פטור וכו' ומצפרים וקס"ד דבכל מיני טהרה שנטהר ואף אם טהר מחמת הפריחה בכולו נמי בכלל וקתני פטור מן הצפרים וזה מסייעה לר' אלעזר:

כל מה דאנן. קיימין הכא בפריחות. בתמיה כלומר דמהדרו ליה לר' יעקב בר אחא דקא מייתי סייעתא מהכא לר"א וכי כל מה דאנן איירינן בטהר מתוך הסגר מהפריחה היא דאיירינן הא לאו מילתא היא דמתני' לא איירי אלא בטהר מתוך הסגר בשאר מיני טהרה כגון שעמד הנגע בשני שבועות ולא פשה או שכהה הנגע מד' מראות הטומאה אבל בטהרת פריחה לא איירינן הכא וקיימא מילתא כר' יוחנן וכסתמא דברייתא דספרא שטעון הוא צפרים:

מה פליגין. רבי יוחנן ור"א בפרחה בכולו מתוך הסגר בלהביא צפרים הוא דפליגי אבל להביא קרבן מצורע האמור בכתוב ביום השמיני אחר תגלחתו בשביעי שמביא האשם וחטאת ועולה כ"ע מודים שאין טהר מתוך הסגר אף בטהר מחמת הפריחה מביא קרבנות אלו:

ותני. בברייתא כן דדריש מהכתוב בשביעי יגלח כתיב וביום השמיני יביא הקרבנות את שהוא טעון תגלחת וכו' והטהר מתוך הסגר לעולם אינו טעון תגלחת שאין תגלחת אלא למטהר אחר ההחלט:

כל ימי אשר הנגע בו יטמא וכו' יצא זה שטהר מתוך הסגר שטומאתו תלויה בספירת ימיו שהוא מוסגר ואחר שני שבועות הוא שנטהר:

עד כדון. למדנו שפטור מפריעה ופרימה דהאי קרא כל ימי וגו' גבי פריעה ופרימה הוא דכתיב תגלחת וצפרים מנין שפטור:

זאת תהיה תורת המצורע ביום. דרוש ביה את שהוא מיטמא ומיטהר ביום אחד דכשנולד לו סימן טומאה מיד הוא מוחלט וטמא ואם יראה הכהן אפילו בו ביום שהלך לו הסימן טומאה מטהרו באותו יום יצא זה המוסגר שאינו נראה בו עדיין סימן טומאה וצריך להסגירו שאינו מיטמא ומיטהר ביום אחד אלא שצריך ז' ימים לראות אם נולד לו סימן טומאה וי"ד יום לעולם לטהרתו:

הלכה ט

מתני' **אין בין ספרים**. תורה נביאים וכתובים:

אלא שהספרים נכתבין בכל לשון. בלשון ובכתב של כל אומה:

ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. בלשון הקדש דכתיב בהו והיו בהוויתן יהו:

רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו. לשון אחר שאינו לשון הקדש אלא יונית וטעמא כדקאמר בגמרא אמר קרא יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם יפיפיתו של יפת כלומר הלשון היפה שבכל בני יפת ישכון באהלי שם ואין לך לשון יפה בכל בני יפת כלשון יוני והלכה כרשב"ג. ומיהו בזמן הזה כבר נשתבש אותו לשון יוני ולפיכך אין כותבין ספרים בזמן הזה אלא בכתב הקדש והוא אשורית ובלשון הקדש:

גמ' **כתיב ויהי כל הארץ וגומר**. ודריש כפל הלשון:

חד אמר שהיו מדברים בשבעים לשון. שהיו מקודם המבול ולמדו מנח ובניו וזהו שפה אחת שהיו כולם יודעים בכל לשון ומבינים זה את זה ודברים אחדים כלומר ואף שהיו דברים אחדים מיוחדים כל לשון ולשון בפ"ע. ואחרינא אמר אחדים שהיו מדברים כלשון יחידו של עולם והוא לשון הקדש שבו נברא העולם וזהו שפה אחת והכתוב מפרש מהו שפה אחת דברים אחדים ואחר דור הפלגה שאמר ה' הבה נרדה ונבלה שם שפתם וגו' ונפוצו ונחלקו לשבעים אומות ולשבעים לשונות:

תני בר קפרא וכו'. טעמא דרשב"ג דקאמר לא התירו אלא יוונית דכתיב יפת אלהים וגו' כדפרישית במתני':

בני יפת וכו'. דריש ואזיל המקראות להלן ומפרש המקומות שנקראו אחר זמן:

כשמועה. כמשמעו וכך נקרא היום להמדינה:

משך מיסיא. היא מוסקאווי:

וגרמניקיה. כך קורין לאשכנז בלעז איטלקי וצרפת:

חומץ. שם המקום והמדינה:

עד קלדה וכו' מיכאן לתרגום. וכך נקרא היום לתרגום קאלדוי"ש:

ארבעה לשונות נאים וכו'. גרסינן להא לקמן פ"ז דסוטה בהלכה ב':

לעז. הוא המובחר שבלועזים והוא לשון יוני לזמר לשורר בו ולעשות הפוזיטיקי:

רומי. הוא לעז איטלקי יפה לקרב בו הלבבות וליתן אהבה וחיבה שהוא לשון ריצוי ופיוס:

סורסי. לשון ארמי. לאילייא לקינה והיא לשון מקרא אלי ציון ומצוי בלשון המשנה שהאלית יושבת עליו בפט"ו דכלים:

עברי לדיבור. שהוא לשון צח ונקי ובתיבה אחת נכללו הרבה:

לכתב. שהוא נאה ומאושר:
ולא כהלין כתבא למיקרי. שלא היו יכולין לקרות מלמד שבו ביום ניתן ועדיין לא נתפשט ודניאל קראו על פי רוח הקדש:
ברועץ. בכתב עברי והוא אינו מאושר:
ואתייא הא. כר' יוסי דאמר ראוי היה עזרא וכו'. א"כ משמע באותו כתב שהיה עד עזרא ניתנה ע"י משה:
גם היום מגיד משנה וגו'. מלמד שהיה ג"כ מקודם אלא כשחטאו שכחו וחזר ונשנה להם בימי עזרא:
כתב שהיא עשוי להשתנות. זה אשורית וכרבי:
דומים לעמודים. וכמי שהיא בכתב אשורית:
מ"ד ברועץ. בכתב עברי ניתנה התורה וזהו הלוחות ואמרינן מ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין לפי שהכתב היה מעבר לעבר ואלו אין להם דיבוק כשהן חלולים כך אא"כ בנס היה וזהו בכתב אשורית אבל בכתב עברי צורת המ"ם והסמ"ך נשתנו ויש להם דבקות מהצדדין אלא שהעי"ן שבכתב עברי הוא כצורת הסמ"ך של אשורית וכמו שראיתי הועתק כתב עברי בספר קדמון אחד א"כ העיי"ן שבלוחות מעשה ניסים היה:
לא ה"א שלהם ולא המ"ם שלהם סתום. בה"א יש צורה אחת שהרגל השמאלית נראית כמעט דבוקה להגג וקרוב לצורת הח' אלא בחי"ת יש לה תג בראשה ובתורת הראשונים לא היה אלא הרגל פתוחה כעין שלנו והמ"ם שלהם ג"כ לא היה סתומה כ"א מ"ם פתוחה בלבד. וכלומר דמשום כך אמרו דלמ"ד באשורית ניתנה סמ"ך מעשה ניסים ולא קחשיב נמי המ"ם סתומה מפני שלא היה להם עדיין מנצפ"ך מאותיות הכפולים עד לאחר מכאן:
בדקו ומצאו וכו'. וזהו טעמיה דרשב"ג שלא התירו אלא יונית:
בידא להם ארמית. בידה מלבו והעתיק התורה בלשון ארמית מתוך יונית שהיה להם מימות תלמי המלך:
ולמה לית אנן אמרין. במתני' שיש עוד דבר אחד ביניהן שהספרים נכתבין בשני דפין כלומר בשני עמודין ואכל פרשה ופרשה מהתורה קאי שאתה יכול לכתוב פרשה אחת בשני עמודין אבל פרשיות שבתפילין ושבמזוזות א"א לכתבן לכל פרשה אלא בדף אחד ואין לחלק הפרשה לשני דפין ועמודין:
התיב רבי יצחק בריה דר' חייא כתובה בסם. כך היה נקרא על שם מקומו וכמוזכר בברכות בפ"ג והוא הקשה דרבה כלומר קושיא יותר גדולה מהאי דר' יהושע בן לוי

שעוד מצינו מה שיש ביניהן שהספרים נכתבין הן בשתי עורות ופרשיות שבתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור אחד:

אמרין חברייא קומי ר"מ או נאמר. או דלמא נימא דף אחד בשני עורות. ולית היא דרבה כלומר דלית כאן קושיא גדולה דהעיקר דקפדינין בתפלין ומזוזות שיהו הפרשיות נכתבין בדף אחד ולא לחלקן בשני דפין וא"כ כשמדבק שני עורות יחד אפשר שיכתוב עליהן הפרשה בדף אחד מקצת על זה ומקצת על זה והרי כאן דף אחד על שני עורות:

אמר לון. ר' מנא שכן אפילו ספרים אין נכתבין כן בדף אחד על ב' עורות מדובקין אלא שבין דף לדף הוא שמדבקין עור לחבירו ודף אחד שלם על זה ודף של אחריו על עור השני:

תולין בספרים. אם השמיט תיבה בכתיבה תולין אותה בין השיטות אבל אין תולין התיבה לא בתפילין ולא במזוזות שצריך שיהא כתיבתן כסדרן:

ספרים שכתבן בתפילין ובמזוזות. כלומר שכתב פרשיות של תפלין ומזוזות בספר תורה כמו שהן נכתבין בתפלין ובמזוזות בדף אחד אין תולין בהם התיבות באותן הפרשיות דשמא יהא הס"ת כלה ויצטרך לו תפלין או מזוזה ליקח ממנה הואיל ואותן הפרשיות כתובין בכתיבת תפלין ומזוזה ולפיכך צריך ליזהר שלא יהא באותן הפרשיות תיבה תלויה:

תפלין ומזוזות שכתבן בספרים תולין בהן. כלומר אותן הפרשיות שנכתבין הן בספר תורה אין צריך להזהר שלא יהא בהן תיבה תלויה. שלא תאמר דבאותן הפרשיות הואיל ונוהגין לכתבן בתפלין ומזוזות אע"פ שלא כתבן בדף אחד שיהו מתוקנין לתפלין ומזוזה אם נצטרך והס"ת יהא כלה שצריך ג"כ ליזהר שלא יהא בהן תלויה קמ"ל דמכיון דבלאו הכי אינן ראוין לכך שהרי אין כתובין בדף אחד א"צ להזהר בהן מתלויה:

היה כותב אלה עם אם. סימנא היא לאורך השיטה של הדף שצריך שיהא בה כדי לכתוב בפ' ט' אותיות כמו למשפחותיכם ור' אימי היה נותן סימן באלו התיבות שהן ג"כ ט' אותיות והיה יכול לעשותן סימן אלה הדברים אלא שהיה רוצה להרבות בתיבות:

היתה. כל הפרשה עשויה כן באורך השיטות כשר ואם לאו אפילו ראשי השיטות הן כן. והשאר קצרים מכאן פסול:

ניקב נקב ביריכו של ה"א. ברגל הימיני ונשתייר שם למעלה מן הנקב ירך קטנה שלם כשר ואם לאו פסול:

היה הגימ"ל מכלה את הגויל. למעלה ואין ראשו של הלמ"ד מוקף גויל אם גוררו להצואר של הלמ"ד בראשו ונשתייר למטה כדי ירך קטנה עליו כשר ואם לאו פסול:

באמצע בי"ת. בתוך החלל שלו:
מכל צד. סביב הנקב:
אתייא דרב חסדא. בהא דקאמר בראשו של הלמ"ד כרב בהא דקאמר ניקב ביריכו של ה"א דאם נשתייר ירך קטנה כשר ואע"פ שאותו הירך קטנה אינו מוקף גויל שהרי נקב למעלה הימנו וכך האי דרב חסדא אם כשגורר הראש ונשתייר תחתיו ירך קטנה כשר ואע"פ שאינו מוקף גויל ותרוייהו פליגי על שיטתיה דאשיין בר נדבה דבעי מוקף גויל דוקא:
כר' יוחנן. דלקמן:
עירב את האותיות. שנגעו זה בזה וגרסי' להא בפ"ב דברכות בהלכה ג' וכל הא דלקמן עד יהא נקי:
בשם ר' יוחנן. דלא פליגי דמ"ד כשר מלמטן אם נתערבו בכתיבה מלמטן כהאי דלקמיה ארצנו תפארתנו ונוגע הנו"ן בוי"ו מלמטה כשר לפי שמלמעלה נפרדין הן והרי זה כנגמר האות כשיעורו מוקף גויל כל אחד ואחד בפ"ע ומ"ד פסול כשהן נדבקין מלמעלה קאמר וזהו כשיטת אשיין דבעי מוקף גויל שיעור אות:
ארצך. אם הצד"י נוגע בכ"ף באמצע:
צריכה. הוא דמיבעיא לן הואיל והך' נמשכת הרבה אינו נחשב כנגמר שיעור האות קודם דיבוקו וכן תפארתך:
ממעמקים קראתיך ה'. ואף שהכתוב במעמקי הלב מדבר מ"מ יש סמך גם לזה שלא יעמוד במקום גבוה להראות שאין גבהות לפני המקום:
הכון. הכן עצמך והתקן גופך כשאתה עומד לקראת אלהיך:
הדא דאת אמר בדקים. כשצריך לקטנים אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה:
אבל בגסים. שצריך לגדולים אם יכול לעמוד בעצמו ולסבול יסבול:
שמור עצמך. התקן עצמך כשתהא נקרא אל בית האלהים לעמוד בדין כשיבא עתך שתהא טהור ונקי במעשיך:
מקורך. לשון מקראך כשיהיו קורין אותך לקבר שיהיה ברוך בלא חטא:
עת ללדת. הלמ"ד דמיותר דריש דה"ק תראה שתהא עת המיתה שוה לעת של לדת שיהא נקי בלא חטא:
היה עשוי כחצי חלוטה. אמזוזה קאי שעשאה השורות העליונות ארוכות ולמטה הולכות ומתקצרות עד סוף הפרשה וזהו כחצי חלוטה שהעוגה החלוטה ברותחין עושין אותה ארוכה ורחבה באמצע ושני ראשיה מתקצרות והולכות וכשחולקין אותה ברחבה לחצאין כל חציה וחציה רחבה מלמעלה ומתקצרת והולכת עד למטה:

שורה העליונה שיש למטה הימנה שתים שלש תיבות. כלומר כל שורות עד שורות שתים של למטה הן הן נקראו עליונות ואותן השורות צריך שיהא בכל אחת ואחת לא פחות משלש תיבות:

והאמצעיות שתים. ואותן האמצעיות שמתקצרין והולכין צריך שלא יהיה פחות משתים שתים תיבות:

התחתונה אפילו על הארץ. שורה התחתונה בתיבות על הארץ סגי ומפני שתיבות על הארץ צריך שיהו כתובין במזוזה בשורה האחרונה להכי קאמר אפילו על הארץ לפי שהשורות של מעלה יכולין להיות מכמה תיבות ובלבד שלא יפחות בעליונות משלש שלש ובאמצעיות לא פחות משתים שתים ובהתחתונה יהו נכתבות תיבות על הארץ ודי באלו:

היה עשוי כמין סיפמון. זהו כקנה מתפצלת באמצע ושני ראשיה מכאן ומכאן שלימין:

שורה העליונה שיש למטה שתים. כדלעיל שכל שורה שנשאר למטה. הימנה שתים שורות נקראת עליונה ואותן צריך שיהא בכל אחת ואחת לא פחות משלש תיבות והתחתונה שתים תיבות שהן על הארץ:

והאמצעיות. שהן קצרות איני יודע כמה תיבות צריך בהן:

ר' ירמיה אמר לה. להא דלקמן דר' זעירא בשם רב חסדא אמרה ור' יונה ור' יוסה תריהון אמרין דר' זעירא בשם רב חסדא אמרה. וחברייא אמרו דר' זעירא בשם רב חננאל אמרה שאם היתה הדיו יוצאה מבין הנקבים שהיה נקב בקלף ואין הדיו עוברת עליו אלא שיוצאה דרך הנקב לעבר השני פסול:

כיצד הוא עושה. אם אירע לו זה בכתיבתו:

לוחכה בלשונו. סביב הנקב והיא עומדת במקומה מצד הנקב ונשאר האות שלם וכותב להלן מצד הנקב השני ונמצא שהנקב הוא בין האותיות ואין האותיות נוגעות בו:

אית תניי תולה וכו'. בספר תורה מיירי דהא קאמר לעיל אין תולין לא בתפלין ולא במזוזות ובס"ת שהשמיט את השם פליגי בה כיצד יעשה:

מוחק את החול. תיבת חול שנכתב בצד השם מוחקו וכותב את השם במקומו ותולה תיבת החול בין השיטין:

ואם היה כגון אני ה' אלהיכם. שהשמיטן מותר לתלותן בין השיטות אפי' למ"ד מוחק את החול וכו':

למה. מותר אם הטעם מפני שהן שלש תיבות מוטב לתלותן משיצטרך למחוק ג' תיבות מהס"ת או הטעם מפני שיש בו חול תיבת אני והואיל ותיבה זו יכול לתלותה תולה כל הג' תיבות הללו כדי שיהו נכתבין ונקראין כאחת משיטה אחת:

מה נפק מן ביניהון. דהני תרי טעמים:

אל אלהים ה'. אם השמיטן בכתיבת נביאים וכתובים איכא בינייהו דאין תימר מפני שהן ג' תיבות א"כ הני נמי ג' תיבות הן ומוטב לתלותן משימחוק תיבות הרבה ואין תימר דלעיל הטעם מפני שיש בהן תיבת חול הרי כאן אין בהן חול שכולן שמות הן וא"כ יותר טוב למחוק בשביל כך ג' תיבות חול ולכתוב במקומן ולתלות החול משיתלה ג' שמות בין השיטין:

לה' צריכה. אם השמיט תיבת לה' וכן בה' צריכה מיבעיא לן דהואיל ויכול למחוק הו' והב' שהן לפני ה' שאין מתקדשות מוחקן עם תיבה אחת ותולן וכותב השם במקומן או מכיון שתולה הל' או הב' תולה כל אותה התיבה שתהא כולה בשיטה אחת ולא תהא נפסקת בשתי שיטות:

צריך לכתוב ה"א למטה מארכובתו של למ"ד. כדמסיים ואזיל שהוא בפסוק הלה' תגמלו זאת ועל פי תיקון סופרים מהמסורה אותה ה' נכתבת גדולה והיא נחשבת בחשבון אל"ף בי"ת הגדולים שישנן בהכ"ד כשרים וקאמר שצריך ליזהר שלא יגביה הה' מהלמ"ד אלא מלמטה נגד הארכיבה של הלמ"ד יתחיל לכתוב לעשותה גדולה כי היכי דלישתמע כשתי תיבות הא לה' תגמלו זאת:

מזוזה. פליגי בה כיצד עושין פרשיותיה:

הלכה כמי שאומר פתוחה. בין שמע לוהיה אם שמוע לפי שאין זה מקומה של והיה אחר שמע בהתורה:

פתוחה וכו'. השתא מפרש מה היא פתוחה ומה היא סתומה:

פתוחה מראשה סתומה. אם לא התחיל והיה אם שמוע מתחלת השיטה אלא שהניח חלק והתחיל לכתוב וזהו פתוחה מראשה והיא נקראת סתומה:

פתוחה מסופה פתוחה. שהתחיל לכתוב מתחלת השיטה ולא הניח חלק אלא בסופה זו היא נקראת פתוחה:

פתוחה מכאן ומכאן סתומה. אם סיים פ' שמע שלפניה באמצע השיטה והניחה פתוחה והתחיל לכתוב והיה באמצע השיטה וזהו מכאן ומכאן נקראת היא ג"כ סתומה:

טעה והשמיט פסוק אחד וכו'. אס"ת קאי דאלו בתפלין ובמזוזה כסדרן בעינן:

ארבע. אם הוא בארבע שיטין אינו קורא בו דמנומר הוא:

אף בקרע כן. אם נקרעו השיטות הדין כן דעד ד' שיטין מתקן וקורא בו:
והתני ספר שיש בו פ"ה טעיות וכו'. ומשמע הא יותר מכאן אינו קורא בו והרי חשבון זה לא יגיע לשלש טעיות לכל דף ודף ואפ"ה לא מהני תיקון לקרות בו:
כאן בספר גדול כאן בספר קטן. ספר גדול הוא כל הספר מחמשה חומשין שבתורה וספר קטן ספר אחד מהחמשה הוא והא דקתני דעד ג' טעיות בכל דף מהני תיקון וא"צ גניזה היינו בכל הס"ת והא דקתני דלא מהני תיקון אלא עד פ"ה טעיות יש הספר היינו בספר קטן שהוא ספר אחד מחמשה ספרים דמכיון שבספר אחד יש כ"כ טעיות שהן יותר מפ"ה לא מהני ביה תיקון:
מצא בו. בהספר דאמרינן אם יש בו ד' בכל דף אינו קורא בו ואם יש בו דף אחד שלם מציל את כולו ומהני לו תיקון ומבעיא ליה להש"ס מאי שלם דקאמר אם צריך שאין בדף הזה אפי' ג' טעיות ומשום דלהצלה על כולו בעינן שלא יהא בו ג' טעיות ואע"ג דבעלמא ג' טעיות בכל דף ודף של כל הספר מהני ביה תיקון שאני הכא דלהצילו הוא משום שיש בו בשאר כל הדפין ד' טעיות או דילמא שלם נקרא שאין בו ד' טעיות כמו שהוא בשאר כל הדפין ומציל הוא על כולו דליהני ביה תיקון:
הדא אורייתך צריכה צלו. הס"ת שלך צריכה הצלה לכל הפחות בדף אחד כי היכי דלהני בה תיקון ואם לאו טעונה גניזה ובסוף מצא בה דף אחד שלם וכו' ומיבעיא ליה נמי כדלעיל מה שלם וכו' ולא איפשיטא:
תיפורה. של ס"ת הלכה למשה מסיני שיהא תופר את היריעות לחברן:
קשרי תפילין. של יד ושל ראש:
אפי' קשירה תמה. אפילו על ידי קשירה תמה היא:
אפסיק גודא דרצועתה. נפסקה לו המעברתא והיא המחיצה שהרצועה עוברת בתוכה:
ושרון ליה. התירו לו לדבקה:
ושרון ליה דלא מן אולפן. כלומר שלא קבלו כך מרבן ולפי שבנפסקה פעם אחר פעם שוב אין בה חיזוק אלא הן מעצמן התירו לו:
הלכה זה שהוא תופר. הס"ת צריך שיהא משייר בתפר מלמעלן ומלמטן כדי שלא יקרע כשהוא גוללה:
ומחו ליה על מוחא. הקשו על דבריו אם הלכה היא שצריך לתפור למה יזהר שלא יקרע ואם צריך ליזהר שלא יקרע למה אמר הלכה בודאי הוא שתופרן להיריעות זו לזו:
וטולין במטלית. מבחוץ על הנקב שבקלף ודובקין להמטלית בדבק:
יהא תופר כתפר הזה. כלומר כתופר הזה שרואה לחבר דבר לדבר ואינו מקפיד כמה תפירות יעשה:

וצריך שיהא משייר. ריוח:
עשה סוף הדף. מלמטה שוה הגליון לתחלתו בראשו פסול אלא צריך ליתן ריוח בספר מלמעלן שתי אצבעות ומלמטן שלש:
רבי אומר. בתורה צריך גליון מלמעלה שלש וכו' ושתי אצבעות ושלש שאמרו בשאר ספרים בנביאים וכתובים:
בין ספר לספר. בתורה כמלא ד' שיטין חלק:
ובנביא של שנים עשר שלש. שיטין ולא יותר:
וצריך שיהא גומר. הספר באמצע הדף ומתחיל בספר של אחריו באמציעותו אחר ד' שיטין ריוח:
ובנביא גומר בסופו. של הדף ומתחיל בשל אחריו בראשו של הדף:
ובנביא של שנים עשר אסור. לעשות כן משום דכולהו כחד ספר דמי וכשהוא עושה כן נראה שרוצה לחלקן ולהפרידן זה מזה:
בתחלה. מתחלת הספר ובכולו אבל בסוף הספר שנשתייר ואין היריעה מחזיק יותר עושה יריעה אחת קטנה ואפי' של דף א' וכל שהוא:
ובקלפים לא נתנו חכמים שיעור. אלא כל שרוצה מוסיף ובלבד שלא יפחות משלשה דפין. כך היא במסכת סופרים בפ"ב:
ועל הקלף במקום נחושתו. לצד הבשר ונחושתו על שם שגוררין מעט מהדבוק עליו ולשון שולים הוא שעל מקום הנשאר חלק כותבין:
מינא דאת נותן בפיך. מין טהורה קאמרינן ואפילו ע"ג עורות נבילות וטריפות של הטהורין:
בסופו. לשאר ספרים ולתורה שני עמודין מכאן ומכאן לפיכך גוללין הספר לתחלתו בהעמוד שבסופו ובזה מחזקו שלא יהא נפרד והתורה שיש לה שני עמודים גוללין לאמצעיתה:
אפי' שתי יריעות. כלומר אפי' למקום ששתי יריעות מדובקין הן:
ובלבד. על מקום התפר שבין ב' היריעות שאז יכול להשמר שלא יקרע התפר:
ספר שאין עליו מפה הופכו על הכתב. כך הוא שנוי במסכת סופרים בסוף פ"ג. שאם אין לו מפה לכסות הכתב שלא יפול עליו האבק וכשהוא מגולה הופכו על הכתב כדי שלא יתבזה. ומייתי להא לעיל בפ"י דעירובין בהלכה ג' גבי היה קורא בספר על האסקופה:
כל האותיות הכפולים. מנצפ"ך. והובא זה במסכת סופרים סוף פ"ב:
מאן אינון אלין צופין. כלומר ודאי מקודם היו כדקאמר רבי מתיא בן חרש מנצפ"ך הלכה למשה מסיני אלא מדמפרש רבי שמואל מנצפ"ך מה שהתקינו לך הצופים משמע

שנשתכח מהן וחזרו ויסדו הצופים ומי הן אלו הצופים וקאמר מעשה ביום סגריר וכו' ומדדרשו אלו התינוקות ואמרו מה הדין דכתיב מ"ם מ"ם וכו' א"כ כבר היו מקובלים כך מימות הנביאים שחזרו ויסדום והתינוקות הללו דרשו ליתן טעם לאלו הכפולים:

תורת הראשונים וכו'. כדלעיל גבי הא דקאמר סמ"ך מעשה ניסים:

ירושלים. אף במקום שנכתב ירושלים היו כותבין ירושלימה וכן להפך ולא היו מקפידים על כך ודכוותה וכו':

י"ג דבר שינו חכמים לתלמי המלך. כשהעתיקו לו את התורה בלשון יונית:

שכן מצינו בציץ וכו'. וא"כ ש"מ שמה שכתוב לפני השם לא נתקדש בקדושת השם ואפי' באותה התיבה עצמה:

אלו שמות שאינן נמחקין הכותב את השם. כולו בד' אותיות בין וכו':

כתב אל"ף דל"ת. משם הנהגה אל"ף ה"א וכו' הרי אלו נמחקין שאין שמות כיוצא בהן וכן מוחק את טפילותיהם. שאר האותיות הכתובים טפל להם אפי' הן לאחריהן מפני שהן אינן שמות בפני עצמן:

שאינן נחלקין. שצריך הסופר ליזהר שלא יעשה אותן כשתי תיבות:

הללויה רב ושמואל וכו'. גריס להא עד סוף הלכה לעיל בפ' לולב הגזול בהלכה י' ושם פירשתי ע"ש:

הלכה י

מתני' **אין בין כהן המשיח בשמן המשחה**. כ"ג עד שגנז יאשיה המלך את שמן המשחה היו משוחים בשמן המשחה ואחר שגנזו לא היו כהנים גדולים אלא בלבישת הבגדים ואין ביניהם אלא פר הבא על כל המצות. שאם כהן המשיח הורה היתר בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ועשה כהוראתו מביא פר כדכתיב ואם הכהן המשיח יחטא וגו'. הא לפר יוה"כ ועשירית האיפה זה וזה שוין:

אין בין כהן ששימש לכהן שעבר. אם כהן גדול אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ועבר פסולו חוזר הוא לעבודתו ומעבירין לזה שהיה תחתיו והראשון נקרא כהן ששימש והוא משמש עכשיו והשני נקרא כהן שעבר ואין ביניהן אלא פר יה"כ שא"א להביא שתים וכן עשירית האיפה שהן חביתי כהן גדול א"א להביא שתים הכהן המשמש הוא מביא אותן הא לשאר דברים זה וזה שוין שאם בא כהן שעבר לעבוד איזו עבודה משמש בשמונה בגדים ושניהן מצווין על הבתולה ומוזהרין על האלמנה ומקריבין אוננין ואינן מטמאין לקרוביהן ולא פורעין ולא פורמין ומחזירין את הרוצח וכמו ששנינו בפ"ג דהוריות:

גמ' **תני כהן משיח מביא פר וכו'**. גרסי' להאי סוגיא כולה עד סוף הלכה בפ"ג דהוריות אלא שהגירסא נשתבשה שם וגירסא דהכא יותר נכונה היא:
ודלא כר"מ וכו'. ברייתא היא בספרא פ' ויקרא וכדמפרש לטעמון דרבנן:
משיח יכול זה המלך. שהוא ג"כ נמשח בשמן המשחה ת"ל כהן:
אי כהן וכו'. כלומר אילו כתיב הכהן ולא הוה כתיב המשיח הייתי אומר אף המרובה בגדים במשמע:
ת"ל משיח שאין על גביו משיח. וזהו כ"ג המשוח:
מחלפה שיטתון דרבנן הכא כתיב משיח וכו'. בברייתא דספרא בפ' צו גבי עשירית האיפה דריש והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה וגו' משיח אין לי אלא משיח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין תלמוד לומר והכהן וקשיא לדרבנן הכא גבי עשירית האיפה אינון אמרין לרבות מרובה בגדים והכא בפר הבא על כל המצות אינון אמרין להוציא את המרובה בגדים:
אמר ר' אילא כל מדרש ומדרש לענינו. כלומר הכא מוכחי קראי לדרוש למעט והכא מוכחי לדרוש לרבות:
תמן. בעשירית האיפה כל הפרשה אמורה באהרן דהא כתיב בריש הפרשה זה קרבן אהרן ובניו וגו' ביום המשח אותו וגו' וא"כ אפי' אלו לא נאמר כהן לא הייתי אומר דהמשיח תחתיו וגו' דכתיב בסופיה במלך הוא מדבר ולאיזה דבר נאמר הכהן אלא לרבות המרובה בגדים לעשירית האיפה:
ברם הכא. בפר העלם דבר לא הוזכר אהרן בפרשה זו והלכך תרוייהו הוצרכו וכדמסיים ואזיל. ונתחלפו השיטות ג"כ כאן וכצ"ל. אלו נאמר משיח ולא נאמר כהן הייתי אומר זה המלך אם תאמר כבר קדמה פרשת המלך הייתי אומר על העלם דבר מביא פר ועל שגגת מעשה מביא שעיר הוי צורך הוא שיאמר כהן או אלו נאמר כהן ולא נאמר משיח הייתי אומר לעולם על העלם ועל שגגת מעשה מביא שעיר הוי צורך הוא שיאמר משיח וצורך הוא שיאמר כהן. כלומר אלו נאמר משיח בלבד הייתי אומר זה המלך והא דכבר מפורש בפרשה לקרבן נשיא לבדו אפ"ה הייתי אומר דכאן בפרשה בהעלם דבר הוא מיירי שעשה על פי הוראתו וכדילפינן בהוריות בפרק דלעיל שם מדכתיב לאשמת העם הרי הוא כעם לענין העלם דבר ומביא פר והתם בפרשת נשיא בשגגת מעשה בלבד מיירי ומביא שעיר הוי צריך שיאמר כהן. והא דנקיט כבר קדמה לאו דוקא דפ' נשיא בתר פ' משית כתיבא אלא כלומר כבר מפורשת בפני עצמה. או אלו נאמר כהן ולא נאמר משיח הייתי אומר לעולם הנשיא מביא על העלם דבר פר ועל שגגת מעשה הוא דהוציאו

הכתוב לקרבן שעיר בפ"ע ומשום שהייתי אומר שכשם שהוציאו הכתוב מכלל שאר קרבן יחיד בשגגת מעשה כך הוציאו בהעלם דבר שיהא דינו כדין הצבור ומביא פר וכמו הכהן בהעלם דבר לכך נאמר המשיח למעוטי למשיח אחר וזה הנשיא ומלך מקרבן פר ששעיר הוא מביא ואף בהעלם דבר:

הוי צורך הוא שיאמר משיח וצורך הוא שיאמר כהן. הלכך איצטריך תרוייהו וכדאמרן דהא איצטריך משיח למיכתב ה"א לגביה ולמעוטי ואלו לא נאמר כהן פשיטא דאיכא למיטעי וכדלעיל והשתא דתרוייהו צריכי אין כאן יתור לרבות מרובה בגדים ולפיכך מוציא אני כאן למרובה בגדים מפר העלם דבר:

אמר ר' יוחנן עבר והביא וכו'. כלומר משיח שעבר דתנן שאין מביא עשירית האיפה וקאמר ר' יוחנן דהיינו לכתחלה שאינו מחויב להביא אבל אם הביא עשירית האיפה משלו כשר הוא ומקבלין ממנו להקריבה:

מתקינין לו וכו'. האי שייך לפ"ק דיומא ואיידי דאיירי בכהן שעבר מייתי לה נמי הכא. וביומא שם לא פירשתי וסמכתי על מה שבארתי בהוריות והואיל וחיבור בסדר אחר הוא ראיתי לבאר כאן:

מה דינו. של זה הכהן שמתקינין לו אם צריך ג"כ פרישה ואם מייחדין ליה עימיה בהלשכה:

משה. שבועה היא וכך היה דרכו של ר' חגיי בכל מקום שאמר איזה דבר בבית המדרש היה נשבע במשה כמו שהבאתי ברישׁ פ"ב דסנהדרין וכמבואר בפ"ו דדמאי:

די אינון מייחדין ליה דהוא קטיל ליה. אם היו מייחדין לזה עמו בודאי יהרגנו שאינו יכול לסבלו ולראות צרה שלו בצידו:

אותו. כתיב בפ' עשירית האיפה ביום המשח אותו ודרשינן אחד מושחין אותו לכ"ג ואין מושחין שנים שיהא זה מוכן אם יארע איזה פסול בראשון וכן אם עבר הראשון מחמת פסול שאירע בו ושמש השני תחתיו אין מושחין אותו וכדמפרש ר' יוחנן טעמא מפני האיבה והלכך כאן נמי אין דין כהן גדול להשני שמתקינין תחתיו וא"צ פרישה אלא מתקינין אותו בלבד:

עבר. זה הראשון מחמת פסול שאירע בו ושימש זה תחתיו:

הראשון. לאחר שיעבור פסולו חוזר הוא לעבודתו וכל קדושת כהונה גדולה עליו:

השני אינו כשר לא לכ"ג. מפני האיבה ואין לו ג"כ דין כהן הדיוט לפי שמעלין בקדש ואין מורידין:

עבר. השני ועבד ואעבודת יה"כ קאי שאינה כשירה אלא בכ"ג:

עבודתו משל מי. כשאירע פסול בכ"ג ועובד אחר תחתיו הקרבן משל מי כגון פר יה"כ ועשירית האיפה אם משלו אם משל הראשון:
נשמיעינה מן הדא. דתני בתוספתא בפ"ק דיומא:
פר ואיל הקריבים היום. כך היא הגירסא בהוריות שם:
משל כ"ג. משל מי יהיו קריבין היום:
וידע המלך מה שאלו. שהבין דעתו שישאר הוא להיות כ"ג:
לא דייך וכו'. ובתוספתא מסיים אלא שאתה מבקש ליטול לך כהונה גדולה וידע בן אילם שהוסע מכהונה גדולה אלמא דמשל כ"ג הן קריבין ולא משל זה העובד לפי שעה:
כל קמחייא קמח וקימחא דקימחית סולת. דרך משל הוא כלומר אע"פ שהרבה נשים נזהרין בכך מעשיה של קמחית רצויה היא ביותר שזכתה לזה:
כל כבודה וגו'. אם היא כבת מלך פנימה זוכה היא למשבצות זהב ללבוש לכל בניה:
יכול וכו'. סיפא דהברייתא דספרא דלעיל היא יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה לעשירית האיפה:
ת"ל תחתיו מבניו יעשה אותה וגו' את שהוא בא אל אהל מועד וכו'. כלומר את שהוא ממונה לכך לעבוד בשמנה בגדים:
מנין. שהמשוח מלחמה יכול להיות מתמנה לכ"ג שנאמר פנחס בן אלעזר נגיד היה עליהם זה כ"ג והוא היה משוח מלחמה בתחלה כדכתיב אותם ואת פינחס:
לפנים ה' עמו. סיפיה דקרא:
ר' יוסי וכו'. כשהיה רוצה לקנתרו לבנו ר"א בר' יוסי על איזה הנהגה שהיה נוהג מקדם בענין למחות ביד עוברי עבירה ושוב לא עשה היה מקנתרו בזה הפסוק דכתיב על פינחס לפנים ה' עמו כשמסר נפשו על הדבר בזמרי. ובימי פילגש בגבעה לא מיחה שלא מסר נפשו למחות בבני גבעה במעשיהם שהיו רגילין לעשות ואמר לו ראה מה שכתוב בפינחס על כך:
לגדולה של אחריו. דאחרי כ"ג משוח מלחמה הוא קודם לגדולה:
עמך הייתי. כשאמר ר' יוחנן ולא אמר עובד אלא נשאל הוא וצריך אורים ותומים ולובש שמנה בגדים וכדמסיים במה הוא נשאל ובענין עובד אייתי רב הושעיה וכו':
ראינו כ"ג פעמים הוא עובד בד' וכו' בשמנה. כשהוא נשאל:
וטועין. וכי טועין הן בין דבר שמבפנים ובין דבר שהוא בחוץ והשיב לו וכי ר' טרפון אביהן של כל ישראל בתורה לא טעה וכו' כדלקמן וה"נ יש לך שיהו טועין בדבר כשרואין אותו מלובש בשמנה בגדים יאמרו שעבד בפנים בהן ולמחר יראו שעובד בארבעה והלכך ס"ל להאי תנא שאינו עובד לא בארבעה ולא בשמנה:

ובני אהרן יתקעו בחצוצרות תמימין וכו'. ברייתא היא בספרי פ' בהעלותך ור' טרפון אומר בין תמימין בין בעלי מומין א"ל ר' טרפון וכו':

שמא לא ראיתו אלא בשעת הקהל. בספרי שם גריס שמא בר"ה ובי"כ ביובל וכו' וט"ס היא וגי' דהכא עקרית והכי גריס נמי בתוספתא דסוטה פ"ז:

וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו. מה ת"ל שתיהן לפי וכו'. ברייתא היא בספרא פרשת אחרי מות וכגי' דהכא:

מנין לרבות כהן המתמנה. זה שמתמנה תחת הראשון אם אירע בו פסול ת"ל וכפר הכהן לימד שכלן אלו כשרין לעבודת יה"כ:

במה הוא מתמנה. זה האחר:

בפה. שאומרין לו לך עבוד וא"צ חינוך אחר:

מתניתא אמרה כן. שממנין זקנים בפה כדתנן בפ"ה דעדיות שאמרו לו לעקביא בן מהללאל חזור בך וכו' ונעשך אב ב"ד לישראל משמע שמיד כשתחזור מדבריך תהא נעשה אב ב"ד לישראל בלא סמיכה אחרת:

הלכה יא

מתני' **אין בין במה גדולה לבמה קטנה**. בשעת היתר הבמות ובמה גדולה היא במת צבור שהיתה בגלגל וכן בנוב וגבעון ובמה קטנה היא שכל יחיד ויחיד היה עושה במה לעצמו להקריב עליה ואין ביניהם אלא פסחים ומפרש בגמרא פסחים וכעין פסחים ואין החובות שקבוע להן זמן כפסח כגון תמידין ומוספין שבבמה גדולה קרבין ולא בבמה קטנה אבל חובות שאין קבוע להן זמן כגון פר העלם דבר של צבור ושעיר ע"ז אף בבמה גדולה לא היו קרבין:

כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה. קטנה:

גמ' **דלא נחית לבית וועדא מן צערא**. לא נכנס לבית המדרש כל זמן הזה מחמת הצער שהיה לו ובסוף זה הזמן נראה לר"א בחלמיה למחר סיני ירד וזהו ר' יוחנן ומחדש לכם דבר:

עאל. ר' יוחנן ואמר לפניהן מאיכן קשט הקושט הזה מאיכן נתאמת האמת הזה מהמקרא שתהא עבודה בבכורות קודם שהוקם המשכן כדתנן בפ' בתרא דזבחים עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים ומאיזה הזמן נתקדשו הבכורות לעבודה ומה טעם יש לזה:

מן הדין קרייה. מהמקרא הזה כשנבחרו הלוים תחת כל בכור בבני ישראל כתיב לעיל מיניה כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי וכתיב

במעשה מכת בכורות שאמר הקדוש ברוך הוא ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם עד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' למדנו שביום שהוכה כל בכור נתקדשו בכורי ישראל ועדיין אין אנו יודעין לאיזה דבר נתקדשו אלא מפני שבאותו זמן עצמו היתה ג"כ ביטול ע"ז שלהם כדכתיב ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים וידעו כי אני ה' ולי לבד ראוי לעבוד עבודה ולא לאלהים אחרים למדנו ג"כ שקדושת הבכורות לעבודה לשמים היתה ומכאן נתקשט הקשוט הזה שתהא עבודה בבכורות:

קודם לכן מה היו עושין. כלו' מקודם עד שלא נבחרו הבכורות מפי הדבור ועשו העבודה מעצמן הית' ג"כ בבכורות כדדריש מדכתיב ותקח רבקה וגו' מה החמודות וכי הכתוב משבח לבגדיו של עשו אלא ע"ש שהיה משמש בהן בכהונה גדולה שהיה בכור ונרמז בבנה הגדול ומדכתיב עלה בגדי החמודות:

אלו הבכורות שהקריבו לעגל תחלה. דכתיב וישכימו ממחרת ויעלו עולות והן היו המקריבין ולפיכך נשבר מטה תפארתם וניטלה מהן העבודה:

הכל קרב בבמה בהמה וחיה ועופות וכו'. תוספתא היא בר"פ י"ג דזבחים וגרים התם תמימין ובעלי מומין טהורין אבל לא טמאין הכל קרב עולה וטעונה הפשט וניתוח וכו':

ואת הפרות העלו עולה לה'. גבי אנשי בית שמש כתיב כשהחזירו פלשתים את הארון ואז נחרבה שילה ובאו לנוב והותרו הבמות ולפיכך אף הנקבות כשירות לעולה:

פשט ר"א לתברייא. דמכאן הוא נלמד דכתיב מכל החי וגו' שיהו שלמין באיבריהן וא"כ בעלי מומין שאוסר כאן היינו מחוסרי אבר שגם לבני נח אסור לקרבן. ומייתי להא לעיל בפ"ט דפסחים ובסוטה פ"ט:

מורטים. עוף הממורט ראשי הכנף שלו פשט ר"א דנלמד מדכתיב כל צפור כל כנף פרט למירטים שאין הכנף שלם ולא נקרא כל כנף:

הגה נח תורה מתוך תורה. הוציא והגה זה מתוך שנצטוה מפי הגבורה אמר כבר נאמר לי לא כאשר היה מיום אדם הראשון אלא כירק עשב וגו' והתיר לי אכילת בעלי חיים ולאיזה דבר ריבה הכתוב לי עכשיו בטהורין שבעה שבעה ובטמאין שנים שנים אלא לקרבנות ואינן קרבין אלא מן הטהורין:

אסור לישראל לסייעו. להקריב קרבן בחוץ ואפי' להעשות שליח בשביל כך אסור:

אנטונינוס שאל לרבי מהו. שאני מותר לבנות מזבח להקריב לשם. וא"ל בניהו וגנוז אבני' כלומר ולא להקריב עליו ועוד שאלו מהו לעשות לו קטרת כמתכונתה בתורה:

א"ל חסר בה אחת מסממניה. שלא תהיה כמתכונתה:

ופריך לא כן תני. לא תעשו לכם. במתכונתה ודרשינן לכם וכו' והכא אחרים הם עושין לכם:

בגין ר' רומנוס. ששלח אותו רבי לעשות הקטרת לאנטונינוס ולפיכך א"ל חסר אחת מסממני':

איתּ מילין אמרין. יש מהאומרי' שנתגייר אנטונינוס ויש מהאומרין שלא נתגייר ומביאין ראיה על שראו אותו יוצא במנעל נפחת ביה"כ וזה אסור ש"מ שלא נתגייר ודחי לה הש"ס דמה את ש"מ מזה שכן אפי' יריאי שמים יוצאין כך ביה"כ לפעמים אם א"א בענין אחר כגון במקום מטונף וכיוצא בזה ומייתי להא לקמן בפ' בני העיר ובפ' חלק בהלכה ה':

מיכלתי. אם מאכילני אתה מן לויתן לעולם הבא. וא"ל מטלה הפסח אתה אומר שאין לי חלק בו והאיך תאכילני מן לויתן וא"ל מה אעשה ובטלה הפסח א"א לך שאתה ערל וא"כ לא נתגייר וקאמר הש"ס כיון דשמע כן אזל וגזר. מל עצמו ונתגייר:

חמי גזירתי. ראה מילתי אם היא כהוגן וא"ל בדידי וכו':

ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש וכו'. מייתי להא בע"ז פ"ג:

מיליהון דרבנן. דלקמן אמרין גם כן דנתגייר אנטינונוס דאמר ר' חזקיה וכו':

והכתיב והבל הביא וגו' ומחלביהן. וזהו שלמים שחלביהן קרב לגבי מזבח ואין כולו קרב לגבי מזבח:

מה עביד לה ר' יוסי בן חנינא. להאי קרא הוא מפרש מאי מחלביהן מן שמיניהן שבהן ולעולם עולות היו:

והא כתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים. וא"כ הקריבו ג"כ שלמים:

שלימין בגופן. היו העולות בלא הפשט וניתוח וכולן עולות היו:

כמ"ד לאחר מתן תורה בא יתרו. כדרב הונא דאמר איתפלגון וכו':

יהודה בי רבי אמר מתן תורה שמע. א"כ הוי דהוא אמר לאחר מתן תורה בא יתרו:

ודא מסייעא לר' יוסי בן חנינה. שעולות הקריבו דכתיב עורי צפון וגו' דבר שהיה ישן שהקריבו בני נח ונתעורר לישראל:

ובואי תימן. אלו ישראל שמקריבין גם שלמים הנשחטין בדרום:

מהו בואי דבר שהיה של חידוש. כלומר דדחי הש"ס להאי סייעתא דאדרבה מאי בואי דקאמר משמע שהוא דבר של חידוש שנתחדשו לישראל שהן הקריבו עולות הנשחטין בצפון ולא בני נח וא"כ זהו דלא כר' יוסי בר חנינא:

מה עבד וכו'. דריש לה לדרשא אחריתא לכשיתעוררו הגליות וכו':

היא העולה. משמע שכבר היתה קריבה בבני נח וכשבאו לגבי שלמים כתיב זאת תורת השלמים וכו' אלא אשר יקריבו משמע מכאן ולהבא ולא הקריבום בני נח:

פרים הנשרפין וכו' איכן הן נשרפין. שנקרבין בבמה מיירי דס"ל שאף חובות שאין קבוע להן זמן כגון פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז היו קרבין בבמה גדולה שבגלגל ושבנוב וגבעון וכדמסיק ואזיל לקמיה ולפיכך שואל הש"ס אותן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין היכן הם נשרפין דבאהל מועד שבמדבר כתיב בהדיא גבי פר כהן משיח והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אותו וגו' וכן בפר העלם דבר דאבתריה כתיב והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון וגו' אבל אותן שהוקרבו בבמה היכן הן נשרפין אם צריך ג"כ אל מקום טהור או לא. וקאמר על גבי קבר כלומר דאותן לא הוצרכו להיות נשרפין במקום טהור אלא אף במקום טומאה:

מן מה דתנינן וכו'. כלומר ומנלן שהוקרבו בבמה:

מן מה דתנינן אין בין וכו' אלא פסחים וכדמסיים ואזיל כיני מתני' וכו'. כן אנחנו מפרשין להמתני' דאין ביניהן אלא פסחים בלבד שבבמה קטנה לא היה הפסח קרב אבל שאר חובות בין הקבוע להן זמן ובין שאין קבוע להן זמן ובין של צבור ובין של יחיד היו קרבין כאן וכאן וא"כ היו קרבין בבמה:

ודלא כר' יודה. כלומר רישא דהמתני' אם אנחנו מפרשין כפשטה שאין ביניהן אלא פסחים בלבד א"כ לא אתיא כר' יהודה דאמר חטאת פסח ליחיד בין חטאת יחיד וכן פסח ליחיד קרבין בבמה גדולה אבל לא בבמה קטנה ולדידיה כל שהוא חובה אין קרב בבמה קטנה וסיפא דהמתני' זה הכלל וכו' וכל שאינו לא נידר ונידב אינו קרב בבמה ההיא כר' יהודה וע"כ לאוקמא מתני' רישא דלא כר' יהודה וסיפא כר"י:

תני אמר ר' יהודה וכו'. בתוספתא דזבחים שם גריס להא בדברי חכמים וה"ג התם ר' יהודה אומר כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל אין בין אהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל אלא במדבר אין בו היתר במה ובגלגל יש בו היתר במה:

במתו שבראש הגג אין יחיד מקריב עליה אלא עולה ושלמים בלבד וחכמים אומרים כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל כאן וכאן אין היחיד מקריב עליה אלא עולה ושלמים בלבד. גי' דהכא מוחלפת היא דר' יהודה לדברי חכמים ודחכמים לדברי ר' יהודה. ולפי מאי דגריס הכא בהאי ברייתא כך מפרש לטעמייהו דכל חד וחד:

מ"ט דר' יודה לא תעשו בגלגל וכו'. דאמר קרא לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום איש כל הישר בעיניו ולר' יהודה דס"ל דהצבור הן שמקריבין חובות במדבר מקריבין גם בגלגל ולאפוקי יחיד שלא היה מקריב חובות לא כאן ולא כאן. וכפי הגי' דהכא דריש ליה לקרא הכי לא תעשו בגלגל והיינו היחידים ככל אשר אנחנו עושים פה היום והיינו הצבור שמקריבין אף החובות ואתם היחידים לא תעשו כן בגלגל וכדי שלא יחשבו הואיל והותרו הבמות בגלגל א"כ אף באהל מועד שבגלגל יכולין להקריב הכל ואף החובות לפיכך הזהיר להן משה שלא יעשו כן אף בגלגל אלא כמו שאין היחיד עושה כאן באהל מועד שבמדבר החובות כך לא תעשו באהל מועד בגלגל:

מה תעשו שם דבר שהוא בא לידי ישרות. כלומר וסיפיה דקרא איש כל הישר בעיניו לא קאי אדלא תעשו דרישיה אלא דה"ק ומה תעשו איש כל הישר בעיניו והוא דבר שהוא בא לידי ישרות ואיזו זו עולה ושלמים שהן באין בנדר ונדבה ולפי אשר ישר בעיני כל איש ואיש וא"כ כאן וכאן במדבר ובגלגל אין היחיד מקריב אלא עולה ושלמים בלבד:

מה טעמון דרבנן. וכפי הגי' דהכא בברייתא וחכ"א כל מה שהצבור והיחיד וכו' וכגי' התוספתא לר' יהודה:

במקום איש הישר בעיניו יעשה לא תעשון וכו'. כלומר כשתבאו למקום אשר הותרו הבמות לכם לא תעשון שם בבמות קטנות ככל אשר אנחנו עושים פה היום להקריב היחיד החובות באהל מועד אלא ומה תעשו שם דבר שהוא בא לידי ישרות וכו' אבל באהל מועד שוין הן גלגל כמו במדבר וכדקאמרי הכא כל מה שהצבור והיחיד וכו':

ר' יהודה אומר. בכאן ע"כ שתאמר נשתבשה הגי' והוחלפו התיבות בהעתקה וא"א להעמידה לפי גי' דהכא בברייתא בפלוגתייהו אלא דכנ"ל. רבנן אמרי היחיד הוזהר והיחיד הותר הוזהר ובמתו בראש גגו והותר לעולה ושלמים ר' יהודה אומר אף הצבור והיחיד הוזהרו צבור הותר מכללו יחיד לן באיסורו. והכי פירושא רבנן אמרי היחיד הוזהר והיחיד הותר. כלומר מה שהוזהר היחיד במדבר הותר הוא בגלגל ומפרש ואזיל במה הוזהר היחיד במדבר הוזהר ובמתו בראש גגו לזה בלבד הוזהר שלאחר שהוקם המשכן נאסרו הבמות והיו הצבור והיחיד מקריבין באהל מועד דוקא והכל הקריבו ואף החובות ולמאי שהוזהר היחיד הותר הוא בגלגל שמקריב בבמות בראש גגו שכשבאו לגלגל הותרו הבמות ובמה הותר לעולה ושלמים שבאין בנדר ונדבה אבל החובות באהל מועד הוא מקריב ולא בבמה. רבי יהודה אומר אף הצבור והיחיד הוזהרו. כלומר ודאי לענין הזהרה מצינו ששוין הן הצבור והיחיד דכמו שנאסרו הבמות במדבר ליחיד כך נאסרו הבמות אף לצבור ובאהל מועד היו מקריבין הכל וכן אף שבגלגל הותרו הבמות

לא הותרו אלא ליחיד אבל הצבור הוזהרו להקריב בבמות אלא שמצינו שהצבור הותר מכללו בזה שלפעמים הקריבו ג"כ בבמה כמו בשמואל ואליהו ועל פי הדבור כדלקמן:
אבל היחיד לן בחיסורו. כלומר ומה שהוזהר עוד היחיד במדבר שלא הותרו לו להקריב החובות אפילו באהל מועד נשאר הוא באיסורו אף באהל מועד שבגלגל וכסברת ר' יהודה לפי גי' דהכא בהברייתא שכאן וכאן אין היחיד מקריב אלא עולה ושלמים בלבד. וזהו כגי' התוספתא אליבא דהחכמים וכדלעיל:
תני בשם ר"ש וכו'. בתוספתא שם אלא דכתב התם רבי יהודה אומר אף הצבור לא היו מקריבין באהל מועד שבמדבר אלא במה שקבוע לו מה"ת בלבד. וט"ס הוא וצ"ל ר"ש אומר וכן מוכרח שם דגריס אח"כ וכן היה ר"ש אומר השוחט את הפסח על היחיד וכו' ע"ש:
סבר ר"ש משנקבע מה שבכתוב עוד לא פסק. כך הוא האמת בזה ולפני המעתיקים או המדפיסים היה כתוב ראשי תיבות מה שבכתוב או מה שבתורה מ"ש וטעו והדפיסו מעשר שני והרבה מצוי בהאי תלמודא מהטעיות כאלה אשר לא שלטה בו יד המגיהים מהיודעים בתורה. וכלומר משנקבע החובות בכתוב שיש עליה זמן כגון תמידין ומוספין שוב לא פסק מלהקריב באהל מועד אלא כגון אלו ולאפוקי מחובות שאין קבוע להם זמן כגון פר העלם דבר של צבור וכיוצא שאינן באין אלא על החטא אפי' באהל מועד לא היו קריבין וכדמפרש ואזיל מה ביניהון וכו':
ר' יוסה אומר נדבת הצבור ביניהון. אם צבור הביאו קרבן נדבה כענין שכתוב בד"ה אחר שהתנדבו לעבודת בית אלהים ויזבחו זבחים לה' וגו' דכיוצא בזה אינו קרב באהל מועד שבמדבר לר"ש אבל פר העלם דבר וכיוצא בו הוקבעו גם הן בהכתוב וקריבין הן:
תני אחד האיש ואחד האשה. שוין להקריב בבמה וכך שנוי בתוספתא דזבחים שם איזהו במה קטנה בשעת היתר הבמה עושה אדם במה על פתח חצירו ועל פתח גינתו ומקריב עליה הוא ובנו ובתו ועבדו ושפחתו:
לית כאן אשה. סמי מכאן אשה שאינה כשירה להקריב בבמה דאיש כתיב בפרשה איש כל הישר בעיניו:
תני אף הנזירות. אזה הכלל דמתני' קאי דקתני כל הנידר ונידב קרב בבמה ותני בברייתא אף נדר הנזירות בכלל הוא וקרב בבמה:
לית כאן נזירות. דמשנדר בנזיר קרבן נזירות חובה היא עליו ואינו קרב בבמה:
תני אף הנסכים. קרבין בבמה ובתוספתא דזבחים שם פלוגתא דתנאי הוא דגריס במת יחיד אין נסכים דברי ר"מ וחכמים אומרים טעונה נסכים:

דלא כרבי דתני רבי אומר וכו' אלא מבפנים. באהל מועד ולא בבמה:
הסך נסך שכר לה'. לפני ה' באהל מועד:
אין כתיב בל"ת אלא מבפנים. מילתא באנפי נפשה היא ועל שחוטי חוץ קאי אין כתיב בל"ת כדדרשינן על האזהרה בשחוטי חוץ מדכתיב השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה וזה על הקדשים שהוקדשו להביאן מבפנים:
מניין מבחוץ. שהוקדשו להביאן מבחוץ על הבמה והוא בשעת איסור הבמות מנין שהוא בל"ת:
נשמעינה מן הדא. דתני בברייתא מנין לשוחט לפסח וליחיד וכו' בין ליחיד ולבמת יחיד ובין לבמת צבור בשעת איסור הבמות כגון משבאו לירושלים שנאסר הכל להקריב חוץ מאל פתח אהל מועד ת"ל לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך:
ענוש כרת ואת אמר הכין. בתמיה והלא בלאו הכי למדנו שענוש. כרת הוא כעל שאר שחוטי חוץ כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו ואזהרת ל"ת למדנו מהשמר לך וגו' והאי דרשה למאי איצטריך:
רשב"ל אמר. להכי איצטריך כגון בשוחט את הפסח בשש שעות ולמעלן שהוא זמן שחיטת הפסח ושחטו שלא לשמו ובשעת היתר הבמה ולמה הוא אומר בשעת איסור במה בשעת איסור במתו כלומר בשעת איסורו של הפסח בבמה שאין הפסח קרב בבמה קטנה אבל הוא שעת היתר הבמה לשאר זבחים:
ולמה לי שלא לשמו. דקאמר הרי אף לשמו איצטריך לרבות את הפסח ששחטו בבמה קטנה שהוא בל"ת ומשני לרבותא קאמר שלא לשמו שלא תאמר הא קי"ל פסח שלא לשמו שלמים הוא וא"כ הן כשרין שהרי הוא שעת היתר הבמה לכל שאר הזבחים קמ"ל דאפ"ה הואיל ושם פסח עליו בתחלה יאסור בבמה קטנה הרי הוא בכלל נא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך:
ועוד מן הדא. ברייתא למדין נמי דפסח שלא לשמו בזמנו פסול הוא דתנינן יכול אם שחטו משש שעות ולמעלה יהא כשר והיינו בשחטו שלא לשמו דאלו לשמו זמנו הוא ומיהת שמעינן דבזמנו שלא לשמו פסול הוא:
מה אית לך וכו'. כלומר דמתמה הש"ס ומה אית לך למידק מהאי ברייתא דקאמר משש שעות ולמעלה יהא כשר וא"כ וכי דייקית מהא נמי דאם שחטו משש שעות ולמטן והיינו קודם שש שעות יהא פסול בתמיה וכי לא בשלא לשמו עסקינן ובשלא לזמנו ושלא לשמו ודאי כשר הוא אלא מהאי ברייתא לא תידוק מינה כלום:

הדר אמרה שלמים הבאין מחמת פסח. וכגון ששחטו שלא לשמו קודם חצות דשלמים הוא ובאין מחמת פסח הן כשרין להקריב בבמה בשעת היתר הבמות דאע"ג דהפסח עצמו אסור להקריבו בבמה מ"מ שלמים הבאין מחמתו כשרין הן בבמה דהא בפשיטות קאמר דאם שחטו שלא לשמו משש שעות ולמטן כשר הוא משום דשלמים הן וה"ה בכל שלמים הבאין מחמת פסח כגון עבר זמנו או שעברה שנתו דשלמים הוא וכשרין להקריבן בבמה ולא אמרינן דהואיל ומחמת פסח אתיין כפסח דמו וגם לענין איסור במה וכדאמרן:

עולה הבאה מחמת אשם. כגון תמורת אשם וכדתנינן בפ"ג דתמורה תמורת אשם ולד תמורתה עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה והרי הן קרבין עולה כדין הנדבה וזהו כהת"ק דהתם ור"א קאמר שם יביא בדמיהן עולות ומפרש שם והלא אף נדבה עולה היא ומה בין דברי ר' אליעזר לדברי חכמים אלא בזמן שהיא באה חובה הוא סומך עליה ומביא עליה נסכים ונסכים משלו וכו' שמעינן מיהת דלרבי אליעזר חובה קרי לה והשתא על דעתיה דר' אליעזר מהו שתהא כשירה בבמה מי אמרינן הואיל דמחמת חובה היא באה וזהו אשם שאין בא בנדבה ותו הא רבי אליעזר קרי לה חובה אף שהיא עכשיו עולה וא"כ אינה קריבה בבמה או דילמא הא השתא מיהת שם עולה עלה וכיון דאשכחן דעולה קרב בבמה היא נמי קריבה בבמה:

נשמעינה. לזה מן הדא דקתני במחני' לישנא יתירא זה הכלל וכו' וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה והא תו למה לי דהא קתני כל שהוא נידר ונידב הוא שקרב בבמה אלא הא קמ"ל וכל שאינו לא נידר ולא נידב בעצמו אלא בא מחמת החובה וכגון הא דאמרן ג"כ אינו קרב בבמה כמו שאר חובות שאינן קרבין בבמה:

ואליהו. היאך היה מקריב בהמזבח אשר בנה בשעת איסור הבמות:

דיבורא אמר ליה. מפי הדבור נאמר לו לעשות כדכתיב ובדברך וגו' ובדיבורך עשיתי זאת. והובא זה לעיל בפ"ב דתענית בהלכה ג':

הלכה יב

מתני' אין בין שילה לירושלים וכו':

בכל הרואה. בכל מקום אשר יכול לראות משם את שילה דאמר קרא השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ודרשינן בכל מקום אשר תראה אי אתה מעלה. אבל אתה אוכל בכל מקום אשר אתה רואה:

קדושת שילה יש אחריה היתר. שלאחר שנחרב' שילה הותרו הבמות וכל ימי נוב וגבעון היו הבמות מותרות עד שבאו לירושלים ונאסרו הבמות ושוב אין להן היתר אף לאחר שחרבה:

גמ' **ר' יוחנן בר מרייה שמע לה מן הדא**. שמע לה להקשות מהא דלקמיה אהא דקתני אין בין שילה לירושלים וכו' אלמא דלענין איסור הבמות זה וזה שוין וכדתנן בהדיא בפ' בתרא דזבחים באו לשילה נאסרו הבמות והא אשכחן שהקריבו בבמה בימי שילה כדמסיק ואזיל:

אז יבנה יהושע וגו'. אין לי שהקריבו בבמה אלא בהר עיבל שילה מנין דכתיב ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה וגו' ואמר ר' אבא בר כהנא שלש עבירות הותרו וגו' הוא ועורו דכתיב כליל לה' בלא הפשט ונתוח ומחוסר זמן דכתיב טלה חלב ואם אחר ז' ימים היה מאי אשמעינן הכתוב בזה דכתיב טלה חלב אלא ללמד שמחוסר זמן היה ושמואל לוי היה ולא כהן ואם איתא דשעת איסור הבמה היתה למה לא מנה לה נמי להא:

אין מן הדא לית ש"מ כלום. דלעולם איסור הבמה הי' אלא דלא קחשיב כאן איסור המקום דהקרבה כי אם אותן שלש שהן בגוף הקרבן והמקריב תדע דהא אמר ר' אבא בר כהנא גופיה גבי פרו של גדעון שהיה גם כן בימי שילה שבע עבירות הותרו וכו' וקחשיב לה נמי איסור במה. אלא דמהני קראי ליכא למשמע מידי שאלו עבירות הותרו בהוראת שעה ופעמים חשיב לכולהו ופעמים לא קחשיב לכולהו:

מאן דבעי ישמיעינה טבאות. מי שרוצה ללמוד מן הכתוב בלימוד הטוב שאין להשיב עליו ילמוד מהאי דאמר ר' שמואל בר נחמן דכתיב גבי שמואל ותשובתו הרמתה ויבן שם מזבח לה' אלמא שהיה נוהג להקריב באותו המזבח ברמה וזה היה לאחר שחרבה שילה וכדכתיב קראי דלעיל מיניה ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה וגו' ומדכתיב ויבן שם מזבח לה' ש"מ ולא מקודם דכל זמן שלא חרבה שילה היה נוהג איסור הבמות:

כתיב וירם הטבח וגו'. וזה היה בזמן שהבמות היו מותרות כדכתי' כי זבח היום לעם בבמה ודריש להאי קרא השוק והעליה מאי והעליה:

שקא ושופה. שופי הבשר שעל השוק:

חזק ושוק. והעליה הוא החזה שהיתה מונחת על השוק:

וישם לפני שאול. לכבדו דאמר ר' אלעזר וכו' לבעלים בבמה קטנה ולא היה צריך ליתנם לכהן:

התיב ר"א. תשובה דמהאי קרא נלמד דהלילה אינו כשר בבמה דהא כתיב גבי שאול ויאמר בגדתם גלו אלי היום אבן גדולה משמע שציוה לעשות זה ביום וכתיב בתריה ויאמר שאול פצו בעם וגו' ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם הא כיצד אלא הלילה לחולין והיום למוקדשין שהקריב וכדכתיב אבתריה ויבן שאול מזבח לה' אלמא שאין הלילה כשר בבמה. וכד שמע ר' יוחנן זה הוטב בעיניו ואמר יפה לימדנו ר' אלעזר:

כתוב אחד אומר ויטש משכן שילה. ולא קראו בית וכתוב אחד אומר ותביאהו בית ה' שילה:

וירייעות מלמעלן. לגג:

והיא היתה מנוחה. דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה ומנוחה זו שילה שכשבאו לשילה לא היו נוסעים ממקום למקום כמו במדבר:

ובלבד עשרה טפחים. שמלמטה היה בבנין הבית:

כך אהל שבשילה נטוי. משמע שלא היה בנין כלל וקאמר ר' יוסי בר' בון דלא קאי אלא על קרסיו וכו' כמו שהיה באהל מועד:

שכל חופות. חפיפות מלשון המקרא חופף עליו כל היום כלומר המקומות ששרתה השכינה לא היו אלא בתוך חלקו של בנימין שילה ונוב וגבעון ובית עולמים:

והכתיב וימאס באהל יוסף. וזה שילה:

ויבחר בשבט יהודה. תירוצא הוא והכתיב נמי ויבחר בשבט יהודה וכי ביהודה בחר והלא בית עולמים בחלקו של בנימין היה אלא גמר בחירה בחירה מה בחירה שנאמר להלן אל בית הבחירה בנימין בכלל וכו' וכדלקמן:

נאכלין בחלקו של יוסף. שקרוי סנה על שם שהיה שנאוי מאחיו וכדקאמר ר' אבודמא מצפירי רצועה כמין ראש תור היה נכנס וכו':

תאנת שילה. גבי גבולים כתיב ביהושע עד אסקופיה דשילה עד הרצועה כמין אסקופה היוצאת משילה שהיא בחלקו של יוסף:

ששרת שכינה בסנאיו של יוסף. שרצועה מחלקו של יהידה היתה גם כן יוצאה ונכנס בחלקו של. בנימין:

ממה שנאכלו וכו'. כלומר דמדייק על התנא ששנה במתני' שבשילה אוכלין וכו' בכל הרואה לא היה צריך השונה הזה להזהיר על אכילתן וכלומר לשנותו כמו לשון אזהרה שאוכלין בכל הרואה לא היה לו לשנות אלא על עלייתן ולומר שאין אוכלין אלא בכל הרואה ולא לעלות משם ולהלן ולאכול מה טעמא וכו' פן תעלה עלייתך להלן בכל מקום

אלא במקום אשר תראה דזה ג"כ נכלל באזהרה זו וכך היה לי לתנא לשנות במתני' ודקדוק הלשון בעלמא היא:

שילה ומשכן שילה. שצריך שיהא רואה גם המשכן שבשילה:

כגון הדא בית מעון. מקום שהיה שם המשכן נראה אלא שזה היה מפסיק איזה דבר ביניהן וזה בכל הרואה דמתני' צריך שיהא אינו מפסיק:

כל זמן שהארון מבפנים. במקומו:

אפילו לשעה. אי נימא אפילו הוציאוהו לפי שעה כגון ההיא דבימי עלי שהוציאו הארון עמהם למלחמה יהו הבמות מותרות:

שם שם. כתיב הכא וישא משם את ארון ברית ה' צבאות וגו' וכתיב גבי שלמה כשהכניס את הארון אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם משה בחורב מה להלן הבמות אסורות שהרי משעה שבאו לירושלים נאסרו:

מעתה אם אין ארון אין פסח. וכי בבית שני שלא היה ארון לא עשו הפסח:

אזכרה אזכרה. נאמר כאן שם ה' צבאות ונאמר גבי שלמה בארון אשר כרת ה' וגו':

מעשר שני בנוב וגבעון. ג"כ היה נוהג:

ניחא כר' יודא. אמתני' דלעיל קא מהדר דתני כל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה:

דר' יהודה אמר וכו'. כדלעיל:

אלא כר"ש דלעיל דאמר וכו'. א"כ אף הצבור באהל מועד לא קרבו אלא חובות הקבוע להן זמן ולא אתיא סיפא דמתני' כר"ש:

סבור ר"ש. טעמיה דר"ש מפרש וכדפרישית לעיל:

מנין שהכהנים יוצאין וכו'. גרסינן להא לעיל בפסקים פ' כל שעה בהלכה ד' עד וליטמא למתים ושם פירשתי וע"ש:

לאחד שעשה לו חבילה. אחר שטילטל ממקום למקום עשה לו חבילה מקום לנוח בה כך וכו' ולזה אמר זאת מנוחתי:

הדרן עלך מגילה נקראת

פרק ב

הלכה א

מתני' **הקורא את המגילה למפרע לא יצא**. כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים מה עשיית הימים אי אפשר למפרע שיהי' ארבעה עשר אחר חמשה עשר אף זכירה שהיא קריאת המגילה צריך שיהא לא למפרע:

קראה על פה לא יצא. דכתיב הכא נזכרים וכתיב התם כתוב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר. וממאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיוני בעלמא משום דכתיב זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת לב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה:
קראה תרגום. כגון שהיתה כתובה תרגום או כתובה בכל שאר לשון והוא אינו מבין לא יצא:
אבל קורין אותו ללעוזות בלעז. אם היתה כתובה באותו לשון לעז שהוא מבין יצא דאי לאו הכי ה"ז קורא על פה:
והלועז ששמע אשורית. שהיתה כתובה אשורית ובלשון הקדש אף על פי שזה הלועז אינו מבין בלשון הקדש יצא דמידי דהוה נשים ועמי הארץ דהואיל וכתובה בלשון הקדש איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא:
גמ' **דכתיב ככתבם**. משמע כסדר שהיא כתובה ולא למיפרע. וגרסי' להא בברכות פ"ב בהלכה ד' עד לעתיד לבא:
והיו בדרך הוייתן יהיו. התם בברכות קאי ואק"ש דתנינן שם הקורא למפרע לא יצא משום דכתיב והיו בהוייתן כסדר שהן כתובין בתורה ולא התיבות למפרע:
תני אף בהלל ובקריאת המגילה כן. כך היא בברכות. ותיבת שמע אשר היא בדפוס כאן ט"ס היא ומייתי לה הכא כדרך שהיא שנוי שם כסדר הש"ס הזה:
ניחא בקריאת המגילה. כדאמרן משום דכתיב ככתבם:
ברם בהלילא. מ"ט. וקאמר בגין דכתיב ממזרח שמש וגו'. וה"ק שצריך שיהא מהולל שם ה' כממזרח שמש עד מבואו שהן כסדר ולא יהפכו הזריחה והשקיעה כך צריך להלל על הסדר:
מה את שמע מינה. כלומר ומה הוא שמקפיד שיאמר על הסדר אם הפסוקים לבד או אף הפרשיות וקאמר ר' אבון עוד היא אמורה על הסדר כלומר שגם הפרשיות שלה הן נאמרות על הסדר ולא יקדים המאוחר להמוקדם כדמפרש ואזיל בצאת וגו' מדברת לשעבר ולא לנו וכו' הוה לדורות הללו אהבתי וגו' לימות המשיח אסרו חג בעבותים בפרשת הודו לה' כי טוב וגו' לימות גוג ומגוג שיעשה עמנו נפלאות וצריך לכפול החג בהודאה כעבותים הללו:
לעתיד לבא. לתחיית המתים ואז ג"כ אודך כמו עתה:
והוא שתהא כתיבה בלעז. הא דקתני אבל קורין אותה בלעז דוקא שהיא כתובה באותו לעז עצמו כדפרישית במתני':

מה אנן קיימין. אסיפא דמתני' קאי והלועז ששמע אשורית יצא במאי עסקינן אם כשהיתה כתובה אשורית והוא תירגמה בלעז וקראה. הדא היא דתנינן קראה בכל לשון לא יצא ואמאי קתני הכא יצא:

אם כשהיתה כתובה בלעז. והוא תירגמה אשורית וכלומר דתפרש דהא דקתני והלועז ששמע אשורית היינו שכתובה לפניו בלעז שמבין וששמע דקתני היינו שתירגמה באשורות וקרא והלכך יצא אכתי קשיא הדא היא דתני בברייתא מה בין ספרים וכו' ומגילת אסתר אינה נכתבת אלא אשורית:

תיפתר שהיתה כתובה גיגנטון. מלשון גינוס והוא נופל על דבר הנחלק לחצאין וכמו אנדרוגינוס שהוא חצי זכר וחצי נקבה כך תיפתר כאן שהיתה כתובה חציה לעז וחציה אשורית והא דתני מגילה אינה נכתבת אלא אשורית היינו שיהא בה כתב אשורית ולאפוקי אם כולה כתיבה בלעז:

והשמיט פסוק אחד. בקריאה:

ותירגמו המתרגם. לאותו הפסוק וקראו בתרגום יצא ופריך הא אנן אמרין קראה בכל לשון לא יצא ואת אמר הכין בתמיה:

שמואל כדעתיה דשמואל אמר היתה כתובה כהלכתה. אשורית הלועז יוצא בה אם קראה בלעז וכך הוא מפרש לסיפא דהמתני' וכדפרישית במתני' דאע"ג דלא ידע מאי קאמר מ"מ מכיון שהיא כתובה כהלכתה איכא פרסומי ניסא:

יודע אשורית ויודע לעז. זהו פשיטא שהוא יוצא בה בלעז וכן באשורית שהרי היא כתובה כהלכתה והוא מבין בשתיהן:

בלעז יוצא בה בלעז. וכן אם אינו יודע אלא בלעז יוצא בה בלעז כדקתני בסיפא דמתני' אלא הא דמיבעיא לן יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוציא ידי אחרים בלעז מי נימא דדוקא הוא יוצא או בזה או בזה שהרי הוא יודע הוא בשניהן אבל להוציא אחרים שאינן יודעין בלעז אפשר שאינו יכול להוציאן ידי חובתן הואיל ואינם מבינים בו:

ייבא כהדא. דתנינן בסוף פ"ג דר"ה כל שאינו מחויב בדבר וכו' ומשמע אם הוא מחויב בדבר מוציא הוא אחרים ומכיון דכאן יודע הוא גם בלעז ורצה קורא אותה בלעז כדאמרת יוצא בה בלעז ויוצא בה באשורית מחויב בדבר קרינן ביה ויכול הוא להוציא אחרים בלעז ואפילו הם אינן מבינין בו:

הלכה ב

מתני' **קראה סירוגין**. שקרא מעט ושהא וחזר וקרא מעט ושהא אפילו שהא כדי לגמור את כולה ויותר יצא:

נתנמנם. כגון ניער ולא ניער תיר ולא תיר וכי קראו ליה עני ולא ידע לאהדורי סברא דבר הבא מבינת הלב וכי אדכרו ליה מידכר:

היה כותבה. כגון דמנחא מגילתא כתובה כולה קמיה וקרי פסוקא פסוקא מההיא מגילתא וכותב ממנה ומשום דלא נפיק ידי חובתו אלא כשקורא במגילה שהיא כתובה כולה:

דורשה. או שהיה דורשה או מגיהה:

אם כיון לבו. לצאת בקריאה זו יצא:

היתה כתובה בסם. שיש עשב שקורין לו סמא או רפיבינטו בלעז:

ובסיקרא. אבן שצובעים בו אדום או גוון אחר:

קומוס. מין שרף גומ"א בלעז:

ובקנקנתום. הוא חרתא דאושכפי וידריאל"ו בלעז ובערבי זא"ג:

על הנייר. עשוי מעשבים או ממטלניות ע"י דבק וכותבים עליו:

ועל הדיפתרא. הוא עור שלא נשלם תיקונו דמליח וקמיח ולא עפיץ:

עד שתהא כתובה. בכתיבה אשורית:

ועל הספר. הוא קלף:

ובדיו. סתם דיו שלהם היה מעשן של שמנים או של זפת ושעוה וכיוצא בהן וגובלין אותו בשרף האילן ובמעט דבש ולותתין אותו הרבה ודכין אותו עד שיעשה רקיקין ומיבשין אותו ומצניעין אותו ובשעת הכתיבה שורהו במי עפצים וכיוצא בו:

וכותב בו. ודיו שלנו הנעשה ממי עפצים וקנקנתום ומעט גומ"א כשר וכותבין בו ס"ת ותפילין ומזוזות:

גמ' **תני סירוגין יצא וכו' קיטועין**. פיסקי פיסקי בשהייי כדפרישית במתני':

סירוסים חד פרה חד. פסוק אחד פחיתה בפסוק שלאחריו שמדלגו וקוראו אח"כ וה"ז מסורס:

אמר ר' חגי וכו'. גרסי' להא לעיל בפ"ט דשביעית בהלכה א':

סירוגים וחלגלוגות. הפירוש שלהן וכן מי הגדול אם בחכמה או בשנים כל אלו הוו איצרכה לחברייא שלא היו יודעין ואמרו ניסוק ונשאל ונלמד מדבית רבי ויצאת השפחה משל בית רבי ואמרה להם תכנסו לשנים שנים כדי לידע מי הוא הראוי ליכנס קודם ולא יהו מעורבבין ושמעו שאמרו פלוני זה יכנוס קודם וזה קודם לשל אחריו ומתוך כך למדו מי הוא הקודם:

שרון. התחילו ליכנס פיסקי פיסקי ולא רצופין זה אחר זה ואמרה להם למה אתם נכנסין סירוגין סירוגין ולמדו הפירוש של סירוגין:

חד רבי. צורבא מרבנן אחד היה טעון פרפיחינין פורפלינ"י בלע"ז בגלימא שלו ונפלו ממנו וכו' וידעו מה הן חלגלוגות:
אמרה לה. לחבירתה אייתי מטאטא לכנסן ואייתת אילבינ"ה כך הוא בלעז מה שמכבדין בה הבית וידעו פירוש של הכתוב וטאטיתיה:
ר' מנא וכו'. גרסינן להא לעיל בפ"ב דברכות בהלכה א':
הפסיק בה. בק"ש ושהא כדי לקרות את כולה:
הלכה כר' מנא וכו' שאמר משום ר' יוסי הגלילי. בדין הפסיק בה:
אף בהלל ובמגילה כן. אם הפסיק ושהא כדי לגמור את כולה חוזר לראש:
אף בתקיעות כן. אם הדין הוא כן אף בתקיעות:
וסלקין לבי רבי. ושמעו לרב הונא בשם רב שאמר אפי' שמען לתשע תקיעות בט' שעות ביום יצא:
עד דאנא תמן. בבבל:
איצרכת לי. הייתי מסופק בדין זה:
וכד סלקית להכא שמעית וכו'. והוא ששמען על הסדר תר"ת וכו' כדרך שמסודרין על הברכות:
היה זה צריך לפשוטה ראשונה. שעדיין לא שמע כלום והאחר שמע כולן חוץ מפשוטה אחרונה ושמעו תקיעה אחת מהו שמוציאן ידי שניהם. ולא אפשיטא:
ר' בון בר חייה בעי. הא דאמרינן אם הפסיק ושהא כדי לגמור את כולה לא יצא וצריך שיהא חוזר לראש מאי אם כולה דקאמר כגון קריאת שמע עם ברכותיה או היא ולא ברכותיה או אפי' כדי לגמור ברכותיה ולא היא:
הפסיק כדי שלישה. כלומר אם לא הפסיק בהפסקה אחת כדי לגמור את כולה אלא שהפסיק כדי לגמור שליש וקרא וחזר והפסיק כדי שליש וכן אחר כך עוד כדי שליש מהו שיצטרפו להפסקה כדי שיעור כולה ולא איפשיטו הני בעיות:
ובקורא משערין. וכן הא דאמרינן הפסיק בה וכו' בהקורא משערינן או בקריאת סתם כל אדם משערינן:
לא מסתברא בקורא. כלומר וכי לא מסתברא דבקורא משערינן לכל אחד ואחד לפי קריאתו:
חזור לך. ותקרא עוד הפעם דלא כוונית בה בתחלה:
היה כותבה. וקתני אם כיון לבו יצא וא"כ בזמן קריאתו מיירי וקאמר הש"ס אם הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה. ופלוגתא היא לעיל בפרק קמא בסוף הלכה א' וקשיא למאן דאמר פורים חסור בעשיית מלאכה ודחי לה דנאמר דמיירי שקורא בארבע

עשר והוא עכשיו בכרכים וכגון בן עיר שהלך לכרך ועתיד לחזור למקומו שקורא כמקומו אע"פ שהוא בכרך כדתנן במתני' דלקמן והלכך אפי' למ"ד שאסור בעשיית מלאכה וכל אחד ואחד בזמנו הוא דאסור היינו כשהוא במקומו אבל אם הוא בן עיר והוא עכשיו בכרך הואיל והן מותרין בעשיית מלאכה היום דלא ס"ל שאסרו את של זה בזה הוא מותר ג"כ שלא ישנה ממנהג המקום שהוא בה אבל לעולם אם היה במקומו אימא לך שאסור בעשיית מלאכה:

לעניינות אחרים. שלא מעניינה של יום דא"כ מסיח דעתו וקוראה שלא בכוונה:

אין מדקדקין בטעיותיה. אם טועה הוא בקריאה אין מדקדקין בזה וכהאי דר' יצחק בר אבא וכו' שלא מיחה רב לחזור בכל חד מינהון:

כולם יהודים. אף במקום שנכתב בשני יודי"ן:

כתוב אחד אומר ספר. משמע שדינה כס"ת הכל וכן במנין התפירות:

איגרת. משמע כאגרת בעלמא ובתפירה מועטת לחבר היריעות סגי:

שנים או שלשה תכים. מושבות התפירה כלומר אפי' בב' וג' תפירות בלבד כשירה:

הלכה ג

מתני' **בן עיר**. שזמנו בי"ד:

שהלך לכרך. שזמנם בט"ו:

אם עתיד לחזור למקומו. כלומר שדעתו היה לחזור למקומו. ואם הוא בן כרך שהלך לעיר ודעתו היה לחזור למקומו בליל י"ד קודם זמן השחרית אינו צריך לקרות עמהם ואע"פ שנתעכב ולא חזר כיון שלח היה בתחלה בדעתו להתעכב ונתעכב שלא מדעתו קורא כמקומו בט"ו ואם לאו שלא היה בדעתו לחזור למקומו באותו לילה אלא להתעכב כאן בי"ד קורא עמהם בי"ד מפני שנעשה פרוז בן יומו וילפינן מן הכתוב מדכתיב היושבים בערי הפרזות והא כבר כתיב ברישיה דקרא על כן היהודים הפרזים היושבים וגו' למה לי אלא דקמ"ל דפרוז בן יומו נקרא פרוז. וכן בן עיר שהלך לכרך אם דעתו היה בליל י"ד כדי לחזור בליל ט"ו קורא כמקומו בליל י"ד ובי"ד באותו כרך עצמו משום דלא נעשה מוקף בן יומו כשדעתו לחזור למקומו אבל אם דעתו היה בליל י"ד להתעכב שם בליל ט"ו אינו קורא בי"ד אלא ממתין עד ט"ו וקורא עמהם דכי היכי דפרוז בן יומו נקרא פרוז כדילפינן מקרא סברא היא נמי דמוקף בן יומו נקרא מוקף:

ר"מ אומר כולה. דכתיב ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף ומפרש ליה ר"מ תקפו של אחשורוש ור' יהודה אומר מאיש יהודי תקפו של מרדכי ור' יוסי אומר מאחר הדברים האלה תקפו של המן. והלכה כר"מ דאמר כולה:

גמ' **ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר**. קס"ד דמתני' הכי קאמרה בן עיר שהלך לכרך והוא שם בזמן קריאתם ובן כרך שהלך לעיר בזמן קריאתם והוא שם ולפיכך מתמה ופריך ניחא בן כרך שהלך לעיר שפיר הוה מיתפרשא המתני' דקאמרה אם עתיד לחזור למקומו והיינו בליל ט"ו קורא כמקומו ולא יקרא עמהן בי"ד וקמ"ל דלא תימא מכיון שהוא עכשיו בעיר שזמנם י"ד חל עליו חובת יום קריאתם ויקרא עמהם לפיכך קאמר דלא היא דהואיל ועתיד לחזור למקומו בט"ו יקרא שם בכרך כמקומו ואם לאו שאינו עתיד לחזור למקומו בליל ט"ו נעשה כבן עיר וקורא עמהם. אלא דרישא בן עיר שהלך לכרך קשיא היכי מיתפרשא:

ואין זמנו מוקדם. בתמיה ואם הוא היום בכרך בזמן קריאתם שהוא ט"ו מאי האי דקאמר אם עתיד לחזור למקומו וכו' הרי כבר עבר זמן מקומו שהוא מוקדם:

לית כאן. סמי ממתני' בן עיר שהלך לכרך דלא מיתפרשא המתני' אלא בבן כרך שהלך לעיר. וכן תנאי דבית רבי תנו כן במתניתין שלהן בן כרך שהלך לעיר בלבד ולא תני הרישא כלל:

אמר ר' יוסי אוף כאן. לא תיסמי חלוקה זו מהמתני' אלא אוף כאן בן עיר שהלך לכרך ולא כדקס"ד לפרש שהלך דהמתני' שהוא הלך לשם בזמן קריאתם אלא בעתיד להשתקע עמהן וכלומר בלהתעכב שם תליא מילתא וה"ק בן עיר שהלך לכרך יום או איזה ימים מקודם הדין הוא כך אם בדעתו היה לחזור למקומו בזמן קריאתם דהיינו בליל ט"ו ולא להשתקע ולהתעכב שם אע"פ שעדיין לא חזר קורא שם בי"ד כמקומו ואם לאו אלא שדעתו היה להשתקע שם בזמן קריאתם קורא עמהן בט"ו ולא יקרא בי"ד וכן בן כרך שהלך לעיר אם דעתו היה לחזור בליל י"ד וכו' וכדפרישית במתני':

והוא. הא דאמרינן שאם יצא מהמקום אשר הוא שם לחזור למקומו או שדעתו היה בתחלה לכך דקורא הוא כמקומו היינו דוקא שיצא משם בלילה קודם שהאיר המזרח שהוא קודם מעלות עמוד השחר כדאמרינן בפרק קמא דברכות ובריש פרק שני דיומא:

כבר נפטר. כלומר שכבר נסתלק מעליו חובת זמן מקומו וחל עליו חובת זמן המקום אשר הוא שם וקורא עמהם:

רב נחמן בר יעקב בעי. הקשה על זה דמאחר דקאמרת שצריך לצאת משם קודם האיר המזרח ועלות עמוד השחר ואע"ג שעדיין לא הגיע זמן מקרא מגילה שהוא לכתחלה משתנץ החמה ובדיעבד כשר משעלה עמוד השחר דוקא אבל לא מקודם וכדתנן במתני' דלקמן אין קוראין את המגילה ולא מולין ולא טובלין וכו' א"כ מעתה נאמר ג"כ בגר שמל

לאחר שהאיר המזרח וקודם עלות עמוד השחר כבר נפטר ויצא בכך והא אנן לא תנן הכי אלא דוקא משעלה עמוד השחר מחשבינן לימא ולענין דיעבד בכל הני השנוים לקמן:
ר' בון בר חייה בעי. קושיא אחריתא דאי אמרת דבליליא תליא מילתא וצריך שיצא משם קודם שהאיר המזרח כדי שלא יחול עליו חובת זמן המקום אשר הוא עכשיו שם א"כ אמור מעתה דאשכחן דלפעמים קורא בשני הימים בי"ד ובט"ו וזה ל"ק אלא לפעמים אינו קורא כלל ונפטר מכאן ומכאן בתמיה והיינו אם הוא בן עיר וכבר קרא בי"ד ועקר דירתו משם לילי חמשה עשר ובא לכרך א"כ צריך הוא לקרותה עוד בט"ו מכיון שבא לשם בליל ט"ו הרי הוא בן כרך וזהו נתחייב כאן וכאן והא ל"ק אלא אם הוא בן כרך שעקר דירתו בליל י"ד ובא לעיר ביום ארבע עשר א"כ תאמר שנפטר מכאן ומכאן שהרי בכרך לא קרא וכבן עיר נמי לא הוי שלא בא לשם ליל ארבע עשר וא"כ זה לא יקרא כלל המגילה אתמהא אלא ודאי מסתברא שזה יקרא מיהת ביום י"ד ואע"פ שלא היה שם בלילי י"ד ולא תליא מילתא בלילי לחוד לעולם:
בן עיר. שקרא המגילה בי"ד ובא אח"כ לכרך בליל ט"ו מהו שיוציא הוא לבן כרך י"ח ויקרא לפניו. וקאמר דהאי מילתא ייבא כהדא דתנינן בספ"ג דר"ה כל שאינו חייב בדבר וכו' ומכיון שזה בן עיר לאו מחויב בדבר הוא שהרי כבר יצא י"ח בקריאה בזמנו בי"ד אינו יכול להוציא לבן כרך בט"ו:
בן כרך וכו'. אלא הא הוא דאיכא למיבעי אם בן כרך היה בעיר ביום י"ד אם יכול להוציא לבן העיר אי נימא דג"כ בכה"ג יבא כהדא כל שאינו חייב בדבר וכו' או דילמא דנימא דשאני הכא וכדר' חלבו וכו' דאמר לעיל בפ"ק הכל יוצאין בדיעבד בי"ד שהוא זמן קריאתה לכל ומכיון דמיהת בדיעבד יוצא הבן כרך בקריאת יום י"ד מחויב בדבר קרינן ביה לענין שיכול להוציא לבן העיר ואפי' לכתחלה ולא איפשיטא:
ר' יודן בעי מי שנתן דעתו לעקור דירתו. מהעיר ליל חמשה עשר ולילך לכרך אם א"צ לקרותה היום בי"ד בעוד שעדיין הוא שם מאחר שיקרא למחר בט"ו בכרך:
לא מתני' היא. ומאי קא מיבעיא ליה דהא תנינן בן עיר שהלך לכרך אם אינו עתיד לחזור למקומו קורא עמהן וקס"ד דזה נמי דיניה הכי שהרי עוקר דירתו מכאן ולבא לכרך ואינו עתיד לחזור למקומו. ומהדר ליה דלא דמיא להמתני' דהמתני' מיירי שהיה בכרך בזמן חובת קריאתם ותליא מילתא אם יתעכב שם או לא וכדמוקמינן לעיל אבל מה צריכה ומספקא ליה לר' יודן בכה"ג דקאמר כשהיה עדיין בעיר ביום י"ד מי אמרינן דאכתי לא נסתלק ממנו חובת קריאת יומו מכיון שהוא עדיין בעיר או דלמא הואיל ונתן דעתו

לעקור דירתו מכאן ולבא לכרך בזמן חיוב קריאתם הרי הוא כבן כרך ובקריאת ט"ו עמהן יהא יוצא ידי חובתו:

אבל מפרשי ימים וכו'. תוספתא היא בפ"ק וכלומר דהדר בעי הש"ס למיפשט לבעיא דר' יודן מההוא דהתוספתא דלא יהא זה אלא כמפרשי ימים ואינו קבוע במקומו וקורין בי"ד וה"נ כן:

א"ר מנא. שאני התם דבעתיד לחזור למקומו איירי אבל הכא הרי דעתו לעקור מהעיר ואיכא למיבעי כדאמרן:

א"ר פנחס. מהכא איכא למיפשט להבעיא דר' יודן דכתיב על כן היהודים הפרזים וגו' והרי כתיב בתריה היושבים בערי הפרזות וכפל הלשון למה לי אלא ללמדינו דפרוז לשעה נקרא פרוז והרי זה פרוז היה באותה שעה ואע"פ שדעתו לעקור דירתו מכאן מיהת עדיין פרוז הוא:

הלכה ד

מ"ד מאיש יהודי. דכתיב ומה ראו על ככה מה ראה מרדכי דאיקני בהמן על ככה דשוי נפשיה ע"ז ומ"ד מאחר הדברים האלה גדל המלך וכו' ומה הגיע עליהם שנתקנא המן בכל היהודים:

וכל מעשה תקפו וגבורתו. ודריש לה על אחשורוש:

אשר גדלו המלך. וזה בא מחמת גדולות המן ומפלתו:

תוקף וכו'. ודריש ליה לכוליה דקרא וא"כ צריך לקרות כולה:

בעירובין ובתענית צבור וכו'. גרסי' להא לעיל רפ"ד דתענית וע"ש:

ובלבד מספר שלם. דכ"ע מיהת צריך שתהא כתובה כולה:

אם היתה כתובה חומשין. בין הכתובים שהספרים שלהם היו כולן בגליון כס"ת:

מפני ההדיוטות. שיאמרו הרי היא כשאר הכתובים:

רגיל. כך שמו ר"ח רגיל:

לשנות קרייתה. אע"פ שקראה בלילה חוזר וקוראה ביום:

ראש חולה לצדיקים. עושה להם מחול והוא בראש:

בזריזות. כאילין עלמות:

שיהו בטלין. מעבודתן לשמוע מקרא מגילה:

לבית הוועד שיהא בטל. מתלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה:

מכאן שקבעו לה חכמים מסכת. כמו סמכת שמכאן סמכו לומר שמבטלין ת"ת למקרא מגילה מדכתיב וזכרם לא יסוף מזרעם משמע לעולם אפי' מתעסקין בזכרון תלמוד תורה זכרם לא יסוף:

הלכה ה

מתני' **הכל כשרין לקרות את המגילה**. הכל לאתויי נשים שאף הן היו באותו הנס:
חוץ מחרש. בגמרא מוקי לה כר' יוסי דפרק היה קורא דס"ל צריך להשמיע לאזניו:
ר' יהודה מכשיר בקטן. והוא שהגיע לחינוך ואין הלכה כר' יהודה:
מתני' **אין קורין את המגילה**. לקריאתה ביום אלא עד שתנץ החמה דכתיב והימים האלה נזכרי' ונעשים וגו' ובגמרא הכא יליף לה מקרא אחרינא:
וכן שומרת יום כנגד יום. בי"א יום שבין וסת נדה לוסת נדה והן נקראין ימי הזיבה שאם ראתה בהן יום אחד שומרת יום של מחרתו ואם לא תראה בו טובלת באותי יום עצמו ומשתנץ החמה ולא מקודם:
וכולן שעשו משעלה עמיד השחר כשר. בדיעבד דנפקא לן מקרא דנחמיה דכתיב ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר ועד צאת הכוכבים וכתיב והיה לנו הלילה למשמר והיום למלאכה אלמא מעלות השחר יממא הוי ולא אמרו דלכתחלה עד שתנץ החמה אלא כדי לצאת מספק לילה לפי שאין הכל בקיאין כשעולה עמוד השחר:
גמ' **אמר רב מתנה דר' יוסי היא**. מתני' דפוסל בחרש דר' יוסי היא דס"ל בפ"ב דברכות הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו לא יצא. וגרסי' לה לכולה סוגיא בברכות שם בהלכה ד':
אמר ר' יוסי. הוא ר' יוסי אמורא דהאי ש"ס חבירו של ר' יונה ולפעמים קורא אותו ר' יוסף בהאי ש"ס כדמשמע בכמה דוכתי:
הוינן סברין מימר. אי לאו דאוקי רב מתנה למתני' כר' יוסי דהתם היינו סוברין לומר דבמה פליגין ר' יוסי ורבנן בברכות שם בק"ש דוקא משום דכתיב בה שמע ומר דריש לה להשמיע לאזנו ומר דריש לבכל לשון:
הא שאר כל המצות. דלא גלי לן קרא לא פליג ר' יוסה ומודה הוא שא"צ להשמיע לאזניו אבל מן דרב מתנה אמר דמתני' דהכא ר' יוסי הוא א"כ הדא אמרה היא שמע היא שאר כל המצות לר' יוסי ואפי' בדיעבד לא יצא בחרש לדידיה וכדמפרש טעמא דכתיב והאזנת למצותיו:
רב חסדא אמר לית כאן חרש. פליג אדרש מתנה דמוקי למתני' כר' יוסי דבמתני' דקתני חרש לאו דוקא הוא והרי זה כלית תני הכא חרש לדינא אלא באשגרת לישן היא מתני' הואיל דבכל מקום שונה התנא חרש עם שוטה וקטן נשנה ג"כ כאן אבל לדינא ס"ל המתני' כר' יהודה דבר פלוגתא דר' יוסי היא ואפשר אפי' לכתחלה כשר חרש. והכי מסיים לה בברכות שם מתני' לר' יהודה:

אמר ר' יוסה. אע"ג דפליג רב חסדא אדרב מתנה ולא מוקי לה למתני' דהכא כר' יוסי דברכות מסתברא היא דמודה הוא רב חסדא לרב מתנה במתני' דתרומות דכר' יוסי היא דתנינן שם בפ"ק חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום לפי שאינו שומע הברכה ואם תרם תרומתו תרומה והאי מתני' כר' יוסי דאע"ג דר' יוסי א"ל גבי ק"ש דאפי' בדיעבד לא יצא שאני התם דברכות מדרבנן הן והלכך לכתחלה הוא דלא יתרום אבל בדיעבד תרומתו תרומה דאין הברכות מעכבות וכן כי אתא ר' חנניה קאמר בשם רב חסדא דמתני' דתרומות כר' יוסי דברכות היא:

אמר ר' יוסי בר בון ע"כ הוא דאת אמר. דההיא מתני' כר' יוסי היא. וא"צ ראיה לזה דמגופה דהאי מתני' שמעינן לה דהא תנינן התם חמשה קדמייתא חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה חש"ו וכו' ולא תנינתה להאי מתני' דחרש המדבר ואינו שומע עמהן ואי משום דהני חמשה דמתני' קדמייתא אפי' בדיעבד אין תרומתן תרומה ובחרש המדבר ואינו שומע בדיעבד תרומתו תרומה אכתי קשיא דהא תנינן התם לקמן חמשה אחרייתא חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור וכו' ולא חנינתא למדבר ואינו שומע עמהן ואמאי:

הוי סופך מימר דר' יוסי היא. אלא על כרחך לומר דהאי מדבר ואינו שומע דר' יוסי היא. ובדיעבד מודה הוא דלא דמי לק"ש ואלו הוה תני לה עם הני חמשה אחרונים אתי למיטעי בסבריה דר' יהודה דה"א דלר' יהודה במדבר ואינו שומע נמי ס"ל דלכתחלה לא יתרום כמו באינך דחשיב התם האלם וכו' ובאמת לר' יהודה ס"ל דמדבר ואינו שומע אפילו לכתחלה נמי תורם הלכך תני לה להאי דינא דמדבר ואינו שומע באנפי נפשה וקמ"ל בהא דהאי דינא כר' יוסי אתיא ולכתחלה הוא דלא יתרום אבל בדיעבד אף לר' יוסי תרומתו תרומה כדאמרן ולר' יהודה אפי' לכתחלה הוא תורם:

מכאן ואילך. אחר שאירע שקרא הקטן נהגו הרבים לקרותה בבית הכנסת ושוב לא יניחו שיקרא הקטן לרבים:

היו בספק. הגזירה וכן היה ריב"ל נוהג לעשות כן:

הלכה ו

מתני' **כל היום**. משתנץ החמה כשר לקריאת המגילה וכו':

לוידוי פרים. פר כהן המשיח ופר העלם דבר של ציבור שמתודים עליהם חטאם שמביאין עליהן:

ולוידוי מעשר. בערתי הקדש מן הבית:

ולוידוי יוה"כ. דכפרה ביממא הוא דכתיב ביום הזה יכפר עליכם:

לסמיכה. דכתיב וסמך ושחט וכתיב ביום זבחכם:
לתנופה ולהגשה. עיקר התנופה בבעלים והכהן מניח ידו תחת יד הבעלים בשעת התנופה ומקבל הכהן ממנו ומגיש את המנחה לקרן מערבית דרומית של המזבח וקומץ. דכתיב בתנופה וביום הניפכם את העומר והגשה איתקוש לתנופה דכתיב והניף והקריב:
לקמיצה ולהקטרה. הקטרת קומץ קאמר שהיא במנחה כנגד זריקת דם בזבחים ואינה כשירה אלא ביום אבל הקטר לחלבים ואברים כשר כל הלילה כדתנן לקמן וכן למליקה לקבלה להדם במזרק ולהזייה הזיית דם פרים הנשרפים וכל חטאות הפנימיות וזריקת דם על המזבח נמי בכלל הזייה וכולן ביום דכתיב ביום צוותו:
להשקיית סוטה. דיליף תורה תורה דכתיב בה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט מה משפט ביום אף כאן ביום:
ולעריפת העגלה. כפרה כתיב בה:
ולטהרת מצורע. דכתיב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו:
גמ' **דכתיב ביום אשר שיברו וגו'**. וסתמא אין זמן מלחמה אלא ביום גלוי לכל והוא משתנץ החמה. כל מחוייבי טבילות וכו'. גרסי' להא לעיל בפ' במה מדליקין בהלכה א' עד סוף הלכה וע"ש:
גמ' **כל היום וכו'**. דכתיב ביום אשר שיברו. כל היום:
ולמוספין וכו' לסמיכה וכו'. דכתיב ביום צותו וס"ל דכולהו ילפינן מהאי קרא דכתיב ביה להקריב וכולהו שייכי להקרבן:

הלכה ז

מתני' **כל הלילה כשר לקצירת העומר**. שמצותו של עומר לקוצרו בלילה כדתנן בפ"י דמנחות וכל הלילה כשר לכך וכן להקטר חלבים ואברים של תמיד בין הערבים שנתותרו וכן מכל הקרבנות שנזרק דמן ביום והן עולות מקטירין חלבים ואיברין שלהן כל הלילה שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה:
זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום. לאתויי סידור בזיכין וסילוק בזיכין שעל לחם הפנים וכר' יוסי בפי"א דמנחות דס"ל סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום ומה אני מקיים לפני ה' תמיד שלא יהא השולחן לילה בלא לחם אבל לרבנן טפחו של זה מסדר כנגד טפחו של מסלק:
ושמצותו בלילה כשר כל הלילה. לאתויי אכילת פסחים שכשר כל הלילה ולא אמרו חכמים עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

גמ' **כל הלילה כשר לספירת העומר**. כשם שקצירה כשר כל הלילה כך נמי ספירה וכדמוקי לה ר' יוחנן להמחני' כרבי אלעזר בר' שמעון דדריש לה לקרא מהחל חרמש בקמה תחל לספור מלמד שקצירה וספירה בלילה. והבאה ביום דכתיב מיום הביאכם והלכך קצירה וספירה שוין הן שיהו כשרין כל הלילה וכדמסיק ואזיל מעתה יצא לו חוץ לתחום וכו'. כלומר יצא לו מבעוד יום סמוך לתחום כדי שיכול לצאת חוץ לתחום מיד משחשיכה ויתחיל לקצור דהא מכיון דאמרת דעיקר מצות קצירה בלילה היא וזמן ספירה היא ג"כ בתחלת הלילה והואיל ואמרי' נמי דזמניהם שוין הן מעתה מנא לך דכשר כל הלילה דלמא מצותו להקדים ג"כ לקצירה בתחלת הלילה ויחשיך סמוך לחוץ לתחום כדי שיתחיל לקצור משחשיכה מיד:

אפשר לו לכוין. בתמיה וכי היאך אפשר לכוין ולצמצם השעה בתחלת משחשיכה ולפיכך אמרו חכמים כל הלילה כשר לקצירה ולספירה ובלבד שלא יהא ביום דזהו נקצר שלא כמצותו וס"ל לר"א בר' שמעון דפסול כדלקמן בברייתא:

היה מקריב וכו' ומביאין לו אחרת. אפי' היא עדיין במחובר קוצרין וטוחנין אותה ביום ומביאין שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפי' דיחיד:

שאין העומר בא מן מה שיש לו בעלייה. שצריך שיהא נקצר כמצותו בלילה דוקא אתיא דר"א בר"ש בשיטת ר"ע רבו של אביו וכו'. דאמר בפ' ר"א דמילה כל מלאכה וכו' וכיון דקי"ל קצירת העומר דוחה את השבת ע"כ נמי דנקצר ביום פסול דאי כשר א"כ אפשר לעשותה מע"ש ואמאי דחיא שבת והא תנינן פ"ק דר"ה מעשה וכו' ועיכבן ר"ע בלוד וקס"ד משום חילול שבת בלחוד הוא דעוכבן לפי שהעדים מחללין את השבת מהלך יום ולילה להעיד על החדש והאי נמי א"א לעשות מע"ש היא ואמאי עיכבן ר"ע:

מפני שהיו מ' זוג. עיכבן שלא יחללו כולן שבת דשלא לצורך הוא בכולן ומיירי שבאו כולן זה אחר זה וכדפרישית בר"ה שם שאם באו כולן כאחד לא היה מעכבן משום דאפשר שלא ימצאו עדותן מכוונת אלא בזוג אחד מהן וכדמסיים ואזיל אבל אם היה זוג אחד לא היה מעכבן וכן נמי אם היה באין כולן כאחד ומטעמא דאמרן:

קצירת היום. בעומר:

מה אתעבד לה. אם כשירה בדיעבד כקצירת הלילה לכתחלה או את עביד לה שהוא כבא מן העליה:

אין תימר וכו'. כלומר דמהדר הש"ס דמאי נ"מ בזה דבין כך ובין כך תליא בפלוגתא דר"א בר"ש ורבנן דאם תאמר כקצירת הלילה היא בדיעבד א"כ הדא פליגו ה"ז בפלוגתא דר"א בר"ש ורבנן כדלעיל ואם תאמר שהוא כבא מן העלייה. א"כ אשכחת אמר תרתין פלגוין

וכו' דאשכחן דבתרתי פליגי כדאמרינן לעיל סבר ר"א בר"ש שאין העומר בא מן העליה. וא"נ אפשר לומר דזה הכל מן הבעיא היא אם בדיעבד נמי פסול מן העלייה לר"א בר"ש כקצירת היום אליביה וא"כ אשכחת אמר דבתרתי פליגי והיינו הך וכדאמרן:

ר' שמעון בן לקיש בעי וכו'. כל זה עד סוף הפרק גרסינן להא לעיל בספ"ק דר"ה ושם פירשתי באר היטב עם כל השייך להאי עניינא וע"ש:

הדרן עלך הקורא את המגילה

פרק ג

הלכה א

מתני' **בני העיר שמכרו רחובה של עיר**. ס"ל להאי תנא דמתני' דרחובה של עיר יש בה קדושה מפני שמתפללין בה בתעניות ולפיכך לוקחין בדמיה בית הכנסת ובגמרא אמרו דהאי סתמא דמתני' יחידאה היא אבל חכמים אומרים דאין ברחובה של עיר משום קדושה שאינו אלא אקראי בעלמא:

בית הכנסת. שמכרו:

לוקחין בדמיה תיבה. והוא מקום שמניחין בו ס"ת ושאנו קורין ארון והוא קדוש יותר מבה"כ. ודוקא בה"כ דכפרים הוא דמצו מזבנו לה אבל בה"כ דכרכין מכיון דמעלמא קאתו לא מצו מזבנו לה דהוה לה דרבים:

לוקחין מטפחות. של ס"ת דקדושי טפי:

מטפחות לוקחין ספרים. נביאים וכתובים:

אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו'. משום דמעלין בקדש ולא מורידין:

וכן במותריהן. אם לקחו ספרים במקצת הדמים מן המטפחות שמכרו או שלקחו תורה ממקצת הדמים של הספרים לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחות הוא. וכל הדברים הללו לא נאמרו אלא כשלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל אם מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לקנות בהדמים שכר לשתית מותר:

גמ' **אמר ר' יוחנן דר' מנחם בר' יוסי הוא**. הא דקתני מכרו רחוב' של עיר וכו' אתיא כר' מנחם בר' יוסי בתוספתא פ"ב דאמר רחובה של עיר יש לה קדושה וכו' כדפרישית במתני':

ברם כרבנן עשו אותו כהרחק ארבע אמות. כלומר אין בה קדושה אחרת אלא לענין הרחקת ארבע אמות שלא ירוק אחר שהתפלל לפניה וכדר' ירמיה לקמן. וגרסי' להא בפ"ג דברכות בהלכה:

אף אני אומר וכו'. כלומר מעתה נחוש אף לאחר ד' אמות שאני אומר אחר בא והטיל מים שם ויהא' צריך להרחיק עוד ד' אמות וא"כ אין לדבר סוף אבל אם אמרינן שהא כדי הילוך ד' אמות תו ליכא למיחש מידי:

ביישנאי וכו'. בני בישן שאלו לר' אימי אם מותר ליקח אבנים מבה"כ שעומדת ליסתור ולבנות מהן בבה"כ אחרת וא"ל אסור דאפי' בכה"ג עילויא בעינן ומוכרין ולוקחין תיבה:

לא אסר ר' אימי. בכה"ג אלא מפני עגמת נפש כלומר שיהא להן עגמת נפש בראותם בית הכנסת שלהם חריבה ויקומו לתקנה ולבנותה:

ולבנות בעיר אחרת. גדולה מעיר זו דאפשר בכה"ג לא בעינן עילוייא וא"ל אסור דלעולם עילויא בעינן:

אפי' ממזרחה למערבה אסור. לשנותה מפני חרבן אותה המקום שהיתה עליו ויהא נשאר חרוב ושממון:

ממילתיה דריב"ל אמרה שרי. ממילתיה דריב"ל דדריש בית הגדול על בית המדרש. של רבן יוחנן ב"ז שמעינן דאלימא קדושת בהמ"ד מקדושת בהכ"נ והלכך שרי:

כגון ספרה נא לי את כל הגדולות וכו'. כלומר ודוגמתו מצינו עוד דנסים ונפלאות שנעשו ע"י אלישע נקראין גדולות:

הדא דאת אמר. דמוכרין בה"כ ומעלין בקדש ליקח בדמים תיבה דוקא בבה"כ של יחיד אבל של רבים אסור למוכרה לפי שאני אומר אחד מסוף העולם קנוי בו שיש לו קנייה בבית הכנסת זו מהנדבה אשר נדב לכך והרי יש לו חלק בו ואין למוכרו שלא מדעתו:

ועשה בו צרכיו. צרכי הדיוט ולא נהג בו קדושה:

משל עצמן. יחידים שבאלכסנדריה עשו אותה משל עצמן ולא משל צבור ואין בו משום קדושה:

עד כדון. שמענו שיש בבה"כ משום קדושה כשבנאה מתחלה לשם בה"כ:

בנייה לשם חצר והקדישה. אח"כ לבה"כ מהו שיש לה דין קדושת בה"כ:

נשמיעינה מן הדא. דתנינן בפ"ט דנדרים בהלכה ב' קונם שאני נכנס לבית הזה ונעשה בה"כ ואמר אלו הייתי יודע שנעשה בה"כ לא הייתי נודר ר"א מתיר וחכמים אוסרין דאין פותחין בנולד שמעינן מיהת מדקרי ליה בה"כ סתם א"כ יש לה דין קדושת בה"כ:

אימתי קדשה. חצר זו שהקדישה לבה"כ אם מיד או בשעת תשמיש לבהכ"נ:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא דמכילתין שם העושה תיבה לשם ספר להשתמש בה הספר או מטפחות וכו' ומה אם אלו שיכתחלה נעשו לשם ספר ואפילו הכי אינן קדושות אלא בשעת תשמיש חצר זו שבנייה בתחלה לשם חצר ואחר כך הקדישה לא כל שכן דלא קדשה אלא משעה שנשתמשו בה לבית הכנסת:

אלו וכו'. זו בעיא אחריתא ועל התיבה ומטפחות קאי אם עשאן אלו בתחלה לשם חולין והקדישן מהו ופשט לה כמה דאת אמר תמן גבי חצר בנייה וכו' וה"נ כן. וגרסי' להא בנדרים שם ובעיא אחרונה חסרה שם בספרי הדפוס:

כלי שרת מאימתי הם קדושין וכו'. גרסי' להא לעיל בפ"ג דיומא בהלכה ה' עד חוץ לד' אמות מותר בהנייה וע"ש:

כל כלי בית הכנסת. הן כקדושת בה"כ:

וקלטירה. שרפרף של הדום רגלים:

כילה. שפורסין על סביבות הארון מבפנים הרי היא כקדושת הארון:

יהב גולתה. נתן מלבוש א' להשימו תחת הכילין הזה ושיהא הכילן תשמיש דתשמיש קדושה ומותר לשנותה וא"צ גניזה כמו תשמישי קדושה:

בימה. של עץ שהחזן עומד עליה והלווחין שלה אין בהן קדושת ארון אבל יש להן קדושת בה"כ כשאר כל כלי בה"כ:

אינגלין. לשון לעז הוא והן היתידות עקומות קבועות בכותל במקום הארון להחזיקו שלא ימוט ממקומו:

לגוולנה. שם העיר וראה אותן שהן מצניעין המכוש בתוך הארון שמונח בו ס"ת:

לכך התנו עליו בתחלה. להשתמש בו גם תשמישי הדיוט ומותר:

מגדול. אלמור"ה בלעז שמניחין בו הספרים והתנו עליו שיהא מדורות עליונים שבו להספרים והתחתיים לבגדים:

אפי' ממטפחות תורה וחומשין. שכתובין כל חומש וחומש בפני עצמן ועשויין בגליון ואם מכרו אות' מטפחות לוקחין בהן נביאים וכתובים שקדושתן הן יותר ממטפחות של תורה ושל חומשין:

אפי' נביאים וכתובים. שמכרו אינו לוקח בהן מטפחות של תורה ושל חומשין:

כורכים תורה וכו'. תוספתא פ"ג:

תורה וחומשין ערק תנייה מינה. כלומר התנא דהאי ברייתא דתני כל הני חלוקות בענין הכריכה והנתינה זה ע"ג זה כקדושה חמורה וקלה ובענין תורה וחומשין השמיט וברח מינה ולא פירש אם מותר לכרוך חומשין במטפחות תורה או לא וכן אם נותנין חומשין ע"ג תורה:

כותבין תורה ונביאים כאחת. בכרך ובגליון אחד:

וחכמים אומרים אין כותבין וכו'. מפני שהנביאים נגללין על התורה:

תורה וחומשין קדושה אחת הן. כלומר אם עשה מהתורה חומשין חומשין בפני עצמן הן קדושה אחת עם התורה וכדדייק רבי יוסה לקמן:

אין עושין תורה חומשין. לכתחלה אין עישין מן התורה מפני שמורידה מקדושתה אבל עושין מהחומשין תורה שמעלה הוא בקדושתן:

הדא אמרה תורה שעשאה חומשין בקדושתה היא. כלומר מדקאמר רבי ירמיה בשם ר' שמואל תורה וחומשין קדושה אחת הן. והא לא פליג אברייתא דקתני אין עושין תורה חומשין אלמא דקדושת תורה חמירא היא מקדושת חומשין אלא לאו דהא דקאמר קדושה אחת הן היינו אם בדיעבד עשה מהתורה חומשין קדושה אחת הן עם התורה כולה לענין שמותר לכרוך אותן חומשין עם התורה ואם כן ש"מ תורה שעשאה חומשין נשארו אותן חומשין בקדושת תורה ולפיכך מותר לכרכן עם התורה:

תורה חסירה אין קורין בה ברבים. אפילו למה שכתוב בה שגנאי הוא לקרות בה בצבור:

והא תני. בברייתא אם כתובה מבראשית ועד המבול ובויקרא וכו' קורין בו ברבים. וקשיא לר' שמואל בר נחמן:

הדא ארסקינס. כך שמו של אותו הרשע ששרף את התורה בצינברא ונשתייר באחד מהן מקצת שלא נשרף ובאו ושאלו וכו' אם מותר לקרות באותו מקצת שנשתייר וא"ל אסור:

ולא דאסור. וקאמר הש"ס לא דמדינא אסור הוא אלא דמתוך שתהא נפשם עגימה שאין להם ס"ת לקרות בו ויקחו להם ס"ת אחרת שלימה לפיכך אסר להם:

וכן במותריהם. דקתני במתני' ומפרש לה דממה שגבו גבאי צדקה לקדושה זו והותירו אין משנין אף המותרות לקדושה קלה ממנה:

כהדא וכו'. ושינה וחלק אותן לרבנן ובעי מהו שיהא צריך להפריש תחתיהן משלו ולקיים למאי שנתנו לו:

לחמץ. שם המקום:

כל המצות וכו'. כדגרסינן להא לעיל בפ"ק בהלכה ג' ע"ש:

הלכה ב

מתני' **אין מוכרין את של רבים ליחיד**. דשל רבים איכא קדושה ושל יחיד לית ביה משום קדושה ומורידין אותו מקדושתו:

אמרו לו א"כ וכו'. ור"מ ס"ל דמעיר גדולה לעיר קטנה מעיקרא קדישא והשתא קדישא וחכמים ס"ל דאי חיישת גבי ליחיד ה"נ איכא למיחש מעיר גדולה לקטנה משום ברוב עם הדרת מלך:

ג' מבית הכנסת כבית הכנסת. כגון בית הכנסת של יחידים שמתאספים שם להתפלל. שלשה יחידים מהם יש להם כח ורשות ככל היחידים מאותו בהכ"נ וכן השבעה טובים מבני העיר דינן ככל אנשי העיר דכמו שאם מכרו אנשי העיר שלא מדעת שבעה טובי

העיר מכירתן מכירה כך אם מכרו השבעה טובי העיר שלא מדעת אנשי העיר מכירתן מכירה:

ופריך מה אנן קיימין. להאי מילתא אם בשקיבלו עליהן כל בני בה"כ שכל מה שיעשו אותם השלשה הרי הוא עשוי א"כ מאי איריא שלשה אפי' אחד שקיבלו עליהם נמי וכן קשיא בבני העיר אם כשקבלו עליהן שכל מה שיעשו אותן השבעה לכל הדברים הרי הוא עשוי א"כ אפי' באחד שקבלו עליהן נמי מה שעשה עשוי:

אם בשלא קיבלו עליהן. אלא מעצמן הן עושין אפילו הן כמה לא כלום הוא:

אלא כן אנן קיימין בסתם. כלומר שקיבלו עליהן סתם לפקח על עסקי צבור וצרכם אבל לא קיבלו עליהם בפירוש שלכל הדברים יעשו מה שירצו אפילו לענין מכירת הדברים כגון בה"כ ושארי פרטים דקחשיב במתני' אפ"ה ממכרן ממכר דכשקבלו עליהם לפקח על עסקיהם וצרכיהם הכל בכלל ואע"פ שלא פירשו דגם לענין מכירת הדברים של הצבור ותשמישי קדושה קיבלו אותם עליהם ואין צריכין ליטול רשות מבני העיר על זה:

בן עיר שפסק. צדקה בעיר אחרת נותן עמהם לקופתם של אותה העיר אבל בני העיר רבים שפסקו צדקה בעיר אחרת נוטלין מה שפסקו ונותנין במקומן לעניים שבעירם:

כגון ההן סיפסלא דמעוניא. מעוניא שם מקום והיו מתקבצין מבני עיר אחרים לסחורה והיה להם ספסל אחד בשוק לישא וליתן שם זה עם זה וכגון המקום הזה שהן ביחד מעיירות הרבה ופוסקין צדקה ועל דוגמת העיר כזו נאמרו דברים האלו:

כהדא ר' חלבו. היה דורש בציפורי שהיה שם כאורח עובר ופסק שם צדקה ואתא בעי למיתן הכא בעירו וא"ל ר' אימי מציפורי יחידי את וצריך אתה ליתן לגבאי עיר הזאת ולתוך קופתן של צדקה:

אם היה שם הבעלים חקוק עליהם. שפלוני זה נדר אותו הנר או המנורה לבה"כ זו לעולם היא כמי שלא נשתכח שם הבעלים מהן ואסור לשנותן וליתנן למקום אחר:

מה אמר רבי. אם אמר ברוך אלהים א"כ לא כלל לאנטונינוס עמו ש"מ דלא נתגייר ולא רצה לכלול אותו בברכה זו ואם אמר ברוך אלהינו ש"מ שנתגייר וראוי הוא לכך דאית מילין דאמרין דנתגייר וכו' כמו שהוא כתוב לעיל בפ"ק בהלכה ט' עד אנטונינוס בא בראשם:

מהו מיכתב תריי תלת מילין מן פסוקא. בתוך כתב איגרת לחבירו ומפני שאין כותבין שלש תיבות בלא שרטוט ולפיכך בעי אם מותר לכתוב תוך אגרת:

דהוה דמיך וכו'. רגיל היה להיות מזמרין לפניו בשכבו ובקומו וכתב לו המקרא הזה מסורס אל תשמת וגו' דס"ל דאף בתוך האגרת אין כותבין הפסוק כצורתו וכסדרו:

ר' אחא וכו'. דס"ל דבתוך האגרת מותר וכתבו כסדרו:
רבי ירמיה וכו'. כתבו מסורס דבמקרא כך הוא לאהבה את שונאיך ולשנוא את אוהביך:
דנין לתמר. אשה אחת מרשעת ושמה תמר והיו דנין אותה במשפט והלכה וקיבלה עליהם לאנטיפוטה הוא השר הממונה בקיסרין והם היו יושבים תחת ממשכתו ג"כ ושלחו וכתבו לר' אבהו שהיה יושב בקסרון והיה קרוב למלכות והשיב להן וכתב כבר פייסני לשלשה דילטורין אחרים שהיו נקראים טוב ילד כו' אבל תמר תמרורים בתמרוריה היא עומדת במרדה ובקשיות ערפה ובקשנו למתקה ולפייסה ולשוא צרף צורף שלא העלנו כלום. ושלשה תיבות אלו הם בקרא דירמיה וכתב כסדרן. א"נ צורף גרסי' דבקרא כתוב צרף צרוף והוא כתב צורף ולא רצה לכתוב כדכתיב וכמ"ד דאף בתוך האגרת אסור וכן רבי מנא כתב המקרא ראשיתך מצער וגו' מהופך סיפיה דקרא:

הלכה ג

אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. ואפילו מרבים לרבים אוסר ר"מ מכירה חלוטה דדרך בזיון הוא:
וחכ"א וכו' ממכר עולם. אפי' ליחיד ולכל תשמישין:
חוץ מארבעה דברים. אלו למרחץ וכו' ולבית המים לכביסה:
רבי יהודה אומר וכו'. ואין הלכה אלא כחכמים:
גמ' **אמר ר' יוחנן לית כאן**. רישא דמתני' קשיא ליה ולית כאן לאוקמה דמה אנן קיימין אם כר"מ כדגריס במתני' קשיא הא ר"מ קאמר בסיפא אין מוכרין כלל לבה"כ אלא על תנאי ומשמע אפי' מרבים לרבים צריך תנאי והשתא אי רישא כר"מ היא מאי אריא מרבים ליחיד לא הא לרבים נמי תנאי בעינן ועוד מדקאמר מרבים ליחיד לא מפני שמורידו מקדושתו ומשמע הא מרבים לרבים מותר דבקדושתיה קאי וא"כ מה צורך להתנאי הרי בקדושתה עומדת ואי דלא גרסי' ר"מ בהרישא כמאן מוקמית לה אי כרבנן דר"מ דהסיפא הא לדידהו מוכרין אותו ממכר עולם וכו' וא"כ לשאר דברים מ"ש בין יחיד לרבים הא לא איכפת להו אם מורידו מקדושתו ופשיטא דכר' יהודה נמי לא אתיא וא"כ לית כאן וסמי הרישא דכמאן מוקמית לה:
תיפתר בס"ת. דברישא לא קתני בה"כ ומפרש לה דבס"ת מיירי ואין מוכרין מרבים ליחיד דמורידו מקדושתו שהיו רבים קורין בו ועכשיו הרי היא ליחיד ולפי שאין קורין אלא בעשרה:

מתני' **ועוד אמר יהודה**. משום דקאמר במתני' דלעיל מוכרין אותו לשם חצר והיינו שמוכרו בפי' לשם חצר אבל אם מוכרו בסתם הרי הוא בקדושתו הלכך קאמר ועוד אמר ר' יהודה בקדושת בה"כ:

אין מספידין לתוכו. דוקא הספד של יחיד אבל הספד של רבים כגון ת"ח שמת צריכין להתאסף ולהספידו בבה"כ שהוא גדול וראוי לכך מותר:

ואין מפשילין. גודלין ומפתילין וה"ה לכל שאר מלאכות אלא לפי שהפשלת חבלים צריך מקום רחב ידים והוא גדול וראוי לכך נקיט לה ולכה"ג:

ואין עושין אותו קפנדריא. לקצר הילוכו דרך בה"כ. לשון קפנדריא אדמקיפנא דרי איעול בהא כלומר בעוד שאני מקיף שורות בתים אקצר דרכי להכנס ולצאת כאן:

מפני עגמת נפש. שיזכרו ימי בניינו ויתנו לב לבנותו אם יוכלו או יבקשו עליו רחמים שיזכו לבנותו לפיכך אין אסור אלא לתלוש ולהאכיל לבהמה או לאבדם לגמרי אבל לתלוש ולהניחם במקומם מותר דאיכא עגמת נפש:

גמ' **הדא דאת אמר**. בית הכנסת שחרב אין עושין בתוכו דברים הללו ומשמע דבחרב הוא דקפדינן שלא יעשה אותו קפנדריא וכיוצא בו שלא יהא נראה כמזלזל בקדושתו הואיל וחרב הוא ובבנוי ליכא קפידא כל כך דיודעין הן שאינו מזלזל בו אלא לפי שעה הצריכה לכך הוא עושה והיינו בבה"כ של יחיד דמיהת איכא ביה צד קדושה אבל בבה"כ של רבים אפילו הוא בנוי ויודעין שאינו עושה זה לזלזל בו אעפ"כ אסור דאית ביה קדושה טפי ואין להשתמש בו תשמישי הדיוט:

מיקל לנשייא. היה מקלל להנשים השוטחות בגדיהן על מקום אויר דבי מדרשא לפי שנראה כמבזה קדושתיה:

נכנס. לבה"כ על מנת שלא לעשותו קפדריא אלא להתפלל ולקרות ולשנות בתוכו מותר לעשותו בקפנדריא ולצאת בפתח המקצר הלוכו:

תני. בתוספתא ספ"ב:

לחכמים ולתלמידיהם. שעושין בהן תשמישי צרכן:

מיקבלין בגו כנישתא. יהיו נוהגין לקבל אורחים ולהניחם בבה"כ וכהאי דר' אימי דלקמיה:

לספרייא. מלמדי תינוקות שהם יושבים בבה"כ אם יבא אצליכם בר נש מלכלך באורייתא כלומר אפילו אינו בעל תורה הרבה אלא כמי שהוא מוטבל במקצת ויודע מעט בתורה תהיו מקבלין אותו אצליכם לו ולחמריה ולבגדיו לפי שמותר לכם כל תשמישי הדיוט בו ולפיכך תוכלו לקבל אף להיודע מעט ויכול ללמוד שם מה שיודע:

משזיג ידוי ורגלוי מן גורנה. היה מכבס ידיו ורגליו ממקום קיבוץ המים שבחצר הבה"כ. גורנה מקום האסיפה שאוספין בו מים כעין אסיפת הגורן וא"ל אסור לך שדבר הזה תשמיש הדיוט הוא ולמחר ראה אותו האיש לר' ברכיה שעושה כן וא"ל רבי לך שרי ולי אסור והשיב לו הן כדאמר ריב"ל:

ההן פרוורה. זהו החדר שבחצר לפני הבה"כ ודבוק בבניינו. בסוף מסכת חלה כקונה בפרוור שבירושלים. ומהו מיעבר בגווה ולעשות קפנדריא דרך שם:

מה דשרי. מה הדבר אם מותר הוא הואיל ור' אבהו עשה כן וקאמר ר' זכריה לא היא דמדר' אבהו אין ראיה דהאי ספרא שישב שם עם התינוקות. אימתן הוה מטיל אימה על התינוקות ולא היה רוצה שיצאו משם ואם לא היה ר' אבוהו עובר דרך שם לא היה מניח להתנוקות להפנות ולצאת ומפני כבודו של רבי אבהו פינה אותם מלפניו לתת להם רשות ללכת לדרכם:

הלכה ד

מתני' **ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים**. פ' כי תשא להודיע שיביאו שקליהם באדר כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה דאמר קרא זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה אמרה תורה חדש והביא קרבן מתרומה חדשה וזהו ניסן כדאמרינן בפ"ק דר"ה דגמרינן שנה שנה מניסן דכתיב ראשון הוא לכם לכל חדשי השנה:

מקדימין לשעבר. קורין בפרשת שקלים בשבת שלפני ר"ח ואפילו חל ר"ח אדר בערב שבת מקדימין לשבת שעברה:

ומפסיקין לשבת אחרת. בשבת הבאה מפסיקין לקרות פרשת זכור עד שבת של אחריה כדי שתקרא פרשת זכור סמוך לפורים לסמוך מחיית עמלק למחיית המן:

גמ' **צפה הקדוש ברוך הוא וכו'**. לעיל בפרק קמא בהלכה ד':

חל. ראש חודש אדר להיות בערב שבת במה קורין כלומר באיזו שבת קורין שקלים אם בשבת שלעבר או בשבת שאחר ראש חודש ופליגי בה:

מסתכל ביה. כמתמיה על דבריו וא"ל מה את מסתכל בי אני אומר מפי השמועה ששמעתי מר' אבהו בשם רבי יוחנן ואת אמרת מן דיעה שלך ואתה מתמיה ומסתכל בי:

מתניתא מסייעא לדין וכו'. תרוייהו ברייתות בתוספתא פ"ג:

כל שחל הפורים להיות בתוכה וכו'. וא"כ קראו בזכור בשבת שלפניה שהיא שניה לשבת ראשונה של אחר ר"ח שקראו בה שקלים וזהו כר' אילא:

הגע עצמך שחל חמשה עשר. שהוא זמן קריאת מוקפין להיות בשבת וא"כ לקרות במגילת אסתר אין את יכול בשבת שהרי אין קורין בכתבי הקדש אלא מן המנחה

ולמעלה כדאמרי' לעיל בשבת בר"פ כל כתבי והשתא קשיא ויקראו זכור בשבת זו שהוא לאחר פורים של העיירות:

א"ל כן אמר רב וכו' שתהא אזכרתן קודם לעשייתן. שלעולם צריך לקרות פ' זכור קודם קריאת המגילה שהיא ביום עשיית פורים ואם יקראו זכור בט"ו שחל בשבת הרי שקדמה קריאת המגילה לזכירה דהא תנינן בריש מכלתין כשחל י"ד בע"ש דהויא ט"ו בשבת קירין המוקפין עם העיירות בע"ש והשתא אי אפשר להן לקרות זכור בשבת שהוא ט"ו אלא מקדימין לשבת שלפני י"ד:

הגע עצמך שחל ארבעה עשר להיות בשבת. שקורין המוקפין למגילה למחר והרי שפיר שקדמה זכירה לעשייה שלהן וא"כ יקראו זכור באותה שבת:

ולא כבר איתותבת. המתני' בריש מכילתין בבבא זו דחל י"ד להיות בשבת דלית אפשר שתהא י"ד בשבת דא"כ צומא רבא בערובתא דשבת ואם אפשר והיינו אפילו אי אמרינן דבזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה לא היו משגיחין על הדחיות כדאמרינן שם מ"מ אין לקרות זכור באותה שבת דאכתי איחור הוא לעיירות שהן מקדימין וקורין המגילה עם הכפרים ביום הכניסה כדתנן שם כשחל י"ד בשבת ותהיה הזכירה מאוחרת לעשיה והלכך אין לקרות זכור אלא בשבת שלפניה:

אין מפסיקין בין פורים לפרה. אלא בשבת שלאחר הפורים קורין בפרה:

אמר ר' לוי. משמיה דנפשיה דלא כהאי דר' בא בשם ר' חייה בר אשי דקאמר אין מפסיקין בין פורים לפרה אלא סימניהון דאילין ד' פרשתא כהאי דתנינן בד' כוסות של פסח בין הכוסות הללו וכו' בין השלישי לרביעי לא ישתה שלא יפסיק בכוס אחר ביניהן כך בין פרשה שלישית שהוא פרה לבין הרביעית שהוא פרשת החדש לא יפסיק ביניהן בשבת אחרת אבל בין הראשונה לשניה ובין שניה לשלישית מפסיקין לפעמים לפי היום שחל ר"ח להיות בו:

הלכה ה

בשניה זכור. בין כשחל ר"ח אדר להיות בשבת ובין חל להיות בתוך השבת והאי כגוניה והאי כגוניה שאם חל להיות בשבת הוי האי שניה שניה ממש ואם חל להיות בתוך השבת האי שניה היינו שניה להפסקה שהשבת הבאה אחר ההפסקה קורין בה זכור:

בשלישית פרה אדומה. כדי להזהיר ישראל לטהר עצמם שיעשו פסחיהם בטהרה ואיזו היא שבת שלישית כל שסמוכה לפורים מאחריה וכשחל ר"ח ניסן להיות בשבת הויא לה שבת שלישית שבת הסמוכה לר"ח ניסן כדי לסמוך אזהרת טהרת טמאי מתים לפסח:

ברביעית. החדש הזה לכם. שבת פרשת הפסח:
בחמישית חוזרין לכסדרן. היינו לסדר ההפטרות שעד הנה מפטירין מעין הד' פרשיות. בפ' שקלים בן שבע שנים יואש במלכו. בזכור פקדתי את אשר עשה לך עמלק. בפרה וזרקתי עליכם מים טהורים. בפרשת החדש בראשון באחד לחדש מכאן ואילך חוזרין להפטיר מעין פרשת היום:
לכל מפסיקין וכו'. כלומר לכל המועדות מפסיקין שמניחין פרשת היום וקורין בשל י"ט. וכן ביה"כ אבל בר"ח וחנוכה הך הפסקה להפטרה היא שמפטירין בשל ר"ח ובשל חנוכה:
שהיא טהרתן של ישראל. ומה שנשרפה הפרה בשני בניסן מפני שאז לא היה אפשר להקדימה דכתיב בה אל נכח פני אהל מועד ובאחד בניסן היא שהוקם המשכן:
ירמיה ספרא וכו'. גרסי' להא בפרק תפלת השחר ולעיל בתענית בפ"ד בהלכה א' וכן להא דיצחק סחורה עד סוף הלכה וע"ש:

הלכה ו

מתני' **בפסח קורין בפ' מועדות שבתורת כהנים**. שור או כשב או עז. והאידנא נהוג עלמא למקרי משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא וזהו סימן על ח' ימים שבגולה. בראשון משכו וקחו לכם בשני שור או כשב בשלישי קדש לי כל בכור ברביעי אם כסף תלוה בחמישי פסל לך בששי ויעשו בני ישראל את הפסח האמור במדבר בשביעי בשלח פרעה ושירת הים שאמרו בני ישראל באותו יום באחרון של פסח כל הבכור. ומפטירין ביום ראשון בפסח גלגל ובשני פסח יאשיהו וביי"ט האחרון וידבר דוד ולמחר עוד היום בנוב לעמוד:
בעצרת שבעה שבועות וכו'. והאידנא ביום הראשון בחדש השלישי ומפטיר במרכבה וביום השני שבעה שבועות ומפטיר בחבקוק:
בראש השנה וכו'. והאידנא בראשון וה' פקד את שרה ומפטיר בחנה שגם היא נפקדה בר"ה וביום שני העקידה ומפטיר הבן יקיר לי אפרים וביה"כ באחרי מות ומפטיר כה אמר ה' רם ונשא דכתיב ביה ענין תשובה ותענית וכתיב ביה לקדוש ה' מכובד ודרשינן זה יה"כ. ובמנחה בפ' עריות ומפטיר ביונה שבו ענין תשובה וצעקה וביי"ט הראשון של חג וכן בשני לדידן בפ' מועדות שבת"כ שור או כשב ומפטיר בראשון הנה יום בא לה' מפני שכתוב בו לחוג את חג הסוכות ובשני למפטיר ויקהלו אל המלך שלמה לפי שאותה אסיפה היתה בחג:

ובשאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג. וביום השני וכו' וביו"ט האחרון כל הבכור ומפטיר ויהי ככלות שלמה ולמחר קורין וזאת הברכה ומפטיר ויהי אחרי מות משה. ובשבת שחל להיות בחול המועד בין בפסח ובין בסוכות קורין פרשת ראה אתה אומר אלי ומפטיר בפסח העצמות היבישות ובסוכות ביום בא גוג שכן מסורת בידינו דתחיית המתים עתידה להיות בפסח ומלחמות גוג ומגוג בסוכות:

גמ' **ובעצרת שבעה שבועות אית תניי תני בחדש השלישי וכו'**. כדנהיגינן האידנא:

שאין העולם עומד אלא על הקרבנות. ולפיכך קורין וחוזרין ושונין למחר מה שקראו אתמול כסדר כל ימות החג:

תמן תנינן. בפ"ק דאבות וגרסי' לכל הא עד סוף הלכה לעיל בפ"ד דתענית בסוף הלכה ב' וע"ש:

הלכה ז

מתני' **בחנוכ' בנשיאים**. דהוי נמי חנוכת המזבח. ויש במדרש פסיקתא שמלאכת המשכן לשלמה בכ"ה בכסליו. וכן בבית שני כשגברו החשמונאים על היונים ונצחום ובאו וטהרו את המזבח היתה חנוכת המזבח בכ"ה בכסליו:

בפורים ויבא עמלק. לפי שהמן היה מזרע עמלק ואע"ג שאין בה אלא ט' פסוקים וקי"ל שאין פוחתין מעשרה פסוקים לקרות בתורה היכא דסליק עניינא שאני:

במעמדות במעשה בראשית. שבשביל הקרבנות נתקיימו שמים וארץ וסדר קריאתן מפורש לעיל בפ"ד דתענית:

בתעניות. שגוזרין הצבור מפני הצרות כגון בצורת ודבר וכיוצא בהן קורין ברכות וקללות אם בחקתי תלכו וגו' והקללות להודיע שעל עסקי החטא באה פורעניות לעולם ויחזרו בתשובה וינצלו מצרתם. והאידנא נהגו ע"פ מסכת סופרים לקרות ויחל:

אין מפסיקין בקללות. דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ואלו היה מפסיק נראה שהוא קץ בתוכחה. א"נ לפי שהיה צריך האחר לברך כדנהגינין האידנא שכל אחד ואחד מברך לפניה ולאחריה ואין מברכין על הפורעניות אותה ברכה של התורה. אלא היכי עביד כשבא לקרות הקללות מתחיל בפסוקים שלפניהם ומסיים באותן של אחריהן:

קורין כסדרן. בסדר פרשה של אותו שבוע:

ואין עולין להן מן החשבון. דכשיגיע שבת חוזרין וקורין מה שקראו בשני ובחמישי ובשבת במנחה:

שנאמר וידבר משה. את מועדי ה' אל בני ישראל. והלא כל המצות כולן אמרן משה לישראל ולמה הוצרך ליכתב כאן וידבר משה אלא ללמד שמצותן שיהו קורין בכל אחד ואחד מהמועדות מענין אותו המועד בזמנו:

גמ' **קוצים קוצים**. פיסקי פיסקי שנראה שהוא קץ בהן ואינו רוצה לקרות כולן:

לא מטעם הזה אלא זה שהוא עומד וכו'. ואם יהא מפסיק בתוכן יהיה חתימתו של זה ופתיחתו שלזה שלא בדבר טוב:

איליין ארורייה. הקללות מהו שזה הקוראן והוא אחד דוקא כדתנן ואם צריך הוא לברך לפניהן ולאחריהן וא"ל אין לך טעון וכו' לפרשה בפני עצמה אלא אלו הקללות שבת"כ ושבמשנה תורה ולפי שבימיהם לא היו נוהגין להיות כל אחד ואחד מברך לפניה ולאחריה אלא זה שהוא פותח בסדר הפרשה כולה היה מברך לפניה וזה שהוא חותם היה מברך לאחריה והיינו דקאמר אין לך טעון וכו' שלאלו תקנו ברכה לפניהן ולאחריהן ופותחין בדבר טוב ומסיימין בדבר טוב והברכות תיקנו להיכירא שהן בפני עצמן:

ועבדין כן. אם עושין כן לברך על פרשה בפני עצמה לפניה ולאחריה וא"ל ועדיין את מסופק לזו כל השירות וכו' להיכירא שהן ענין בפני עצמן:

אני לא שמעתי. מזה אבל נראין הדברים בעשרת הדברות שיטענו ברכה לפניהן ולאחריהן בפני עצמן שבהן נתפרסם מתן תורה:

תומנתי פסוקי אחרייא. שמנה פסוקים אחרונים שבמשנה תורה מן וימת שם משה וגו' טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן:

ופריך וכי בלא כך אין הפותח והחותם וכו'. והרי אלו הפסוקים חתימת כל הפרשה הן ולמה הוצרך לומר ולאחריהן:

לכן צריכה ר"ח שחל להיות בשבת. לא נצרכה אלא לכך שאם אירע חתימת התורה בשבת ראש חודש והאידנא לא משכחת לה אלא בימים הקדמונים בא"י כדאמרינן בבבלי פרקין דף כ"ט בבני מערבא דמסקי לאורייתא בתלת שנין ושפיר משכחת לה שמסיימין התורה באיזו שבת ר"ח והאחרון הוא קורא בשל ר"ח וכך היה בימיהם לא כמו דנהגינין האידנא שהמפטיר קורא בשל ר"ח והשתא קמ"ל דאע"פ שזה הקורא בהשמונה פסוקים האחרונים שבתורה אינו החותם בעניינו של יום שהרי זה של אחריו קורא בשל ר"ח וחותם אפ"ה אותן השמונה פסוקים טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן בפני עצמן ומפני שהן כענין בפ"ע אי למ"ד יהושע כתבן ואי למ"ד משה כתבן ובשינוי:

שירת הלוים. שהיו אומרים במוספי דשבתא. שירת האזינו כדאמרינן בפ"ד דר"ה וחולקין אותה לששה פרקים פרק א' לשבת אחת וחוזרין חלילה והסימן על ששה קריאות הללו הזי"ו ל"ך. האזינו. זכור. ירכיבהו. וירא. לולי. כי ידין:

אריח ע"ג לבינה וכו'. חצי שורה מכאן וחציה מכאן ותחתיה שורה שלימה ותחתיה חצי שורה וכו' וכן כולה:

עשרת בני המן ומלכי כנען. ביהושע:

אריח ע"ג אריח וכו'. כלומר כל השורות שלפניהן ושלאחריהן שורה שלימה ע"ג שלימה והן נכתבין ארית ע"ג אריח:

דכל בנין דהוא כן לא קאים. ושלא תהא תקומה למפלתן:

מאי כדון. לאיזה דבר נאמר זה אם למצוה לכתחלה או לעיכוב:

בנפיחה. בנשימה אחת. איש ועשרת בני המן עמהן:

איש בראש דפא. בשורה מימין ואת בסיפא משמאל נמצא איש בראש הדף כולו ואת האחרון בסוף הדף:

שכן הוא שניץ ונחת. נשמט וירד לשחת:

כהדין קינטרה. משקל הכבד הנופל בבת אחת לארץ:

ואינו עולה להם מן החשבון. קתני במתני' אית תניי תני וכו':

פותח ורואה. המקום שצריך לקרות וגולל התורה ומברך. שלא יהו אומרים הברכה כתובה בתורה:

פותח ורואה ומברך. וא"צ לגוללו אלא מטה פניו לצד שמאל ומברך:

ומה טעמא. שכן מצינו דכתיב ובפתחו וגו' וכתיב בתריה עזרא וגו' אחר שפתחו מיד ויברך:

הגדול. ודריש במה גידלו היום:

בשם המפורש. שאמר את השם ככתבו:

בברכה גידלו. כדדריש ר' סימון שהחזירו את הגדולה של הקב"ה ליושנה וכדר' פינחס:

משה התקין מטביעה של תפלה. לאו מטבע של כולה תפלה קאמר דאנשי כנסת הגדולה הן הן שתקנוה אלא כלומר מה שאנו אומרים האל הגדול הגבור והנורא בתפלה משה תקן למטבע זו בתחלה כדכתיב האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד:

לזה נאה לקרות גבור. כלומר ודאי גבור נאה לקרותו אף עכשיו שזהו גבורתו שהוא רואה חרבן ביתו ושותק אבל הנורא לא אמר לפי שאין נורא אלא ע"י בית המקדש ועכשיו אין נורא:

ולמה לא אמר גבור. וכי אם בניו מסורין בקולרין היכן הוא גבורתו אבל הנורא אמר שנוראותיו נראו אף עכשיו בכבשן האש שעשה בימינו:
ובשר ודם יש בו כח וכו'. בתמיה וכי היאך ירמיה ודניאל עשו קצבה לפחות ולמעט משבחיו יתברך לפי דעתם:
ואינם מחניפין לו. לומר כן לפי הזמן שהיו עומדים בו שהן יודעין דרכיו יתברך ב"ה: הדרן עלך בני העיר

פרק ד

הלכה א

מתני' **הקורא את המגילה עומד ויושב**. רצה עומד רצה יושב:
קראה אחד. או שקראוהו שנים ביחד יצאו דאע"ג דתרי קלי לא משתמעי הכא מכיון דחביבא עלייהו יהבי דעתייהו:
מקום שנהגו לברך וכו'. היינו ברכה של אחריה אבל לפניה מצוה לברך ומברך ג' ברכות בלילה על מקרא מגילה ושעשה נסים ושהחיינו וביום מברך שתי ברכות. ויש מקומות שנוהגין לברך שהחיינו גם ביום:
בשני ובחמישי. תקנת משה רבינו עליו ע"ה שיהו קורין בתורה בשבת ובשני ובחמישי כדי שלא ישהו שלשה ימים בלא שמיעת תורה ובא עזרא ותיקן שיהו קורין ג"כ במנחה בשבת משום יושבי קרנות וגם תיקן שיהו קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים:
ואין מוסיפין עליהם. מפני טורח הצבור שהן ימי מלאכה וכן בשבת במנחה נמי מפני שהוא סמוך לחשיכה שהיו רגילים לדרוש עד המנחה ומהאי טעמא נמי אין מפטירין במנחה האידנא ובימים הקדמונים היו נוהגין להפטיר בנביא במנחה. ועדיין יש מקומות בפרס ומדי שיש להם הפטרות ידועות לשבת במנחה בכל השנה כולה:
הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה. זה שהוא מתחיל לקרות בתורה ראשון מברך לפניה והאחרון החותם שהוא המשלים מברך לאחריה וכל שאר הקורין בתורה אין מברכין לא לפניה ולא לאחריה. והאידנא נהוג עלמא דכולהו מברכין לפניה ולאחריה גזירה משום הנכנסין ולא שמעו הראשון שבירך לפניה ויאמרו אין ברכה בתורה לפניה ומשום היוצאין ולא ישמעו החותם מברך לאחריה והראשונים לא ברכו ויאמרו אין ברכה בתורה לאחריה:

גמ' **מה**. לשון בעיא היא מה קאמר הקורא עומד ויושב אם דלשעבר היא שבדיעבד יוצא אף אם הוא יושב הא בתחילה לא כדמשמע לישנא דהקורא והא תני בברייתא מעשה בר"מ שעשה לכתחלה וקראה מיושב וכו' וקאמר דבאמת דהקורא דקתני לאו דוקא אלא כיני מפרשין להמתני' מותר לכתחלה לקרותה וכו':

מאי. האי דקאמר נתנה לאחר ובירך עליה וכי זה קורא וזה מברך:

מכאן שהשומע כקורא. ויכול זה אחר השומע לברך על מקרא מגילה וכה"ג מצינו דכתיב גבי המגילה שהביא על ידי בן שפן ליהויקים אשר קראו לפני מלך יהודה ולא שפן קראה יהודי קרא באזני המלך וכל השרים אלא מכאן שהשומע כקורא:

מפני בנה. ת"ח הלומדה מחויב לעמוד לכ"ש מפני תורה עצמה:

מפני מה הוא עומד. כלומר בשביל מה מחויב הוא לעמוד כשקורא בתורה ברבים אם מפני כבודה של התורה או מפני כבוד הרבים ונפקא מינה דאין תימר מפני כבודה א"כ אפי' בינו לבינה כשהוא קורא בפ"ע צריך הוא ג"כ לעמוד בשעת הקריאה:

אין תימר מפני כבוד הרבים וכו'. קושיא היא כלומר דמקשה דאף את"ל דהטעם הוא מפני כבוד הרבים מ"מ קשה דבדין הוא שאפי' בינו לבין עצמה עכ"פ מפני כבודה הוא עומד:

אם אומר וכו'. כלומר דודאי אף שבדין הוא כך אלא שאם אתה אומר כן שצריך לקרות לעולם כשהוא עומד א"כ אף הוא מתעצל לפעמים ואינו קורא כלל והלכך לא חייבוהו לעמוד אלא כשקורא ברבים:

סמוך לעמודא. היה סומך עצמו בעמוד שהיה שם וא"ל אסור לך שצריך לעמוד בלתי סמיכה שכשם וכו':

חונה. כך שם המתרגם ולא היה מעמיד אחר אצלו כשקורא ומתרגם וא"ל אסור לך שצריך לנהוג בה ע"י סרסור כשם שניתנה ע"י סרסור הוא משה:

ועבדה שאילה וכו'. כלומר שעשאה כשאלה וסמך על המקרא הזה אנכי עומד וגו' וכי לא ידעו זה אלא ללמד שצריך ע"י סרסור:

חד ספר. סופר מלמד תנוקות:

מושט. כמו פושט וקורא תרגום מן הכתב שבספר שלפניו וא"ל אסור לך שהדברים שבע"פ צריך לאומרן בע"פ:

נאמרו דברים בפה וכו'. גרסי' להא בפ"ב דפאה בהלכה ו':

כי על פי הדברים האלה. על אלו דברים הנאמרים בפה כרתי אתך ברית ואת ישראל:

חד אמר אם שימרת מה שבפה וכו'. כלומר דמר דריש להמקרא הזה דכתיבי ביה תרוייהו כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה וגו' ומשמע דעל שתי

התורות כרת ברית אתם על שבכתב ועל שבע"פ ודלא כר' שמואל בר נחמן ואידך ס"ל דהואיל וכרת ברית כתיב אצל הדברים שבע"פ משמע שעיקר כריתות הברית בשבילם הוא והלכך דריש מה דכתיב בהאי קרא גם לדברים שבכתב משום קיבול שכר הוא דכתיב והיינו דקאמר כרתי ברית אתך ואת ישראל ולא קאמר אתכם אלא ללמדינו דכמו שאתה משמר ומקיים לשתיהם כך אם יהיו ישראל מקיימים לשתיהם יקבלו שכר כמוך:

אמר ריב"ל עליהם. מיבעי ליה וכתיב ועליהם וכן כל מיבעי ליה וכתיב ככל וכן דברים וכתיב הדברים אלא ללמד מקרא ומשנה וכו' הכל נאמרו למשה מסיני:

וחבירו משיבו כבר היה לעולמים. בקבלת משה מסיני שזכה לשני עולמים ועכשיו זכה זה שנתגלה על ידו ונראה כדבר חדש. והשתא נמי לא קשיא סיפיה דקרא לרישיה דאם כבר היה לעולמים אין זה דבר חדש אלא שהאחד אומר זה וחבירו משיבו זה:

תני. בתוספתא פ"ג. והובא זה לעיל בפ"ה דברכות בהלכה ג':

אמר ר' זעירה. דטעמא הויא מפני הברכה שאי אפשר שיהו שנים מברכין על קריאה אחת ובלא ברכה היאך יקרא בתורה. ופריך הש"ס על טעמיה דר' זעירא והא תני שם בסיפא וכן לא יהו שנים מתרגמין ואחד קורא וכי אית לך למימר מפני הברכה על התרגום אלא היינו טעמא דרישא ודסיפא משום שאי אפשר לשני קולות שיהו נכנסין לתוך אוזן אחת דתרי קלי לא משתמעי:

תני. תניא אידך דפליג על הברייתא דהתוספתא:

אמר ר' עולא. טעמא דהאי תנא משום דקריאות בתורה כלומר עיקר החיוב מתקנת משה ועזרא שיהו קורין בתורה אבל לא תקנו הם לקרות בנביא וא"כ הואיל דקריאת התורה חובה עליהם יהבי דעתייהו לשמוע אפי' משנים הקורין ובנביא שתקנו חכמים אח"כ להפטרה ואין חובה כל כך עליהם אין שנים קורין. דלא יהבי דעתייהו לשמוע מהם:

תני. אידך אחד קורא בתורה וכו':

ובמגילה. לא איכפת לן ובין אחד קורא וכו' ובין שנים וכו' דאיידא דחביבא להו יהבי דעתייהו ושמעי:

והתרגום מעכב. משום דקחשיב בכולה ברייתא נמי לתרגום בעי אם התרגום בדיעבד נמי מעכב או למצוה בעלמא קתני:

ופשיט לה רבי יוסה מן מה דאנן חמיין רבנן נפקין לתעניתא. כשגוזרין על הצבור וקורין ולא מתרגמין מפני טורח התענית ש"מ דאינו מעכב:

טעה. אפ"ה אם טעה בתרגום מחזירין אותו:

רבי יונה ר' ירמיה וכו'. גרסינן להא לעיל בפ' בתרא דבכורים בהלכה ה':

חד מחזר מנא. תרגום של טנא אמר אחד מנא והחזירו אלא שיאמר סלא כדלקמן ואידך היה מחזיר לאחד שתירגם למצות ומרורין פטירין עם ירקונין ואמר לו שיאמר פטירין עם מרורין:

ולא ידעין. מי מהן היה מדקדק לומר זה ומי מהן לומר לזה:

מן מה דאמר ר' יונה. התם בבכורים לעיל דבעי אם יש להביא בכורים בתמחוין של כסף דדילמא דוקא בטנא קפיד קרא ולא בכלי אחר:

הוי. ש"מ דהוא מחזיר מנא שרבי יונה היה מקפיד להחזירו להמתרגם מנא משום דנסתפק לו אם מותר להביא בכלי אחר אלא ויאמר סלא שזה הוא התרגום של טנא:

ר' פינחס היה מחזיר להמתרגם לתורין ובני יונה פטימין ובני תורין אלא ויאמר תורין ובני תורין. והתרגום שלנו שפנינין ובני יונה ותרגום אחר היה להן בזה:

מנין לתרגום. הרמז במקרא שצריך לתרגמו:

אלו ההכריעים. הן הקרי ולא כתיב וכתיב ולא קרי שהן מכריעין הדבר:

אלו ראשי פסוקים. מהיכן הפסוק מתחיל וממילא יודעין היכן מסיים הפסוק שלפניו:

אפילו רגיל תורה כעזרא. הסופר לא יהא הוגה מפיו וקורא אלא מתוך הכתוב שלפניו או שומע מפי הנביא וכותב וקורא כמו שנאמר בברוך מפיו יקרא אלי וגו':

כל קריא מן פומי. שאני בקי כל כך בכל המקרא:

בתרין מניי. בשני מינים שאני מוציא על זה היאך עבידא וכו' וכל הטורחות של זריעה וקצירה ולעשות חבלים ולצוד הצבאים ולשוחטן ולהפשיט עורם ולכתוב עליהם כל המקרא מקבל אני עלי לעשותן שמע רבי ואמר אשרי הדור שאתם בתוכו שרבי ישמעאל בר' יוסי יכול לקרות הכל מפיו ואתה כותב ואין אתם צריכין לא למקרא בכתב ולא לאיש אחר:

כיצד הוא מברך עליה. לבסוף:

בתחלה. מאי מברך:

הרי הוא ככל שאר מצותיה של תורה. שמברכין וצונו לעשות כך וכך וה"נ מברכין אשר צונו על מקרא מגילה דנצטוינו מלאו דלא תסור:

כתוב בתורה ברכה לפניה וכו'. גרסי' להא לעיל בברכות פ"ז בהלכה א' עד אף זו טעונה ברכה:

כתוב בתורה. כלומר למדנו מן התורה לברך ברכת התורה לפניה כדקאמר מה כתיב ביה לפניה ומהיכן למדנו מדכתיב כי שם ה' אקרא כשאני בא לקרוא בתורה ואקרא בשם ה' הבו גודל לאלהינו אתם תענו אמן אבל לא למדנו מן הכתוב לברך על התורה לאחריה ובמזון מצינו דלאחריו הוא דכתיב ואין כתיב לברכה לפניו ומנין ליתן וכו':

שם שם לגזירה שוה. כתיב הכא כי שם ה' אקרא וכתיב התם וברכת את ה':
עד כדון כר' עקיבא. זו דברי ר"ע דדריש מג"ש:
כר' ישמעאל. אבל רבי ישמעאל לא דריש לה מג"ש אלא כדר' יוחנן בשמו דיליף לה מק"ו וכו':
עד כדון תורה. לא שמענו מק"ו אלא לברכה שלאחריה לתורה מק"ו דמזון:
מזון. לברכה לפניה מנין וקאמר דנמי ילפינן איפכא מק"ו מה אם תורה וכו':
שאינה טעונה ברכה לאחריה. מן הכתוב בפירוש:
ר' יצחק ורבי נתן. פליגי ר' יצחק אמר מהכא למדנו למזון לברכה לפניו דכתיב כי הוא יברך את הזבח ואח"כ וגו':
ר' נתן אומר. מהכא דכתיב ועבדתם וגו' אימתי הוא קרוי לחמך וכו'. כלומר אימתי ניכר שהוא לחם או מים עד שלא אכלת וכתיב ועבדתם וגו' מכאן שהוא טעון ברכה לפניו:
רבי אומר. אינו צריך ללמוד מזון מק"ו מתורה אלא מגופו למדנו מה אם בשעה שאכל ושבע וכו':
עד כדון. לא שמענו אלא למזון תורה מנין וקאמר ק"ו מה וכו':
איליו שלשה קריות. מה שתיקן עזרא שיהו קורין שלשה בני אדם בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה ובעי ר"ז השתא דלמדנו ברכה בתורה ממזון מה את עביד לון. כלומר לאיזה דין ממזון את מדמי לון אם כשלשה שאכלו כאחת או דמדמינן להו כשלשה שאכלו זה בפ"ע יכולנו לומר דלא כשלשה שאכלו כאחת שמזמנין ואחד מברך לכולן אלא כמו אלו שאוכלין בפני עצמן וכל אחד ואחד מברך בפני עצמו וכדמפרש ואזיל להנ"מ מן הבעיא:
אין תעבדינון כשלשה שאכלו כאחת. דאם מדמינן להו לשלשה שאכלו ביחד וא"כ מן הסברא היה לנו לומר דמדמינן להו לגמרי לשלשה שאכלו ביחד דכמו דהתם אחד מברך לכולן ה"נ בדין היה שיהא אחד מברך לכולן אלא דמכיון שלמדנו בין לברכה שלפניה ובין לברכה שלאחריה לתורה ממזון וכדרבי וא"כ הואיל דאי אפשר כאן שיהא הראשון מברך לפניה ולאחריה דהא אכתי שנים בעו למיקרי על כרחך דכך הוא דנימא דהראשון מברך ברכה ראשונה שלפניה והאחרון הוא דמברך ברכה אחרונה דלא סגי בלאו הכי והאמצעי אינו אברך כל עיקר דיוצא הוא בברכה ראשונה שלפניה מן הראשון ובברכה שלאחריה וכעין דין ברכת הזימון:
אין תעבדינון וכו'. או דנימא דמדמינן להו להאוכלין כל אחד ואחד בפני עצמן וכל אחד ואחד צריך לברך בפני עצמו דאינן בכלל שאמרו הפותח והחותם וכו' ומהו:

לא למדו ברכת התורה מברכת הזימון אלא לרבים. כך הוא בברכות שם כלומר דמתמה וכי לא למדו לברכת התורה ממזון אלא לרבים דלדידך דאת בעי אם מדמינין להו לשלשה שאכלו כאחת דחייבין בזימון הן ולענין אם אחד מברך בשביל כולן והשתא וכי נימא נמי אם לרבים למדו לברכת התורה מזימון אפילו בינו לבין עצמו לא יברך. כלומר אפילו ברכה כלל לא יברך כשקורא בתורה בפני עצמו בתמיה דהא דוקא בקריאת התורה ברבים אתה רוצה ללמוד מברכת הזימון וא"כ ברכת התורה ליחיד מנין:

אמר ר' אבא מרי. אי משום הא לא קשיא דעשאוה כשאר כל מצות של תורה דלא יהא קורא בתורה אלא כשאר כל המצות שטעונין ברכה אף זו טעונה ברכה כי קא מיבעיא ליה לרבי זעירא לאותן שלשה שתקנו לקרות בתורה מהו לענין ברכה אם אחד מוציא את כולן. ולא אפשיטא הבעיא:

שמע קלון קרויי. שמע קול שקוראין הקרואים להתורה ולא היו מברכין עליה שסמכו על הפותח הראשון שבירך לפניה כהמנהג מקדם והקפיד רבי יונתן ואמר להם עד מתי אתם עושים את התורה קרחות קרחות חתיכות חתיכות בלא ברכה שכבר התקינו שיהא כל אחד ואחד מברך לפניה ולאחריה:

שנאמר וידבר משה את מועדי ה'. ור"ח נמי איקרי מועד:

מפני כבודן של בנות ישראל. שיהו מצויין להן תכשיטין להתקשט בהן ולא יוכלו בני העיירות לעכב על הרוכלין:

בלילי שבתות. שהוא זמן עונה:

שיהו הנשים מדברות וכו' משום יחוד. שלא יתייחד איש עמהן:

קודם לטהרתה שלשה ימים. כלומר אפילו ג' ימים קודם לטהרתה וכדמפרש ואזיל:

כדי לשבת וכו'. ואם זמן טבילתה בהן חופפת בע"ש וסומכת על כך ופליגי בהא אימת היא זמן טבילתה דר"ז בשם רב יהודה קאמר והוא שהגיע זמנה לטבול בנתיים והיינו במוצאי י"ט הראשון שא"א לה לחוף ביום סומכת על החפיפה שמע"ש ור' בא קאמר בשם רב יהודה ואפילו הגיע זמן טבילתה לבסוף במוצאי יו"ט שני:

והוה ר"ז מסתכל ביה. בר' בא כמתמיה על דמיקל להרחיק החפיפה והטבילה כל כך וא"ל מה את מסתכל בי וקרא עליו המקרא הזה כי מה ידעת ולא נדע וגו' אף אני יודע הדבר כמוך אלא כך קבלתי מפי רב יהודה:

אתא רב אחא וכו'. וקאמר טעמא דמשום הכי הקילו בה להרחיק החפיפה אפילו הטבילה היא לבסוף שאני חומר שמא לפעמים מעיינה רחוק זמן וסתה עדיין רחוק הוא ואם אתה אומר שלא תסמוך על חפיפה זו שהיא מע"ש ולא תטבול לבסוף אף

היא מתעצלת מלטבול גם אח"כ שתאמר הואיל ולא טבלתי עצמי בזמנה אמתין עוד מלטבול שהרי יש לי פנאי כי זמן וסת שלי רחוק הוא ונמצא בין כך ובין כך אינה טהורה מטומאתה והלכך הקילו בה:

הלכה ב

מתני' **ובראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה וכו'**. דנקוט האי כללא בידך כל דטפי ליה מילתא מחבריה טפי ליה גברא יתירא. הלכך בר"ח ומועד דאיכא קרבן מוסף קורין ארבעה. בי"ט דאסור בעשיית מלאכה חמשה. דבחול המועד ליכא משום עשיית מלאכה דהא במלאכת דבר האבוד התירו ושאר מלאכות נמי אינם אלא מדרבנן וכן בראש חודש מותר בעשיית מלאכה מלבד הנשים שנוהגות שלא לעשות מלאכה בר"ח וניתן להם מצוה זו בשביל שלא פרקו נזמיהן בעגל. ביום הכפורים דאיכא עונש כרת ששה. ובשבת דאיכא איסור סקילה שבעה:

ואין מוסיפין עליהן. בר"ח ובמועד משום דאיכא ביטול מלאכה וכדאמרן ומהאי טעמא נמי אין מפטירין בנביא:

בי"ט חמשה וכו' אבל מוסיפין עליהן. אי"ט וי"כ ושבת קאי דכיון שאסורין במלאכה מוסיפין עליהן דליכא למיחש משום ביטול מלאכה. ויש אומרים דאין פוחתין קאי אכולהו אבל מוסיפין עליהן אשבת בלחוד קאי אבל באינך לא כדי שלא להשוותן לשבת שהיא עדיף מינייהו ויתיר נמי במניינא:

גמ' **שלשה קרויות שבתורה וכו'**. גרסי' להא לעיל בפ"ד דתענית בהלכה ג' עד וחד שלשה וע"ש:

הלכה ג

מאן דאמר ששה. ולא יותר מפני התפלה שמוסיפין להתפלל ד' תפלות ולפיכך אין פנאי לקרות בו אלא ששה ומ"ד שבעה דלא חששו לכך דבלאו הכי מאחרין לצאת מבה"כ כהדא דתני וכו':

הלעוזות. היושבים במדינות לועזים לא נהגו כן כדקתני במתני':

בשבת שבעה. דמשמע דלעולם קורין בו שבעה ואפי' הן אינן יודעין לקרות בעצמן מקרין לפניהם עד שיעלו למנין שבעה והלועזות אינן נוהגין כן אלא אם אחד בלבד יש כאן שיודע לקרות כל הפרשה קורא הוא את הפרשה כולה ואם יש כאן שבעה שכל א' וא' יודע לקרות שלשה פסוקים ולא יותר כולהון קוראין כל א' וא' מה שיודע לקרות ואם אין כאן אלא אחד ואינו יודע לקרות אלא שלשה פסוקים בלבד קרי וחזר וקרי אותן הג' פסוקים עד שיעלה למנין שבעה:

העבד. כנעני עולה למנין שבעה. ועוד אמר ר"ז שוידבר עולה למנין ג' פסוקים. וגרסינן להא בפ"ב דכתובות בהלכה. ופריך לא כן אמר ר' חמא וכו' שם אסור ללמד את עבדו תורה והיכי שרי למיקרי בתורה אם לא למד:

תיפתר שלמד מאיליו. מפי השמועה או שלימדו רבו כטבי עבדו של ר"ג שהיה ת"ח ואפי' כן היה מחזיק אותו לעבד דבכה"ג לא חששו ללמדו תורה כדאמרינן שם:

שבעה שאמרו חוץ מן המפטיר. שאינו עולה למנין שבעה:

התיב ר' חנניה בן פזי והתנינן. בברייתא המפטיר בנביא לא יפחות בו מכ"א פסוקים כנגד שבעה שקראו בתורה ג' פסוקים כנגד כל א' ואחד ואם איתא דמפטיר אינו עולה למנין שבעה א"כ הוו להו שמונה ועשרים וארבעה הוויין:

הוא אמרה. רב בעצמו אמרה ואמר נמי בה טעמא דהא דאמרי' לא יפחות מאחד ועשרים פסוקים דוקא בשאין שם תורגמן אבל אם יש שם מן המפרש להעם מה שקוראין ואיכא טירחא דצבורא אם יקראו בנביא כל כך ויתרגם אותן קוראין שלשה מנביא ודי בכך וכיון דאותן אחד ועשרים פסוקים עצמן אין בהן חיוב שהרי לפעמים אין קורין אלא שלשה פסוקים לא תיקנו לקרוא ג"כ כנגד המפטיר ונמי משום טירחא דצבורא:

אמר ר' חלבו. לפני ר' אבהו והרי לפני ר' יוחנן קראו לכתחלה שלשה פסוקים מנביא בלבד:

א"ל ולא יהא ר"י כתורגמן. כלומר דמסתמא ר"י היה דורש לפניהם ממה שקראו בנביא וה"ז כמתורגמן:

הלכה ד

מתני' **אין פורסין על שמע**. עשרה שבאו לבית הכנסת לאחר שקראו הצבור ק"ש והן התפללו כל אחד בפני עצמו עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שלפני ק"ש כך היו נוהגין פורסין לשון פרוסה כלומר חצי דבר שמשתי ברכות שלפני ק"ש אומר ברכה אחת:

ואין עוברין לפני התיבה. שליח צבור וי"מ דקאי נמי אבני אדם שפורסין על שמע דלאחר שסיימו ברכה ראשונה של ק"ש מתחיל לתפלה מעומד לפי שיש בה קדושה וקמ"ל דתפלה התחלה בפני עצמה היא דלא תימא אינה עכשיו אלא גמר וא"צ עשרה וכן משמע הכא בגמרא:

ואין נושאים את כפיהם. לברך ברכת כהנים:

ואין קורין בתורה. ואין מפטירין בנביא. בצבור בפחות מעשרה דכל הני דברים שבקדושה הן וילפינן מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל דכל דבר שבקדושה לא יהא

בפחות מעשרה דכתיב הכא בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו מתוך העדה הזאת וגמרינן תוך תוך מה להלן עשרה שאין עדה פחותה מעשרה אף כאן עשרה:

ואין עושין מעמד ומושב. כשנושאין את המת לקברו היו יושבין שבע פעמים לכבוד המת ואומרים על כל פרק ופרק של הספד עמדו יקרים עמדו שבו יקרים שבו ובבציר מעשרה לאו אורח ארעא למימר הכי:

ואין אומרים ברכת אבלים וכו'. היא נקראת ברכת רחבה שהיו אומרים ברכה כנגד האבלים וכנגד המנחמים כדאיתא בפ"ק דכתובות ותנחומי חבלים שעומדים בשירה כשחוזרים מן הקבר ומנחמין את האבלים ואין שורה פחות מעשרה:

וחתנים. ברכת חתנים שבע ברכות שאומרים לחתן:

ואין מזמנין על המזון בשם. כיון דבעו למימר נברך לאלהינו בציר מעשרה לאו אורח ארעא:

ובקרקעות תשעה וכהן. בקרקעות של הקדש הבא לפדותן צריך שיהו עשרה ואחד מהן כהן דעשרה כהנים כתיבי בפרשת הקדש שלשה בערכין ושלשה בבהמה וארבעה בקרקעות וקרא דולכהן תהיה אחוזתו לאו במניינא הוא דלאו בשומא כתיב. ואמרינן חד לגופיה וחד למעוטי לישראל ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות ט' ישראלים ואחד מהן כהן:

ואדם כיוצא בהן. אבל אם אמר דמי עלי שמן אותו כעבד העשוי למכור והיינו עבד עברי ומנינו לעבד דאיתקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה דאע"ג דהאי קרא בעבד כנעני הוא דכתיב מ"מ שם עבד איתקש לקרקעות וכי היכי דבקרקעות בעינן עשרה וחד מינייהו כהן הכי נמי באדם:

גמ' **מכיון דתנינן אין פורסין את שרוע פחות מעשרה וליידא מילה**. ולאיזה דבר צריך עוד למיתני אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה הרי אלו שפורסין את שמע הן עוברין לפני התיבה להתפלל ולומר קדושה והרי הן עשרה:

לכן צריכה. לכך צריך עוד למיתני לזה כהדא דתני וכו' ואם התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן אעפ"י כן גומר הוא וכן אין עוברין וכו' ומהו דתימא ה"א דה"נ כהתחלה דמיא במה שפרסו את השמע בעשרה ואעפ"י שהלכו מקצתן מהן עובר לפני התיבה דכגמר דמי קמ"ל דהא דעוברין הן לפני תיבה התחלה הויא וצריך עשרה:

אין עושין מעמד ומושב וכו'. כדפרישית במתני':

תני וכו' ר' ירמיה. הוה סבר מימר דהא דתני כל שבעה היינו שמוציאין להכלה להחופה כל שבעה ואומרים ברכת חתנים א"ל ר' יוסה וכו' וכי אית לך למימר שמוצאין את המת כל שבעה בתמיה:

מאי כדון. ואלא מאי כל שבעה דקתני מה כאן משמח עמו כל שבעה ומזכירין ברכת חתנים בשעת סעודה שהיא שעת שמחה אף כאן מנחם עמו ומזכירין מעין ברכת אבלים בשעת תנחומין כל שבעה. וגרסינן להא לקמן בפ"ק דכתובות בהלכה א':

מאן דאמר אין אבלים עולין מן המנין. עשרה באבילי אותו המת שהן המתנחמים ואומרים להן ברכת אבלים צריך עשרה לבד מהם ומ"ד עולין מן המנין באבילי מת אחר והן בתוך שבעה מצטרפין הן למנין עשרה ולא פליגי הני ברייתות ומדחי לה הש"ס והא תני יוצא האבל מביתו בתוך שבעה כדי להתנחם וכגון לברכת רחבה ולקבל תנחומים אבל אינו יוצא כדי לנחם אחרים וא"כ לא משכחת לה באבילי מת אחר וע"כ דפליגי:

תני שמואל אין קידוש החדש אלא בעשר'. בפ"ק דסנהדרין בהלכה ב' גריס להא על המתני' דהתם דקתני עיבור החודש בשלשה וקאמר הש"ס שם לית כאן עיבור החודש אלא קידוש החודש דבעבור החודש לא אמרו כלום שממילא מעובר הוא כשלא קדשוהו מאתמול ושמואל אמר דמתני' כפשטה ואין קידוש החדש אלא בעשרה כדי לפרסומי מילתא:

נאמר כאן עדה וכו'. גריס להא בפ"ז דברכות בהלכה ג' ועיקרא דמילתא בפ"ק דסנהדרין בהלכה ד' על המתני' מנין לסנהדרי קטנה שהיא של כ"ג וכו' וקאמר נאמר כאן עדה ושפטו העדה וגו' ונאמר להלן עד מתי לעדה הרעה הזאת וכו':

אמר ר' סימון נאמר כאן תוך וכו'. זו כדקאמר בברכות שם מנין שאין מזכירין את השם אלא בעשרה נאמר כאן ונקדשתי בתוך בני ישראל ונאמר להלן וכו' בתוך הבאים וכו':

אם מתוך את למד סגין אינון. דכתיבי תוך הבדלו מתוך העדה ועוד כתיב והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח והרבה מעשרה היו וא"כ אין ללמוד מג"ש דתוך תוך אלא בני ישראל מבני ישראל דהתם גמרינן:

ויהיו כולם כהנים. ומשני ריבוי אחר ריבוי דכהן למעט מכהן ופריך וא"כ יהיו כולם ישראלים:

אין הפרשה יוצאה בלא כהן. דמיהת כהן הראשון האמור בפרשה לגופיה הוא דאתא דצריך חד כהן:

עד כדון במקדיש גופה של שדה. הא דתנינן בקרקעות תשעה וכהן עד כאן לא מיירי אלא במקדיש גופה של שדה לבדק הבית שבזה שמעינן שצריך להעריך אותה תשעה

וכהן אבל אם אמר דמי שדי עלי מהו אם הויא כערכין המיטלטלין שהרי דמים הקדיש או כהקדש קרקע:

נישמעינה. לזה מן הדא מתני' דתנינן בפ"ק דסנהדרין בהלכה ב' ההקדשות בשלשה הערכין המטלטלין בשלשה ומעיקרא מפרש להמתני' דמדקתני ערכין המטלטלין משמע שיש ערכין שאינן מטלטלין וקשיא וכי יש ערכין שאינן מטלטלין כלומר ומאי נינהו הני אי קרקעות הא תני להו בהדיא נמי התם ובקרקעות תשעה וכהן והכי ה"ל למיתני ערכין של מטלטלין ומאי האי דקאמר המטלטלין:

ר' יעקב וכו'. מפרש לה דה"ק האומר הרי ערכי עלי ובא הגזבר לסדרו ממה לגבות ממנו הדין הוא כך אם גובה מן הקרקע שמין לו בעשרה ואם מן המטלטלין שמין לו בשלשה:

האומר הרי ערכי עלי וכו'. כלומר ומעתה נפשטה הבעיא שהרי האומר ערכי עלי וכי אינו כאומר דמי שדי עלי דמאי שנא זה מזה דכשאומר דמי ערך שדי עלי הוי כאומר ערכי עלי וא"כ הדין שוה בשניהם שאם בא הגזבר לגבות מן המטלטלין בשלשה ומן הקרקעות בי':

אבל אם אמר הרי עלי וכו'. כלומר ודוקא באומר דמי שדי עלי אבל האומר הרי עלי מנה להקדש ה"ז מטלטלין ושמין לו לגבות ממנו הסך שהקדיש בשלשה:

לכשיעשיר. כלומר והיינו שאם אין לו ממה לשלם ממתינין לו לכשיעשיר ועכשיו נידון הוא בהשג יד:

תני העבדים והשפחות וכו' אין להם איגרת בקורת. כדמפרש ר' יודה בר פזי שאין להם אכרזה כשרוצין ב"ד למכרן אין מכריזין עליהן כדקאמר טעמא עבדים ושפחות שלא יברחו ושטרות ומטלטלין כדי שלא יגנבו מהרבים הנאספים לראותן כדי ללוקחן. וגרסינן להא פי"א דכתובות בהלכה ו':

לית הדא אמרה. וכי לאו שמע מינה מהכא שעבדים נפדין בשלשה אם הקדישן ובא לפדאן מן ההקדש אין צריך אלא שלשה כשאר מטלטלין כדי שלא לפרסם הדבר וישמעו ויברחו וא"ל אין כן הוא הדבר שהעבד נפדה בשלשה:

והא תנינן וכו' ואדם כיוצא בהן. וצריך עשרה:

א"ל אדם דהכא בן חורין הוא. אם הקדיש בן חורין מיירי אבל עבד נפדה בשלשה:

אתא עובדא קומי רבי ובעא מיעבד עובדא כרבנן. התם בכתובות קאי ואיידי דהאי דלעיל מייתי לה הכא כדרך הש"ס הזה. דאמרינן התם במתני' שום הדיינין שפחתו או הותירו שתות מכרן בטל וכשלא עשו אגרת בקורות:

לא כך לימדתנו משום זקניך. רשב"ג דפליג על רבנן התם וקאמר דלרבנן דוקא אלא א"כ עשו איגרת בקורת דאז מכרן קיים אבל לדידיה לעולם מכרן קיים דא"כ מה כח ב"ד יפה וחזר ביה רבי ועבד עובדא כרבן שמעון בן גמליאל זקינו:

הלכה ה

מתני' **הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים**. כנגד תורה ונביאים וכתובים:
ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. שלא יטעה המתורגמן שהוא מתרגם בעל פה:
ובנביא. יכול לקרות למתורגמן שלשה פסוקים אם רוצה דלא איכפת לן אם יטעה דלא נפקא הוראה מינייהו:
ואם היו שלשתן שלשה פרשיות. כגון כי כה אמר ה' חנם נמכרתם וגו'. כי אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה וגו' ועתה מה לי פה נאום ה' וגו'. אלו שלשה פסוקים רצופים זה אחר זה היה בספרים שלהם נחלקין לשלש פרשיות וקורין אחד אחד להיכרא:
מדלגין בנביא. מפרשה לפרשה ואפילו מענין לענין:
ואין מדלגין בתורה. בשני עניינים שהשומע להדולג ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע אבל בענין אחד מדלגין כמו שהיה הכ"ג קורא ביה"כ באחרי מות ומדלג וקורא אך בעשור:
ועד כמה הוא מדלג. בתורה בענין אחד ובנביא אפי' בשני עניינים:
עד כדי שלא יפסוק התורגמן. לא ישהה יותר אלא בכדי שישלים המתורגמן לתרגם מה שהוא צריך לתרגם שאין כבוד לצבור לעמוד שם בשתיקה. היה קורא בתורה ונשתתק וכו'. גרסינן להא בפ"ה דברכות בהלכה ג':
גמ' **יתחיל ממקום שהתחיל הראשון**. זהו שקרא לפניו ונשתתק כדמפרש טעמא שאם תאמר ממקום שפסק א"כ פסוקים הראשונים שקרא הראשון נתברכו לפניהם שהרי זה בירך לפני קריאתם ולא נתברכו לאחריהן שלא הספיק לברך ופסוקים האחרונים שקורא זה שעומד תחתיו נתברכו לאחריהן ולא נתברכו לפניהם שהרי מתחיל ממקום שפסק וגומר קריאת הראשון על סמך ברכתו שכבר בירך:
וכתיב תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה. בברכותיה שמברכין עליה והלכך צריך שיתחיל ממקום שהתחיל הראשון ואז יברך בתחלה ובסוף ונמצאו כל הפסוקים נתברכו לפניהם ולאחריהן:
קורא את כולה. שלא ישייר בפרשה שני פסוקים:

לא עשה כן אלא קרא שלשה. פסוקים בלבד זה שהוא עומד תחתיו צריך לקרות שני פסוקים האחרונים ששייר זה ועוד שלשה פסוקים מפרשה האחרת שלאחריה שאין פוחתין מג' פסוקים בפרשה אחת:

מהו שיעכב. בדיעבד ולא יברך לאחריה עד שיקרא הג' פסוקים שבפרשה האחרת או אם כבר בירך מהו שיעכב וצריך עוד לקרותן וקאמר ר' יונה ור' יוסי וכו' ועיכב ר' ירמיה אף בדיעבד:

וכופין. על כך א"ל והא רבך ר' ירמיה מעכב וא"כ כופין:

טעה בין תיבה לתיבה. כגון כבש כשב וכיוצא בזה מחזירין אותו שיקרא כמו שכתוב:

ועבדין כן. להחזירו בשביל טעות התיבה שאיננה מענין אחר א"ל ועדיין אתה מסופק לזו אפי' טעה בין אם לואם גם כן מחזירין אותו:

דטרבנת. שם מקום וזה ר"ש הסופר היה הקורא וא"ל בני עירו קטע בדיבורייא תפסיק בקריאתך באמצע הדברים בפסוק ולא תאריך כדי שיקראו בעניינו וילמדו לקרות:

א"ל. אף אם קטעין רישך לא תשמע לון להפסיק באמצע הפסוק ולא שמע להן והעבירו אותו מן ספרותיה ואחר ימים ירד לכאן לבבל. וקם עמו רבי שמעון ושאל ומה היה המעשה ואיך התנהגת בעירך עמהם וסיפר לו המעשה ועל מה העבירוהו וא"ל ולמה לא שמעת להם להפסיק והשיב וכי עבדין כן:

א"ל. וכי לית אנן מקטעין לון בסידרא בבה"מ בשעת הלימוד שקוראין חצי הפסוק ומתרגמין להבינו והשיבו וכי לית אנן חזרין וכללין לון להפסוקים כולן בשעת קריאה בתורה והוטב בעיני ר"ז ואמר אלו הוה ההוא ספרא ביומי כשהייתי בבבל הוה מניתיה ליה לחכם:

כגון הוי רב את יוצרו וגו'. אלו הפסוקים הן שלשתן ג' פרשיות:

מדלגין בנביא וכו'. גרסינן להא לעיל בפ"ז דיומא בהלכה א' ובפ"ז דסוטה בהלכה ו':

מדלגין בנביא אבל אין מדלגין מנביא לנביא. ובנביא של שנים עשר מותר. דהוי כנביא אחד ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו:

שאין גוללין ס"ת ברבים. שאין זה כבוד הצבור שיהו יושבים ודוממים ומצפים לכך וקס"ד דאין הטעם אלא מפני כבוד הצבור ובשיש שעות כל כך בכדי שיפסיק התורגמן:

הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה. מפסקת בין מקום שהוא עומד למקום שדולג ואין כאן בכדי שיפסיק התורגמן ואם מותר לדלג לדבריך:

א"ל. היינו טעמא כדי שישמעו ישראל על הסדר. והתם גרים אלא כדי שישמעו וכו' ויותר נוחה היא דר' יוסה הוא דמסיק לה וקאמר אלא דהיינו טעמא שישמעו על הסדר

וענין אחד שיהא לבם מיושב לשמוע ואם הוא מענין לענין לא ידלג ואפי' בפרשה קטנה דליכא טעמא דכבוד צבור:

והא תנינן קורא וכו'. אלמא דאין הטעם אלא מפני כבוד הצבור והלכך מותר הכא לדלג הואיל וסמוכה היא וליכא שהות בכדי שיפסיק המתורגמן:

שנייא היא. שם שהוא סדרו של יום ששתי הפרשיות הללו מדברות כסדר ובעניינו של יה"כ ובענין אחד הוא דמותר לדלג בכדי שלא יפסיק המתורגמן אבל אם יש שהות בכדי שיפסיק המתורגמן אין מדלגין לעולם:

תדע לך. שהוא כן דהא אמר ר"ל בכל מקום אינו קורא על פה לדברים שבכתב והכא בכ"ג תנינן ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה אלא מפני שאי אפשר לפי שיש שהות בכדי שיפסיק המתורגמן אלמא דאם יש שהות כל כך כדי שיפסיק המתורגמן אין מדלגין לעולם ואפילו בענין אחד:

ר' יוסה. ציוה לבר עולא חזן הכנסת של בבליים כד דהיא חדא אוריא. אם הוא יום שמוציאין בו ס"ת אחד תגלול אותה לאחורי הפרוכת קודם שתביאה על התיבה מפני טורח הצבור:

כד דאינון תרתי. ואם היא יום שמוציאין בו ב' ספרי תורות:

תי מייבל חדא ומייתי חדא. תהא מוליך הס"ת הראשונה ותחזירנה לארון הקדש למקומה ואח"כ תביא האחרת ואע"ג דר' יוסי נמי חייש לכבוד הצבור שהרי ציוה לגלול אחורי הפרוכת קודם שיביאה על התיבה ומפני טורח צבור מכל מקום קסבר שביום שיש בו ב' ס"ת מותר לעשות כן כדי להראות ולפרסם כבוד היום שנתחייב בו להוציא ב' ס"ת:

עד איכן. מתני' דקתני עד כדי שלא יפסיק המתורגמן ועד איכן שיעורו:

כגון פרשת יהוידע כהן גדול. בפרשה דמשתעי ביה אחרי שהומתה עתליה המרשעת וזהו מן ויכרות יהוידע את הברית וגו' עד בן שבע שנים יהואש במלכו שהיא פרשה קטנה מד' פסוקים:

הלכה ו

מתני' **המפטיר בנביא**. מי שהוא רגיל להפטיר בנביא תקנו חכמים שיהא הוא פורס על שמע ברבים ויהא עובר לפני התיבה להוציא את הרבים בקדושת השם בתפלה ומפני שהוא ממציא את עצמו להפטיר דבר שאין כבודו כל כך תקנו לו זה לכבודו:

והוא נושא את כפיו. כלומר שיהא הוא המתחיל כאלו הוא הגדול שבהן:

ואם היה קטן. שאינו יכול לעבור לפני תיבה ולא לפרוס את שמע אביו או רבו עוברים לפני התיבה בשבילו:

גמ' **לא צורכה דילא הפורס את שמע וכו'**. כלומר לא היה צריך אלא לתקן כך שהפורס את שמע הוא שיעבור לפני התיבה וישא את כפיו שאלו הכל מעניני התפלה הן ואמאי תקנו זה להפטיר בנביא שאינו מעניני תפלה:

כדי לזרזו. שיהא קיים כמנהגו להפטיר תמיד ולפיכך תקנו לו זה לכבודו על שנוהג בדבר שאינו לכבודו כמו אלו הדברים וכדפרישית במתני':

ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו. ומדייק הש"ס מדלא קתני אלא עוברין על ידו משמע דדוקא לעבור לפני התיבה הוא שעושין הם בשבילו אבל לפרוס את שמע ולישא כפיו הוא בעצמו רשאי. ולפיכך פריך והא תנינן לקמן קטן אינו פורס את שמע ואינו נושא את כפיו:

כאן. מתני' בשהביא שתי שערות אלא שלא הגיע לכלל שנים ועדיין נקרא קטן והוא יכול לישא את כפיו וכאן במתני' דלקמן בשלא הביא אף לשתי שערות וקטן ממש הוא:

הלכה ז

מתני' **קטן קורא בתורה**. לפי שעולה למנין שבעה ויכול לקרות בתורה וכן מתרגם:

אבל אינו פורס את שמע וכו'. לפי שזה הוא להוציא את הרבים ידי חובתן וכיון שהוא אינו מחויב בדבר אינו יכול להוציא את הרבים ידי חובתן:

ואינו נושא את כפיו. אם הוא כהן שאין כבוד לצבור שיהו כפופין לברכתו:

פוחח. זה שבגדיו קרועים וזרועותיו נראים מבחוץ. ערום ויחף מתרגמינן פוחח ויחף:

פורס את שמע. שהרי מחויב בדבר הוא אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה וכן לישא את כפיו מפני שגנאי הוא לצבור:

סומא פורש את שמע. שאע"פ שאינו רואה מאורות ובכלל פריסת שמע היא ברכת המאורות כדלעיל בהלכה ג' מ"מ יש לו הנאה מן המאורות שבני אדם רואין ומצילין אותו מן המכשולים:

כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס את שמע. שלא היה לו הנאה מהם מעולם ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **תמן תנינן**. בפ"ב דמכות בהלכה ה' וכל הסוגיא שם:

סומא אינו גולה וכו'. וכצ"ל כדגריס התם ר"י אומר בלא ראות פרט לסומא ר"מ אומר לרבות את הסומא. דכתיב בלא דעת למעט ובלא ראות למעט והוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות:

וכא תנינן. קושיא הוא כדמסיק ר' חגי דמדייקינן הא ראה מימיו פורס וא"כ מחלפא שיטתיה דר' יהודא תמן הוא אומר פרט לסומא דאינו גולה דפטור הוא מכל המצות והכא הוא אומר לרבות וכדדייקינן הא אם ראה ונסתמא פורס את שמע ואמאי הרי פטור הוא מכל המצות והיאך יפרוס את שמע להוציא אחרים:

ביושב בבית אפל היא מתניתא. הא דקאמר שלא ראה מאורות מימיו לאו בסומא ממש הוא אלא שהיה יושב בבית אפל מימיו כגון שנולד במערה ולא ראה מאורות ובהא הוא דשפיר דייקינן הא ראה מאורות מימיו ועכשיו יושב בבית אפל פירס:

כך אנו אומרים היושב בבית האפל לא יפרוס את שמע. בתמיה וסיומא דמילתא היא כלומר וכי כך אנו אומרים זה שראה מימיו ועכשיו הוא בבית אפל פטור הוא מפריסת שמע ואינו יכול להוציא אחרים והרי היה לו הנאה מימיו מן המאורות הלכך דייקינן הא אם ראה פורס:

ברם הכא. גבי גלות בסומא ממש איירי ובדרשא דקראי פליגי כדלעיל דר"מ סבר בלא ראות לרבות את הסומא ור"י סבר פרט לסומא וכדמפרשינן טעמייהו:

הלכה ח

מתני' **כהן שיש בידיו מומין**. וכן בפניו או ברגליו לפי שאין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן מתקנת ריב"ז ואם יש מומין ברגליו יסתכלו בו ויסתכלו בידיו ואין להסתכל כשהכהנים נושאין את כפיהם מפני היסח הדעת:

אסטיס. צבע דומה לתכלת ופואה שרשים שצובעים בהם אדום וכל מיני צבעים. מסקינן שאם היה דש בעירו ויודעין במומין שבו או בצבעים שבידיו או שרוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר דשוב אין מסתכלין בו:

גמ' **תני**. וכן ובפניו וכו' וגרסינן להא לעיל בתענית פ"ד בהלכה עד סוף הלכה וע"ש:

הלכה ט

מתני' **האומר איני עובר וכו' אף בלבנים לא יעבור**. דחיישינן שמא מינות נזרקה בו לפי שהנכרים מקפידין בכך:

העושה תפלתו. שבראש עגולה סכנה שמא תכנס בראשו כשיכה בראשו ואין בה מצוה דתפילין מרובעות ושחורות הלכה למשה מסיני:

ה"ז דרך מינות. שהמינים בוזים דברי חכמים והולכים אחר משמעות המקרא ואומרים בין עיניך ממש על ידך ממש וחכמים דורשים ג"ש מקרחה דכתיב בין עיניכם מה להלן בגובה הראש מקום שעושה קרחה אף כאן במקום שער בראש במקום שמוחו של תינוק

רופס שהוא מכוון למקום שבין עיניך ועל ידך בגובה היד היא הקיבורית בראש הזרוע שתהא כנגד הלב:

ציפן זהב. והל"מ שחורות וצריך מעור בהמה טהורה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ממין המותר בפיך:

ונתנה על בית יד אונקלי שלו. על בית יד המלבוש מבחוץ וכתיב והיה לך לאות ולא לאחרים לאות:

ה"ז דרך החיצונים. הן ההולכים אחר דעתם וחוץ מדעת החכמים וקרובים למינים הם:

גמ' **תנא וכו' תפילין מרובעות**. ולא עגולות שחורות ולא מוזהבים וצבע אחר הל"מ:

הלכה י

מתני' **האומר יברכוך טובים הרי זו דרך מינות**. לפי שצריכין ישראל לצרף עמהם אף לפושעי ישראל באגודות תעניותיהם שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת:

על קן ציפור יגיעו רחמיך. וכן חוס ורחם עלינו משתקין אותו לפי שעושה מידותיו של הקב"ה הכל רחמים והן אינן אלא גזירות:

ועל טוב יזכר שמך משתקין אותו לפי שחייבים לברך על הרעה כשם שמברכין על הטובה:

מודים מודים. דמיחזי כמקבל עליו שתי רשויות:

המכנה בעריות. שדורש פ' עריות בלשון כינוי ואומר דלא בעריות ממש דיבר הכתוב אלא שלא יגלה קלון אביו וקלון אמו ברבים:

האומר ומזרעך וגו'. ומפרש ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו בנזיפה לפי שעוקר הכתוב ממשמעותו לגמרי ונותן כרת לבא על הארמית ומחייבו חטאת על השוגג:

גמ' **האומר יברכוך טובים שתי רשויות**. כלומר דבהא נמי מיחזי כאלו אומר שיש שמטיב ויש שמריע ויברכוך טובים לבעל המטיב והרי זה דרך מינות:

ר' פנחס וכו'. גרסינן להא בפרק ה' דברכות בהלכה ג' ועל האומר על קן צפור יגיעו רחמיך קאי דמשתקין אותו מפני שנראה כקורא תגר על מדותיו של הקב"ה ואומר על קן צפור יגיעו רחמיך והוא דבר קל ואינו חשוב ועל אותו האיש לא יגיעו רחמיו ואף שאינו אומר בפירוש כן משמעות דבריו נראים כך:

כנותן קצבה. זהו הטעם שהוא כנותן קצבה למדותיו יתברך ואומר עד כאן הגיעו רחמיך ואפי' עד קן צפור חוס ורחם עלינו וכדלקמן שזה היה גורס במתני' כהאי תנא עד קן

צפור הגיעו רחמיך ובאמת אינו כן אלא שהן גזירת המלך ב"ה וכדר' יוסי בר' בון דאמר לא טוב הן עושין וכו':

ואילין דמתרגמין וכו'. שכך היה מנהגם אחר שהיו קורין בתורה היו מתרגמין הפסוק להעם ואלו המתרגמין לפסוק שור או כשב וגו' ואותו ואת בנו וגו' עמי בני ישראל וכו' לא עבדין טבאות וכו' שאין לעשות מגזירותיו לרחמים:

כי יסכר פי דוברי שקר. אלו האומרים מודים מודים ולפיכך סוכרין פיהם ודכוותה אמן אמן שמע שמע משתקין אותו:

לא לשנות. דברי החכם ולא לכנות בכינוי שם אחר ולא להוסיף על דבריו אא"כ היה אביו או רבו של התורגמן כדמייתי הא דר' פדת אבתריה שהיה מתורגמן דר' יסא ואם ר' יסא אמר מילין דשמע מן אביו דר' פדת היה אומר כך אמר רבי הוא ר' יסא בשם אבא וזה משנה מן מה שאמר לו החכם וטעמא מפני כבוד אביו שלא יזכירו בשמו:

מילין דלא שמע. ר' יסא מן אבוי דר' פדת אלא בשם ר' אלעזר היה אומר כך אמר רבי בשם ר' אלעזר לפי שאין לשנות ממה שאמר לו החכם וכן בר ישיטא דהוה אמורא דר' אבהו אתא מילין וכו' אם באו דברים בשם אביו וכו':

ר' מנא. הוא היה בנו של ר' יונה כדאמרינן בכמה מקומות בהאי תלמודא ותלמידו של ר' יוסא שהיה חבירו דר' יונה. והוא היה נוהג כך כשהיה מורה איזה הוראה בחבורה הדברים ששמע מפי אביו בבית והוא קיבלם מפי רבו ר' יוסי בשם אביו היה אומר בלשון רבו כן אמר רבי בשם ר' יונה ולא חשש בזה שזוכר שם אביו מפני שלא היה רוצה לשנות דברי ר' יוסי רבו ואם הדברים היו מה דשמע מאביו בבית המדרש בפני החכמים כולם לא היה חושש כלל ואמר כן אמר ר' יונה שכסבור הוא שזה כבוד אביו הוא להזכיר שמו בהלכה שאמר ברבים:

המכנה בעריות. ומפרש לה כגון בערייתא דאבוי וכו' כדפרישית במתני' שאומר בקלון אביו ובקלון אמו הכתוב מדבר:

מזרעך וכו' תני ר' ישמעאל וכו'. גרסינן להא בפ"ט דסנהדרין בהלכה ז' כלומר שמפרש להפסוק ומזרעך וגו' כהאי דתני ר' ישמעאל. א"נ מילתא באנפי נפשה היא ואיידי דאיירי בהאי ענינא מייתי להא דרבי ישמעאל:

הלכה יא

מתני' **מעשה ראובן**. וישכב את בלהה פילגש אביו נקרא בביה"כ ולא מיתרגם דחיישינן לגנותו וכן משום כבוד יעקב:

מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם. דזהו כבודו שהודה ולא בוש ונטל שכר על כך כדקאמר בגמרא:

מעשה עגל הראשון. כל הפרשה עד ויאמר אהרן ומן ויאמר אהרן אל יחר אף אדוני וגו' נקרא עגל השני שחזר וסיפר המעשה וזה נקרא ולא מתרגם מפני שכתיב בו ויצא העגל הזה פן יטעו עמי הארץ ויאמרו ממש היתה בו שיצא מאליו אבל המקרא אין משנין:

ברכת כהנים וכו'. בגמרא משמע שהיתה לפניהם הנוסחא במשנה ברכת כהנים נקראין ולא מתרגמין וכך היא נוסחת הבבלי במשנה ולא כנוסחת המשניות. והטעם דלא מתרגמין דכתיב ישא ה' פניו אליך שלא יאמרו עמי הארץ שהקדוש ב"ה נושא פנים ואינן יודעין שכדיי הן ישראל לישא להן פנים:

ומעשה דוד ואמנון וכו'. משום יקרא דדוד:

גמ' **כתיב אשר חכמיה יגידו וגו'**. א"כ זהו כבודו של יהודה שהודה ונטל שכר עליה ולפיכך נקרא ומתרגם:

מתשובה שהשיב משה וכו'. ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה וגו':

ר' אחא בשם ר' בא. אומר ומחא ה' ית עמא וכו'. זהו מעשה עגל השני דכתיב ביה אשר עשו ואשר עשה אהרן. דזהו גנאי גם לצבור אבל הפסוקים שלפניהם אינו מפורש הגנאי לציבור וכדאמר ר' מר עוקבן וכו' לא דומה גנאי יחיד לקרותו בציבור כגנאי צבור לקרותו בצבור:

ואתייא. האי נוסחא כמשנה אשר היה לפניהם ברכת כהנים ניקרין ולא מתרגמין כהדא דאמר ר' חלבו וכו':

לברכה ניתנה. וקורין כדכתיב הברכה ולא ניתנה לקריאה והיינו להתרגום שמתרגמין בקריאה לפני עם הארץ:

הלכה יב

אין מפטירין במרכבה. דילמא אתו לעיוני ולשיולי בה ור' יהודה מתיר וכן הלכה:

אין מפטירין בהודע את ירושלם את תועבותיה. משום יקרא דירושלם ואין הלכה כר"א:

אין מפטירין וכו'. ומעשה באחד שהקפיד עליו ר"א וכו' ובדקו אחריו וכך היה:

ודא מזוזה יהבין לה היכא. איידי דאיירי בפרקין בדיני קריאת התורה ובענינא דתפילין כדתנינן לעיל העושה תפלתו וכו' מסיים בדיני מזוזה. והאי מזוזה באיזה מקום במזוזת המשקוף נותנין לה:

משלשו. למזוזת המשקוף לשלשה חלקים במדה ונותנו להמזוזה בתחלת שליש העליון ממטה למעלה:

חוצה את הפתח. מקום הפתח מודדו למחצה ומשלשו לחצי העליון ונותנה להמזוזה כנגד סוף שליש התחתון של חצי העליון ואין ביניהן הרבה כדמפרש ואזיל מה ביניהון מקום מזוזה ביניהן דמר חשיב מהתחלת מקומה ומר חשיב מסוף מקומה:

הגע עצמך שהיה שער גבוה. הרבה ואם נתנה בסוף שליש העליון עדיין היא גבוה מלהגיע למקומה:

נותנה כנגד כתיפיו. אם השער גבוה הרבה:

כמין נגר. קבוע בחור של מזוזת המשקוף:

סכנה. שמכה בראשו כשפותח הדלת ואין בה מצוה דעל מזוזות ביתך כתיב ולא על הדלת וכן חקק בראש המקל וכו':

אפי' לא סימרו. להמקל ביתידות במקום שאינו ראוי לו ויכול לטלטלו למקום הראוי לו:

והוא שיחדה לכן. הברייתא מיירי שיחדו לאותו המקום להניח להמזוזה עד שיקבענה במקום הראוי ואז עד שסימרו שם לא כלום הוא:

בפולמסיות. כשהיו הולכין עם החיל ממקום למקום היו נושאין עמהם המזוזה חקוקה במקל להיות עמהן בבית אשר חונים שם:

נתנה לפנים מטפח. הפתח פסולה דעל מזוזות בעינן שיהא שמע שלה רואה את הפתח:

ונגללת מסופה לתחלתה. כדי שיהא שמע סמוך להפתח:

ציר. שבאמצע ויש לו ב' פתחים מכאן ומכאן:

כיני מתני'. והא כן תנינן ציר וכו' והשתא האיך בכה"ג רואה שמע את הפתח אם נותנה בהעמוד שהציר בו מצד זה והלא אינו רואה הפתח שבצד השני:

ברגיל. ללכת ולפתחו:

בחזית. שמוסיף איזה דבר ונקרא חזית כהאי דאמרינן בפרק קמא דב"ב עושה לו חזית מבחוץ:

פתוח לגג ולגינה. ופתוח למעלה וכן פתוח הוא לגינה כלומר שפתוח לגג שבעליה ודרך הארובה שבין בית לעליה עולין בה ולמטה פתוח הוא לגינה:

כפתוח לחיל. חיל זהו שאינו בנוי בחדר הבית ומחיצה בבנין אלא שהמחיצה בסורג עשויה נקבים נקבים וכדתנן בפ"א דכלים החיל מקודש ממנו וכו' והוא לפנים מחומת הר הבית שהיה שם כותל סורג כדתנן בפ"ב דמדות לפנים ממנו הסורג וכו' ולפנים מן הסורג היה עשר אמות ונקרא חיל וא"כ לת"ק פתח שלמעלה פטור מן המזוזה דלאו פתח הבית מיקרי וחכמים אומרים כפתוח לשוק שבני עליה יורדין דרך הפתח הזה למטה ויוצאין לשוק והוי כשאר פתח הבית וחייב במזוזה:

הדר בח"ל וכו'. דעד ל' יום לא הוי קביעות והיינו נמי טעמא דבורגנין דמל' יום ולהלן הוי קביעות:

השוכר בית מישראל וכו'. דמזוזה חובת הדר היא:

אסור לעשות כן. ליטלו כשיוצא וכדר' יעקב בר אחא וכו':

הדר בפונדק. שבח"ל אפילו ל' יום א"צ וכו' דבפונדק שבח"ל לא הוי קביעות:

חולדת המולים וכו'. גרסינן לעיל בפ"ק דיומא בהלכה א' עד דעתהון דכל רבנן וע"ש:

תפלה ומזוזה. אם צריך לקנות לו תפילין ולמזוזה ואין לו אלא כדי אחד מהן מי מהן קודם:

שכן היא נוהגת וכו'. מה שאין כן בתפלין:

שכן. תפלין היא נוהגת במפרשי ימים וכו' מה שאין כן במזוזה:

מתניתא. הך ברייתא מסייעה לשמואל. דקדושת מזוזה היא יותר מקדושת תפלין כדתני תפלה שבלה וכו' מזוזה שבלה אין עושין אותה לתפלין ולמה לפי שמעלין וכו' אלמא מזוזה קדושה יתירא היא:

הדרן עלך פרק הקורא עומד וסליקא לה מסכת מגילה